

ISSN 1848-3526

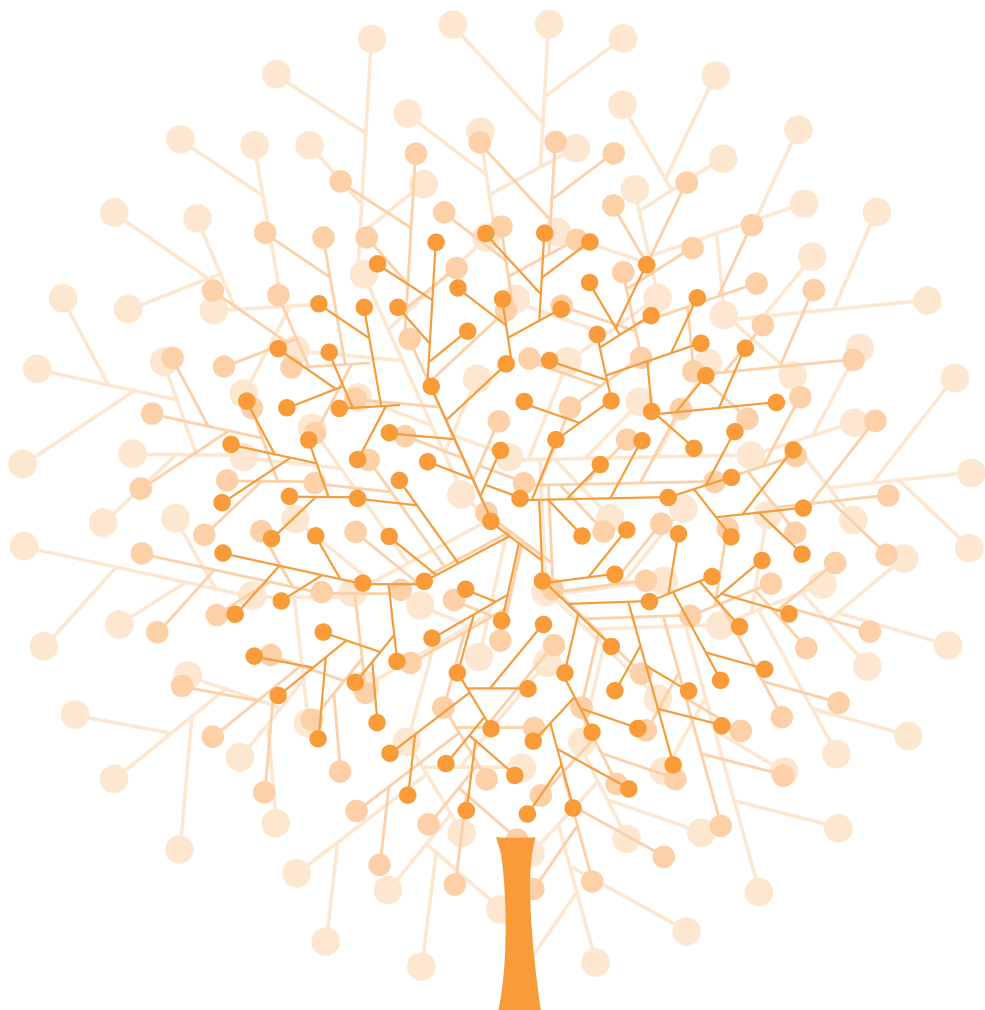

CEPOR

Centar za politiku razvoja malih
i srednjih poduzeća i poduzetništva

Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2015.

*uključujući rezultate
GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja
za Hrvatsku za 2014. godinu*

CEPOR

Centar za politiku razvoja malih
i srednjih poduzeća i poduzetništva

ISSN 1848-3526

Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2015.

*uključujući rezultate
GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja
za Hrvatsku za 2014. godinu*

EUROPEAN FUND FOR SOUTHEAST EUROPE

HRVATSKA BANKA
ZA OBNOVU I RAZVITAK

Znanstveno-istraživačku podlogu za publikaciju izradile su članice CEPORovog istraživačkog tima.

Autori (abecednim redom):

dr.sc. Mirela Alpeza
Danica Eterović
Maja Novosel
dr.sc. Sunčica Oberman Peterka
dr.sc. Slavica Singer
dr.sc. Nataša Šarlija

Urednici:

dr.sc. Slavica Singer
dr.sc. Mirela Alpeza

Copyright

CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva
Trg J.F. Kennedy-a 7
10000 Zagreb, Hrvatska
www.cepor.hr

Publikacija je izdana uz podršku:

European Fund for Southeast Europe (EFSE)
Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR)

Dijelovi ove publikacije smiju se reproducirati bez odobrenja autora, ali bez izmjena i uz podatak o izvoru. U ovoj publikaciji iznesena su mišljenja autora i nužno ne predstavljaju službeno stajalište European Fund for Southeast Europe i Hrvatske banke za obnovu i razvitak.

Oblikovanje i tisak:

Gradska tiskara Osijek d.d., Osijek

Zagreb, travanj 2016.

ISSN 1848-3526

Sadržaj

Popis tablica	5
Popis slika	6
Uvod	7
1. Makroekonomsko okruženje u Hrvatskoj	9
2. Stanje sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj	12
2.1. Kriteriji za definiranje malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj	12
2.2. Značaj sektora malih i srednjih poduzeća u hrvatskom gospodarstvu	13
2.3. Dinamika razvoja sektora malih i srednjih poduzeća	24
2.4. Regionalni aspekt značaja sektora malih i srednjih poduzeća	26
2.5. Obrtništvo u Hrvatskoj	28
2.6. Zadugarstvo u Hrvatskoj	30
3. Žensko poduzetništvo	32
4. Okruženje sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj	39
4.1. Zakonodavni i institucionalni okvir	39
4.1.1. Distribucija kompetencija za donošenje i implementaciju policy odluka	39
4.1.2. Nacionalne i regionalne politike i programi	40
4.1.3. Regulatorno okruženje	42
4.2. Prepreke razvoja sektora malih i srednjih poduzeća kroz prizmu međunarodnih istraživanja	45
5. Pristup financijskim sredstvima	48
5.1. Banke	50
5.2. Mikrofinanciranje i kreditne unije	57
5.3. Fondovi rizičnog kapitala	60
5.4. Poslovni anđeli	63
5.5. Vladini programi poticaja i subvencioniranih kreditnih linija	64
6. Edukacija za poduzetništvo	73
7. Pristup informacijama i savjetodavnim uslugama	79
8. Hrvatska kao članica Europske unije	89
Zaključak	98
Literatura	102

Popis tablica

- Tablica 1** Hrvatska – Osnovni makroekonomski pokazatelji u razdoblju od 2010. do 2014. godine
- Tablica 2** Realna stopa rasta BDP-a, nezaposlenost i udio izvoza u ukupnom izvozu EU u izabranim zemljama članicama Europske unije u 2013. i 2014. godini
- Tablica 3** Kriteriji razvrstavanja subjekata malog gospodarstva
- Tablica 4** Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2010. do 2014. godine
- Tablica 5** Veličina poduzeća i ukupan prihod, zaposlenost i izvoz u 2013. i 2014. godini
- Tablica 6** Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u malim poduzećima od 2010. do 2014. godine
- Tablica 7** Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u srednjim poduzećima od 2010. do 2014. godine
- Tablica 8** Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj, mjerena TEA indeksom
- Tablica 9** Korisnici potpora za samozapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje od 2011. do 2014. godine
- Tablica 10** Rastuća poduzeća u Hrvatskoj prema kriteriju razvoja novih proizvoda od 2010. do 2014. godine
- Tablica 11** Rezultati Globalnog indeksa inovativnosti za 2014. i 2015. godinu - Hrvatska i referentne zemlje
- Tablica 12** Bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj – Hrvatska, 2011. – 2014. godine (u tis. kuna)
- Tablica 13** Financijska efikasnost poduzeća u 2013. i 2014. godini
- Tablica 14** Broj osnovanih poduzeća u 2013. i 2014. godini
- Tablica 15** Uzroci prekida poslovne aktivnosti – usporedba između Europske unije i Hrvatske, 2014. - % prekida
- Tablica 16** Regionalne razlike u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata od 2010. do 2014. godine
- Tablica 17** Usporedba regionalnih razlika u stavovima o poduzetništvu 2013. i 2014. godine, u postotku (%) od anketirane populacije – GEM
- Tablica 18** Broj aktivnih obrta i zaposlenih u obrtima u Hrvatskoj, stanje u prosincu 2010. – 2014. godine
- Tablica 19** Zadruge, zadrugari, zaposleni i prihod zadruga u Hrvatskoj, 2011. – 2014. godine
- Tablica 20** Razlika u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata žena i muškaraca u Hrvatskoj od 2010. do 2014. godine, mjereno TEA indeksom
- Tablica 21** Strateški ciljevi i mjere provedbe Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.
- Tablica 22** Potpore dodijeljene ženama poduzetnicama kroz Poduzetnički impuls, 2010. – 2014. godine
- Tablica 23** Odobreni krediti po programu „Žene poduzetnice“ HBOR-a, 2011.-2014. godine
- Tablica 24** Ocjena Vladinih politika u 2013. i 2014. godini

- Tablica 25** Pregled odabranih pokazatelja kvalitete regulatorne okoline prema istraživanju *Doing Business 2016* za 2015. godinu
- Tablica 26** Porezi u Hrvatskoj
- Tablica 27** Rezultati Izvješća o globalnoj konkurentnosti 2015.-2016. - Hrvatska i referentne zemlje
- Tablica 28** Percepcija o raspoloživosti netradicionalnih izvora financiranja u 2013. i 2014. godini
- Tablica 29** Pokazatelji o kvaliteti regulatorne okoline koji se odnose na tržište kredita za 2015. godinu - iz istraživanja *Doing Business 2016*
- Tablica 30** Ponuda kreditiranja malih i srednjih poduzeća - Privredna banka Zagreb d.d., Erste&Steiermärkische Bank d.d. i Zagrebačka banka d.d.
- Tablica 31** Plasirani krediti u kreditnim unijama – članicama Hrvatske udruge kreditnih unija u 2013. i 2014. godini (kn)
- Tablica 32** CRANE Hrvatska mreža poslovnih anđela – investicije od 2008. do 2015. godine
- Tablica 33** Odobrene potpore iz programa Poduzetnički impuls 2014., Ministarstvo poduzetništva i obrta
- Tablica 34** Pregled odobrenih kredita za mala i srednja poduzeća po grupama kredita HBOR-a u 2013. i 2014. godini
- Tablica 35** Odobrena i izdana jamstva HAMAG-BICRO-a po programima u 2013. i 2014. godini
- Tablica 36** Projekti financirani po programima HAMAG-BICRO-a u 2014. godini
- Tablica 37** Percepcija kvalitete obrazovanja za poduzetničko djelovanje u 2013. i 2014. godini (ocjene u rasponu od 1 do 5)
- Tablica 38** Popis sveučilišta u Hrvatskoj s programima poduzetništva na preddiplomskoj, diplomskoj i/ili poslijediplomskoj razini studija u 2015. godini
- Tablica 39** Popis veleučilišta u Hrvatskoj s programima poduzetništva na preddiplomskoj i/ili diplomskoj razini studija u 2015. godini
- Tablica 40** Popis visokih škola u Hrvatskoj s programima poduzetništva na preddiplomskoj i/ili diplomskoj razini studija u 2015. godini
- Tablica 41** Percepcija o kvaliteti komercijalne i profesionalne infrastrukture za podršku razvoja sektora malih i srednjih poduzeća u 2013. i 2014. godini – ocjene od 1 do 5
- Tablica 42** Financijski pregled IPA i strukturnih fondova 2007.-2013. za Republiku Hrvatsku
- Tablica 43** Alokacije za Hrvatsku iz ESI fondova za razdoblje 2014.-2020.
- Tablica 44** Pregled otvorenih natječaja i natječaja u najavi za mala i srednja poduzeća temeljem Operativnog programa Konkurentnost i kohezija

Popis slika

- Slika 1** Ukupan prihod prema veličini poduzeća u 2014. godini
- Slika 2** Zaposlenost prema veličini poduzeća u 2014. godini
- Slika 3** Izvoz prema veličini poduzeća u 2014. godini
- Slika 4** Rastuća poduzeća u Hrvatskoj prema kriteriju razvoja novih proizvoda 2014. godine
- Slika 5** Regije u Hrvatskoj prema aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata u 2014. godini

Uvod

Mikro, mala i srednja poduzeća važan su generator novog zapošljavanja i kreiranja dodane vrijednosti svakog nacionalnog gospodarstva. U Hrvatskoj u 2014. godini posluje 104.116 mikro, malih i srednjih poduzeća (99,7% ukupno registriranih poduzeća), koja ostvaruju udio od 53% u ukupnom prihodu, 68,4% u zaposlenosti i 48,5% u izvozu Hrvatske¹. Rezultati međunarodnih istraživanja (*Global Entrepreneurship Monitor, Doing Business*, Izvješće o globalnoj konkurentnosti, Indeks percepcije korupcije) kao ključne probleme razvoja sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj ističu i u 2014. godini nedovoljnu razinu aktivnosti u pokretanju novih poslovnih pothvata, mali udio rastućih poduzeća, administrativne prepreke za provođenje poduzetničke aktivnosti, nedovoljnu razvijenost financijskog tržišta te nedostatak edukacije usmjerene na razvoj poduzetničkih znanja i vještina.

Godišnje **Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2015.** daje pregled stanja sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj kroz sljedeće aspekte: dinamičnost, značaj sektora za gospodarstvo i regionalni razvoj, pristup izvorima financiranja, dostupnost obrazovnih programa i profesionalnih usluga, rodnu uravnoteženost u poduzetničkoj aktivnosti te mogućnosti financiranja razvoja kroz Europske strukturne i investicijske (ESI) fondove. U Izvješću su prikazani podaci i analize stanja sektora malih i srednjih poduzeća na temelju financijskih izvještaja iz 2014. godine te njihova usporedba s pokazateljima iz prethodnih godina. Ovisno o raspoloživosti podataka i intenzitetu promjena u promatranim razdobljima odabrane su referentne godine kao baza za usporedbu u odnosu na 2014. godinu. Pored financijskih pokazatelja o performanci sektora, u Izvješću su prikazane aktivnosti koje su u 2014. i 2015. godini provodile institucije² zadužene za jačanje kvalitete okruženja u kojem mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj djeluju.

Publikaciju izdaje **CEPOR³ – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva** - prvi *policy think tank* koji se od osnutka 2001. godine bavi problematikom poduzetništva i sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj. Misija CEPORa je doprinjeti razvoju poduzetničke kulture, te stimulativnog institucionalnog i regulatornog okvira za poduzetničko djelovanje u Hrvatskoj u cilju ostvarivanja snažnog ekonomskog i društvenog razvoja.

Podaci prikazani i analizirani u Izvješću prikupljeni su od relevantnih dionika poduzetničkog ekosustava u Hrvatskoj - Ministarstva poduzetništva i obrta, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske banke za obnovu i razvitak, Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, FINA-e i drugih, te iz izvješća međunarodnih istraživačkih projekata - *Global Entrepreneurship Monitor* kojeg provodi konzorcij *Global Entrepreneurship Research Association* (GERA), *Doing Business* kojeg provodi Svjetska banka, Izvješće o globalnoj konkurentnosti kojeg provodi Svjetski gospodarski forum, Indeks percepcije korupcije kojeg provodi *Transparency International* i dr. Izvori podataka o performanci sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj

-
- 1 Izračunato na temelju podataka FINA-e, Hrvatske gospodarske komore i Hrvatskih izvoznika.
  - 2 Informacije o aktivnostima koje su provodile pojedine institucije prikupljene su na temelju poziva koji je uputio CEPOR u svrhu prikupljanja informacija za potrebe izrade Izvješća, te na temelju objavljenih informacija na web stranicama institucija.
  - 3 CEPOR je osnovan na temelju sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Instituta Otvoreno društvo Hrvatska 2001. godine. Deset institucionalnih osnivača CEPORa lideri su u svojim područjima djelovanja – od akademske zajednice do udruženja gospodarstvenika, razvojnih agencija i poduzetničkih centara. Misija CEPORa je utjecati na javno-političko okruženje naglašavajući ulogu poduzetništva, te malih i srednjih poduzeća na razvoj gospodarstva Hrvatske. (www.cepor.hr).

u kontekstu Europske unije su EUROSTAT i publikacije Europske komisije – *SBA Fact Sheet* i Godišnje izvješće o stanju europskih malih i srednjih poduzeća.

Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2015. podijeljeno je u osam poglavlja. Prvo poglavlje donosi prikaz makroekonomskog okruženja u Hrvatskoj. Drugi dio govori o stanju i značaju sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj u 2014. godini, u usporedbi s prethodnim godinama. U trećem poglavlju dan je prikaz okruženja sektora malih i srednjih poduzeća - institucionalni i zakonodavni okvir te prepreke razvoja malih i srednjih poduzeća kroz prizmu međunarodnih istraživanja. Četvrti dio fokusira se na specifičnosti ženskog poduzetništva. Peto poglavlje govori o mogućnostima financiranja razvoja sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj. U šestom poglavlju prikazana je zastupljenost poduzetničkog obrazovanja na svim razinama formalnog obrazovanja u Hrvatskoj, a pristup i raspoloživost informacija i savjetodavnih usluga za mala i srednja poduzeća opisani su u sedmom dijelu Izvješća. Osmo poglavlje govori o mogućnostima financiranja malih i srednjih poduzeća iz ESI fondova i Programa Europske unije u financijskoj perspektivi 2014. - 2020.

Cilj godišnjih izvješća o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, koje CEPOR publicira, je informirati javnost te institucije o čijoj aktivnosti ovisi oblikovanje poduzetničkog ekosistema o problematici sektora malih i srednjih poduzeća. Na taj način CEPOR doprinosi izgrađivanju konzistentne informacijske osnove za donošenje politika, programa i mjera kojima se poboljšavaju uvjeti za poduzetničko djelovanje u Hrvatskoj.

1. Makroekonomsko okruženje u Hrvatskoj

Gospodarska aktivnost u Hrvatskoj tijekom 2014. godine uglavnom je stagnirala i zadržala se na niskoj razini s kraja 2013. godine, što je rezultiralo padom realnog BDP-a od 0,4%. Rast izvoza pozitivno je utjecao na gospodarska kretanja. Udio izvoza u BDP-u iznosio je 46,5% u 2014. godini, što je rast od 3,4 postotna boda u odnosu na 2013. godinu kada je udio iznosio 43,1%. Nasuprot rastu izvoza, nastavljen je kontraktacija domaće potražnje zbog intenzivnijeg pada investicija, razduživanja kućanstava i nepovoljnih očekivanja o budućim gospodarskim kretanjima. U uvjetima smanjene inflacije došlo je do daljnjeg pogoršanja glavnih fiskalnih pokazatelja, te je javni dug porastao na 85,1% BDP-a. Bruto inozemni dug krajem 2014. godine iznosio je 46,7 milijardi eura i porastao na 108,4% BDP-a (tablica 1).

Tržište rada u Hrvatskoj tijekom 2014. godine obilježeno je stagnacijom broja zaposlenih, te stopa zaposlenosti iznosi 43,3%. Stopa registrirane nezaposlenosti se u 2014. godini neznatno smanjila na 19,7% sa 20,3% zabilježenih u 2013. godini, što je većim dijelom posljedica pojačanog brisanja nezaposlenih osoba iz evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje tijekom 2014. godine zbog nepridržavanja odredbi aktivnog traženja zaposlenja propisanih profesionalnim planom zapošljavanja. Međunarodno usporediva stopa anketne nezaposlenosti ostala je na istoj razini od 17,3%⁴.

Tablica 1: Hrvatska – Osnovni makroekonomski pokazatelji u razdoblju od 2010. do 2014. godine

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Realni rast BDP-a (%)*	-1,7	-0,3	-2,2	-1,1	-0,4
Stopa nezaposlenosti (%)***	11,6	13,7	15,9	17,3	17,3
Stopa zaposlenosti (%)***	46,5	44,8	43,2	42,1	43,3
Stopa inflacije (%)**	1,1	2,3	3,4	2,2	-0,2
Bruto inozemni dug, mil. EUR**	46.908,4	46.397,2	45.297,2	45.958,4	46.663,8
Dug opće države, u postotku od BDP-a (%)***	57,0	63,7	69,2	80,8	85,1
Izvoz robe i usluga (% BDP-a)***	37,8	40,5	41,7	43,1	46,5

Izvori: *EUROSTAT, 2015.; **, „Gospodarska kretanja 5/6, 2015“, Hrvatska gospodarska komora, 2015, ***, „Bilten 217“, Hrvatska narodna banka, 2015.

Prosječna godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena u Hrvatskoj u 2014. godini iznosila je -0,2%. Negativna stopa inflacije posljedica je pada cijena primarnih sirovina na svjetskom tržištu i prelijevanja na domaće cijene, te u manjoj mjeri, slabije domaće potražnje. Plaće su tijekom 2014. godine zabilježile blagi nominalni rast, a zabilježen je i blagi realni rast plaća zbog negativne stope inflacije. Tako je prosječna mjesečna bruto plaća povećana realno 0,4% u odnosu na 2013. godinu i iznosila 7.953 kune u 2014. godini. Prosječna mjesečna neto plaća također je neznatno rasla realno 0,5% i iznosila 5.533 kune⁵.

4 "Godišnje izvješće 2014.", Hrvatska narodna banka, Zagreb, 2015., str. 1.

5 "Obrazloženje makroekonomskih pokazatelja 2014.", Hrvatski sabor, Zagreb, 2015., str. 467.

U Europskoj uniji zabilježen je blagi rast BDP-a od 1,3% u 2014. godini, dok je u samoj eurozoni taj rast bio još i manji (0,9%). Realan rast gospodarske aktivnosti ostvarile su gotovo sve zemlje Europske unije, osim Italije, Hrvatske, Finske i Cipra⁶. Najviše stope rasta ostvarile su zemlje Srednje i Istočne Europe te baltičke zemlje. Izvoz roba i usluga u najvećoj je mjeri dao doprinosu rastu gospodarstva Europske unije, a u nešto manjoj mjeri utjecaj je imala i osobna potrošnja. Stopa nezaposlenosti neznatno je smanjena na 10,2% u 2014. godini, sa zabilježenih 10,9% u 2013. godini (tablica 2).

Tablica 2: Realna stopa rasta BDP-a, nezaposlenost i udio izvoza u ukupnom izvozu EU u izabranim referentnim zemljama članicama Europske unije u 2013. i 2014. godini

Zemlja	2013.			2014.		
	Realna stopa rasta BDP-a (%)	Stopa nezaposlenosti (%)	Udio izvoza u ukupnom izvozu EU (%)	Realna stopa rasta BDP-a (%)	Stopa nezaposlenosti (%)	Udio izvoza u ukupnom izvozu EU (%)
Europska Unija – 28 zemalja	0	10,9	100	1,3	10,2	100
Hrvatska	-0,9	17,3	0,2	-0,4	17,3	0,2
Njemačka	0,1	5,2	27,1	1,6	5	28
Španjolska	-1,2	26,1	5,1	1,4	24,5	5,2
Mađarska	1,5	10,2	1	3,6	7,7	1
Austrija	0,2	5,4	2,3	0,3	5,6	2,4
Rumunjska	3,4	7,1	0,9	2,8	6,8	0,9
Slovenija	-1,0	10,1	0,4	2,6	9,7	0,4
Finska	-1,3	8,2	1,4	-0,1	8,7	1,4

Izvor: EUROSTAT, 2015.

Mala i srednja poduzeća u Europskoj uniji u 2014. godini napokon izlaze iz ekonomske i financijske krize, iako postoje velike razlike među zemljama članicama. Dodana vrijednost koju stvaraju mala i srednja poduzeća u Europskoj uniji porasla je 3,3% u odnosu na 2013. godinu, a zabilježen je i rast zaposlenosti od 1,2%, što je pozitivan pomak u odnosu na pad od 0,5% zabilježen u 2013. godini⁷.

⁶ „Eurostat Yearbook 2015“, <http://bit.ly/1JE6zT7>, preuzeto 1.2.2016.

⁷ “Annual Report on European SMEs 2014/2015 – SMEs Start Hiring Again“, European Commission, 2015., str. 3.

Hrvatska udruga poslodavaca izdala je u lipnju 2015. dokument pod nazivom Bijela knjiga HUP-a, u kojem donosi preglede najvažnijih problema svake od 30 granskih udruga HUP-a, kao i konkretne prijedloge za uklanjanje prepreka uspješnom poslovanju poduzeća unutar specifičnih industrija zastupanih u HUP-ovim udrugama.

HUP-ova Udruga malih i srednjih poduzetnika definirala je sljedeće prijedloge u svrhu unapređenja poduzetničkog okruženja u Hrvatskoj:

1. Poboljšati pristup financijskim sredstvima. Dva najčešća načina financiranja razvoja malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj su bankarsko kreditiranje ili financiranje iz EU fondova. Financiranje putem EU fondova poduzetnicima je vremenski i administrativno vrlo zahtjevno te iziskuje pomoć u pripremi projekata. Unatoč postojanju brojnih potpornih institucija, koje bi im mogle pomoći s prijavama za dobivanje bespovratih sredstava iz EU fondova, poduzetnici najčešće ipak ne znaju kako i gdje doći do adekvatne pomoći u pripremi EU projekata. Osim toga, potrebno je osigurati veći broj shema mikrokreditiranja kako bi se bolje odgovorilo na specifične potrebe mikropoduzetnika za manjim, brzim i jeftinim financijskim sredstvima.

2. Poboljšati poslovno okruženje – bolje donošenje propisa. Poduzetnici zagovaraju restrukturiranje javne uprave na način da se stvori učinkovita i kompetentna administracija te smanji administrativno opterećenje malih i srednjih poduzetnika. Predlažu uvođenje mjera za stabilnije poslovno okruženje, odnosno uvođenje postojanosti zakona i njihove provedbe, umjesto dosadašnje prakse česte i ad hoc izmjene zakona i provedbenih akata. Pozivaju na provođenje principa Europske unije „prvo misli na najmanje“ (Think small first), koje pretpostavlja uvažavanje činjenice da se primjenjivost zakona (odredbi i rješenja) preispituje primarno na najmanjim poduzećima i tek onda odlučuje o njihovoj primjeni.

3. Poboljšati pristup tržištima – internacionalizacija. Poduzetnicima su potrebne mjere koje će im olakšati pristup kako jedinstvenom tržištu EU, tako i tržištu izvan EU. U tom smislu potrebno je ojačati ulogu državne gospodarske diplomacije te institucija koje pružaju podršku poduzetnicima pri izvoznim aktivnostima, a sve s ciljem olakšanja izlaska na strana tržišta i korištenja prilika koje proizlaze iz članstva u EU u što većoj mjeri.

4. Promocija poduzetništva. Ovaj zahtjev uključuje poduzimanje mjera kako bi se potaknuo poduzetnički i inovacijski potencijal za rast – promicanje poduzetništva među mladima te trajne potpore prema potencijalnim, ali i postojećim poduzetnicima bilo da su oni u fazi rasta, u poteškoćama ili u fazi prijenosa poslovanja na nove generacije.

5. Poboljšati poduzetničke vještine i vještine zaposlenika. Ovaj zahtjev uključuje uvođenje poduzetništva u kurikulum srednjih škola, uvođenje dualnog sustava obrazovanja u strukovno obrazovanje te poboljšanje imidža obrtničkih i tehničkih radnih mjesta u malim i srednjim poduzećima.

---

⁸ www.hup.hr/EasyEdit/UserFiles/Bijela%20knjiga%202015.docx, preuzeto 20.10.2015.

2. Stanje sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj

Europska unija kontinuirano ukazuje na ključnu ulogu koju mala i srednja poduzeća imaju u osiguravanju konkurentnosti gospodarstva, te različitim politikama usmjerenim na ovaj sektor kreira za njih povoljnije poslovno okruženje. Hrvatska također svoj fokus treba još više usmjeriti na sektor malih i srednjih poduzeća koji u povoljnijem poslovnom okruženju može osigurati rast gospodarstva i novu zaposlenost.

2.1. Kriteriji za definiranje malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj

Kriteriji za razvrstavanje subjekata u sektoru malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj definirani su Zakonom o računovodstvu⁹ i Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva¹⁰.

Poduzetnici (poduzeća) se u smislu **Zakona o računovodstvu** razvrstavaju na male, srednje i velike ovisno o iznosu ukupne aktive, iznosu prihoda te prosječnom broju radnika tijekom poslovne godine.

Mali poduzetnici su oni koji ne prelaze dva od sljedećih uvjeta:

- ukupna aktiva 32.500.000,00 kuna
- prihod 65.000.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine: 50.

Srednji poduzetnici su oni koji prelaze barem dva od tri uvjeta za male poduzetnike, ali ne prelaze dva od sljedećih uvjeta:

- ukupna aktiva 130.000.000,00 kuna
- prihod 260.000.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine: 250.

Veliki poduzetnici su oni koji prelaze dva uvjeta iz definicije srednjih poduzetnika.

Prema **Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva** sektor malog i srednjeg gospodarstva čine *fizičke i pravne osobe koje samostalno i trajno obavljaju dopuštene djelatnosti radi ostvarivanja dobiti odnosno dohotka na tržištu.*

U smislu ovog Zakona malo gospodarstvo čine subjekti koji:

- prosječno godišnje zapošljavaju manje od 250 radnika
- su neovisni u poslovanju (što znači da druge fizičke ili pravne osobe pojedinačno ili zajednički nisu vlasnici više od 25% udjela u vlasništvu ili pravu odlučivanja u subjektu malog gospodarstva)
- ostvaruju godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 50.000.000,00 EUR, ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti do 43.000.000,00 EUR.

⁹ Narodne novine br. 109/07, 54/13. Od 1. siječnja 2016. godine na snagu je stupio novi Zakon o računovodstvu koji donosi izmjene u razvrstavanju poduzetnika. S obzirom da se publikacija Izvješće o malim i srednjim poduzećima 2015. temelji na podacima iz 2014. i 2015. godine, izmjene koje donosi novi Zakon o računovodstvu bit će uključene u Izvješće o malim i srednjim poduzećima 2016.

¹⁰ Narodne novine br. 29/02, 63/07, 53/12, 56/13

Prema veličini, **Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva** razlikuje mikro, male i srednje subjekte malog gospodarstva:

- **mikro subjekti** su fizičke i pravne osobe koje prosječno godišnje zapošljavaju manje od 10 radnika, ostvaruju ukupni godišnji prihod u protuvrijednosti do 2.000.000,00 EUR, odnosno imaju vrijednost dugotrajne imovine u protuvrijednosti do 2.000.000,00 EUR.
- **mali subjekti** su fizičke i pravne osobe koje:
  - prosječno godišnje zapošljavaju manje od 50 radnika
  - ostvaruju ukupni godišnji prihod u protuvrijednosti do 10.000.000,00 EUR ili imaju zbroj bilance ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u protuvrijednosti do 10.000.000,00 EUR.
- **srednji subjekti** su fizičke i pravne osobe koje:
  - prosječno godišnje zapošljavaju između 50 i 249 radnika
  - ostvaruju ukupni godišnji prihod u protuvrijednosti od 10.000.000,00 EUR do 50.000.000,00 EUR ili imaju zbroj bilance ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u protuvrijednosti od 10.000.000,00 EUR do 43.000.000,00 EUR.

Zakon o računovodstvu i Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva¹¹ i dalje nemaju usuglašen kriterij veličine prihoda i ukupne aktive za razvrstavanje malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj (tablica 3), iako je taj problem već duže vremena identificiran. Zakon o računovodstvu nije usklađen s kategorizacijom subjekata malog gospodarstva kakvog primjenjuje Europska unija.

Tablica 3: Kriteriji razvrstavanja subjekata malog gospodarstva

Tip poslovnog subjekta	Broj zaposlenih EU / Hrvatska	Godišnji prihod u milijunima EUR EU / Hrvatska	Imovina (aktiva/dugotrajna imovina) u milijunima EUR EU / Hrvatska
Mikro	0-9	2	2
Mali	10-49	10	10
Srednji	50-249	50	43

Izvori: Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN br. 29/02; 63/07; 53/12; 56/13); http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition/index_en.htm

2.2. Značaj sektora malih i srednjih poduzeća u hrvatskom gospodarstvu

Obilježja malih i srednjih poduzeća po kriterijima zaposlenosti, ukupnog prihoda i izvoznog intenziteta

U 2014. godini raste ukupni broj poslovnih subjekata u Hrvatskoj u odnosu na 2013. godinu i to za 3,2%. Međutim gospodarstvo Hrvatske i dalje ima istu strukturu, u kojoj 99,7% poslovnih subjekata dolazi iz sektora malih i srednjih poduzeća, a tek 0,3% čine velika poduzeća. Kao i u prethodnoj godini, u 2014. godini zabilježen je porast broja malih poduzeća (3,3%), pad broja srednjih poduzeća (3,7%), te rast broja velikih poduzeća za 1,1% (tablica 4).

11 Izmjenama i dopunama Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva iz svibnja 2012. godine kategorizacija veličine poduzetnika u ovom Zakonu usklađena je s kriterijima koje primjenjuje Europska unija (Sukladno Preporuci Europske komisije 2003/361/EC od 6. svibnja 2003.) čime je omogućena kvalitetnija analiza i usporedba sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj i zemljama EU, te bolje iskorištavanje mehanizama potpora namijenjenih malim i srednjim poduzećima kroz programe EU.

Tablica 4: Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2010. do 2014. godine

	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.	
	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%
Sektor malih i srednjih poduzeća	96.383	99,5	90.831	99,6	96.906	99,6	100.841	99,7	104.116	99,7
Mala poduzeća	95.004		89.539		95.597		99.573		102.895	
Srednja poduzeća	1.379		1.292		1.309		1.268		1.221	
Velika poduzeća	375	0,5	359	0,4	348	0,4	350	0,3	354	0,3
Ukupno	96.758	100	91.190	100	97.254	100	101.191	100	104.470	100

Izvori: "Gospodarska kretanja - 06/2014", Hrvatska gospodarska komora, 2014., str. 49.;

"Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2014. godini", FINA, 2015., str. 21. i 22.

I u godinama u kojima Hrvatska ima negativnu stopu rasta BDP-a, jedino zapošljavanje se događa u malim poduzećima. Tako je u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu porast zaposlenosti zabilježen jedino u segmentu malih poduzeća (1 postotni poen), dok srednja i velika poduzeća bilježe blagi pad zaposlenosti – u srednjim poduzećima za 0,6 postotnih poena i u velikim poduzećima za 0,4 postotna poena (tablica 5).

Tablica 5: Veličina poduzeća i ukupan prihod, zaposlenost i izvoz u 2013. i 2014. godini

Ekonomski kriterij valorizacije sektora	Veličina poduzeća					
	Mala		Srednja		Velika	
	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.
Broj zaposlenih**	414.507	422.238	150.605	145.246	265.816	262.632
Zaposlenost (udio)	49,9%	50,9%	18,1%	17,5%	32,0%	31,6%
Ukupan prihod (mil. kn)*	206.905	215.807	112.309	112.320	293.227	290.663
Ukupan prihod (udio)	33,8%	34,9%	18,3%	18,1%	47,9%	47%
Izvoz*** (000 kn)	21.696.060	26.711.299	25.131.925	24.766.299	50.338.417	54.612.013
Izvoz (udio)	22,3%	25,2%	25,9%	23,3%	51,8%	51,5%

Izvori: * "Gospodarska kretanja 5/6, 2015", Hrvatska gospodarska komora, 2015., str. 78.;

** "Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2014. godini", FINA, 2015., str. 21. i 22.;

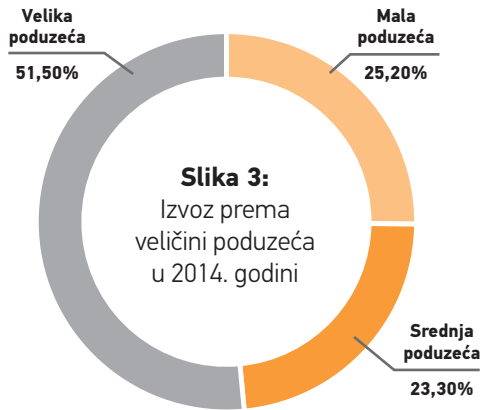
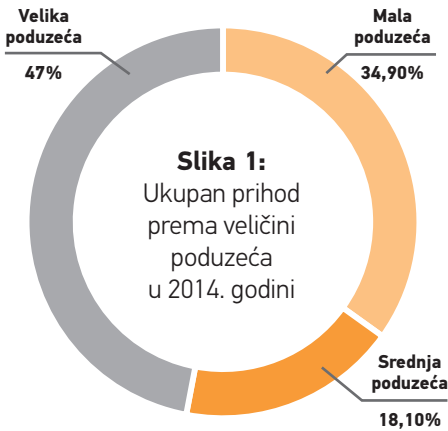
*** Hrvatski izvoznici, 2015.

Učešće malih i srednjih poduzeća u 2014. godini u ostvarenom ukupnom prihodu iznosi 53% i predstavlja rast od 0,9 postotnih poena u odnosu na udio u prihodu koji su mala i srednja poduzeća ostvarila u 2013. godini - zahvaljujući rastu ukupnih prihoda koji su ostvarila mala poduzeća.

U 2014. godini za 2,9 postotnih poena raste udio malih poduzeća u ukupno ostvarenom izvozu. U istom razdoblju opada udio srednjih poduzeća u izvoznim aktivnostima za 2,6 postotna poena, dok udio velikih poduzeća doživljava neznatan pad od 0,3 postotna poena.

Slika 1, 2 i 3 prikazuju strukturu zaposlenosti, ukupnog prihoda i izvoza prema veličini poduzeća u 2014. godini.

SBA Fact Sheet za Hrvatsku, 2015.¹²
Internacionalizacija

SBA Fact Sheet za 2015. godinu ukazuje na konzistentnost prepreka jačanju internacionalizacije poslovanja hrvatskih malih i srednjih poduzeća.

Troškovi izvoza veći su u prosjeku za 22% od EU prosjeka i iznose 9.345 kn, dok je prosječna visina troškova izvoza u EU 7.294 kn. Vrijeme potrebno za realizaciju izvoza i dalje je dulje nego u većini država EU. Broj dokumenata potrebnih za realizaciju izvoza i dalje je veći nego u bilo kojoj zemlji EU (6 dokumenata dok je europski prosjek 4 dokumenta). Vrijeme potrebno za realizaciju izvoznog ugovora smanjilo se sa 18 na 16 dana, no i dalje je dulje od europskog prosjeka od 12 dana.

Prepreku poboljšanju uvjeta na ovom polju predstavlja i slabi insitucionalni okvir za unapređenje trgovine.

¹² 2015 SBA Fact Sheet Croatia, <http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review>, preuzeto 25.11.2015.

Zaposlenost u sektoru malih i srednjih poduzeća može se analizirati i kroz usporedbu prosječnog broja zaposlenih u malim i srednjim poduzećima (tablice 6 i 7). U 2014. u odnosu na 2013. godinu u srednjim poduzećima zabilježena je stagnacija prosječnog broja zaposlenih (prosječno 119 zaposlenih) te stagnacija prosječnog broja zaposlenih u malim poduzećima (prosječno 4 zaposlene osobe).

Sektor malih i srednjih poduzeća u razdoblju od 2010. do 2014. godine bilježi kontinuirano neznatno opadanje prosječnog broja zaposlenih uz istovremeni porast ukupno ostvarenih prihoda što ukazuje na racionalizaciju poslovanja, te trend povećanja produktivnosti i konkurentnosti malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj.

Tablica 6: Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u malim poduzećima od 2010. do 2014. godine

Godina	Broj malih poduzeća	Broj zaposlenih u malim poduzećima	Prosjek - broj zaposlenih u malim poduzećima	Ukupan prihod (u mil. kn)	Ukupan prihod po zaposlenom (u kn)
2010.	95.004	415.320	4,4	199.299	479.868
2011.	89.539	386.692	4,3	191.232	494.533
2012.	95.597	406.834	4,2	199.774	491.045
2013.	99.573	414.507	4,2	206.905	499.159
2014.	102.895	422.238	4,1	215.807	511.103

Izvori: "Gospodarska kretanja 5/6, 2015", Hrvatska gospodarska komora, 2015., str. 78.;
"Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2014. godini", FINA, 2015., str. 21. i 22.

Tablica 7: Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u srednjim poduzećima od 2010. do 2014. godine

Godina	Broj srednjih poduzeća	Broj zaposlenih u srednjim poduzećima	Prosjek – broj zaposlenih u srednjim poduzećima	Ukupan prihod (u mil. kn)	Ukupan prihod po zaposlenom (u kn)
2010.	1.379	157.147	114,0	109.531	696.997
2011.	1.292	159.616	123,5	111.896	701.032
2012.	1.309	149.787	114,4	111.966	747.501
2013.	1.268	150.605	118,8	112.309	745.719
2014.	1.221	145.246	118,9	112.320	773.309

Izvori: "Gospodarska kretanja 5/6, 2015", Hrvatska gospodarska komora, 2015., str. 78.;
"Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2014. godini", FINA, 2015., str. 21. i 22.

Stanje sektora malih i srednjih poduzeća u EU u 2014. godini¹³

U 2014. godini u zemljama članicama Europske unije (EU28) bilo je aktivno 22,3 milijuna malih i srednjih poduzeća, što predstavlja 99,8% svih poduzeća u Europskoj uniji¹⁴. Mala i srednja poduzeća generirala su 3,700 milijardi eura dodane vrijednosti (58% ukupne dodane vrijednosti) te zapošljavala gotovo 90 milijuna ljudi (67% ukupne zaposlenosti). U odnosu na 2013. godinu, u 2014. godini razina generirane dodane vrijednosti porasla je za 3,3%, a zaposlenost za 1,2%. Ovakvi pokazatelji upućuju na poboljšanje uvjeta u makroekonomskom i poslovnom okruženju za mala i srednja poduzeća, a posljedica su izlaska europskih poduzeća iz ekonomske i financijske krize.

Poslovanje malih i srednjih poduzeća u 2014. godini značajno varira među zemljama članicama. Tako su mala i srednja poduzeća u Češkoj, Cipru, Grčkoj, Italiji, Švedskoj i Hrvatskoj generirala pad dodane vrijednosti, dok je u Nizozemskoj, Irskoj, Njemačkoj, Litvi, Sloveniji, Poljskoj, Malti, Rumunjskoj i UK ostvaren rast dodane vrijednosti i više od EU prosjeka od 3,3%.

Čak 93% svih europskih malih i srednjih poduzeća su mikro poduzeća, 6% čine mala poduzeća, a srednja poduzeća samo 1% ukupnog broja malih i srednjih poduzeća. Sektori u kojima MSP stvaraju najviše dodane vrijednosti i zapošljavaju najviše ljudi su trgovina na veliko i malo, zatim slijede proizvodnja, građevinarstvo, pružanje poslovnih usluga te pružanje usluga smještaja i prehrane.

Doprinos sektora malih i srednjih poduzeća zapošljavanju

U razdoblju između 2008. i 2013. godine mala i srednja poduzeća sudjelovala su sa 73% u padu zaposlenosti od 2,2 milijuna zaposlenika, odnosno u tom periodu izgubljeno je oko 1,6 milijuna radnih mjesta u malim i srednjim poduzećima. Međutim, u porastu zaposlenosti od 1,5 milijuna zaposlenika u 2014. godini, mala i srednja poduzeća sudjelovala su sa 71%, odnosno zaposlila su nešto više od milijun zaposlenika.

Analiza korelacije između rasta zaposlenosti u malim i srednjim poduzećima i rasta BDP-a u zemljama članicama EU28 u razdoblju od 2008. do 2014. godine, pokazala je da rast realnog BDP-a od 1% vodi do rasta zaposlenosti u malim i srednjim poduzećima od 0,9%. Stoga, kako bi se otvorilo dodatnih 1% radnih mjesta u malim i srednjim poduzećima u EU, potrebno je osigurati rast realnog BDP-a od 1,1%.

13 "Annual Report on European SMEs 2014/2015 – SMEs start hiring again", European Commission, 2015., <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/13942/attachments/1/translations/en/renditions/native>, preuzeto 18.12.2015.

14 Podaci se odnose na mala i srednja poduzeća u ne-financijskom poslovnom sektoru, koji uključuje sve gospodarske sektore u zemljama članicama Europske unije, osim financijskih usluga, vladinih usluga, obrazovanja, zdravstva, umjetnosti i kulture, poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

Problemi s kojima se susreću mala i srednja poduzeća

Mala i srednja poduzeća u Europskoj uniji kao najveći problem s kojim se suočavaju navode na prvom mjestu pronalazak kupaca, zatim dostupnost stručnog kadra i iskusnih menadžera, regulatorni okvir i pristup financijama. Usporedba s prošlogodišnjim nalazima ankete među malim i srednjim poduzećima o problemima s kojima se susreću upućuje na porast relativne važnosti problema regulacije i dostupnosti kvalitetnih kadrova, dok je relativna važnost pronalaska kupaca u padu.

Pristup financijama predstavlja veće ograničenje za mikro poduzeća, nego za mala i srednja poduzeća, dok mala i srednja poduzeća posebno ističu problem dostupnosti stručnog kadra i iskusnih menadžera. Dodatni problem koji navode srednja poduzeća je konkurencija, te pritisci s kojima se susreću u odnosima s dobavljačima.

Prognoza poslovanja malih i srednjih poduzeća u 2015. i 2016. godini

Zahvaljujući poboljšanim uvjetima u makroekonomskom i poslovnom okruženju u kojima posluju mala i srednja poduzeća, prognoze njihovog poslovanja u naredne dvije godine optimistične su i pozitivne. Predviđanja su da će se dodana vrijednost koju stvaraju europska mala i srednja poduzeća povećati za 3,3% u 2015. i 3,7% u 2016. godini, zaposlenost u malim i srednjim poduzećima će rasti 0,8% u 2015., odnosno 0,9% u 2016. godini, dok će sam broj malih i srednjih poduzeća porasti za 0,5% u 2015. i 0,7% u 2016. godini.

Pokretanje poslovnih pothvata i rastuća poduzeća

GEM – Global Entrepreneurship Monitor je najveće svjetsko istraživanje o poduzetništvu u koje je Hrvatska uključena od 2002. godine¹⁵. GEM istraživanje prati razinu aktivnosti u pokretanju poslovnih pothvata koju mjeri TEA indeksom¹⁶. Poduzetnička aktivnost mjerena TEA indeksom je postepeno rasla u Hrvatskoj do recesijskih godina kada nastaje pad, a oporavak se vidi tek od 2012. godine. U odnosu na 2013. godinu, u 2014. godini zabilježen je pad aktivnosti u pokretanju poduzetničkih pothvata (s 8,3% u 2012. i 2013. godini na 8% u 2014. godini) čime je Hrvatska pozicionirana u skupinu zemalja s niskom razinom aktivnosti u pokretanju poduzetničkih pothvata u odnosu na prosječnu vrijednost TEA indeksa od 14% u skupini zemalja čija su gospodarstva temeljena na efikasnosti, uključenih u GEM istraživanje (tablica 8).

Tablica 8: Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj, mjerena TEA indeksom

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
TEA indeks (%), Hrvatska	5,5	7,3	8,3	8,3	8,0
TEA indeks (%), prosjek ¹⁷	11,7	14,0	12,4	14,4	14,0

Izvor: GEM Hrvatska 2002 - 2011, GEM Hrvatska 2012 - 2015, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva

15 GEM istraživanje u Hrvatskoj provodi CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva u suradnji s istraživačkim timom s Ekonomskog fakulteta u Osijeku, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku.

16 TEA indeks predstavlja broj poduzetnički aktivnih ljudi (koji kombinira broj ljudi koji pokreću poduzetnički pothvat i broj ljudi koji su vlasnici ili vlasnici/manageri poduzeća mlađih od 42 mjeseca) u odnosu na 100 ispitanika između 18 i 64 godina starosti.

17 Prosjek zemalja čija se gospodarstva temelje na efikasnosti, uključenih u GEM istraživanje u toj godini.

Pokretanje poslovnih pothvata u Hrvatskoj, u trenutnoj situaciji visoke nezaposlenosti, jedan je od načina rješavanja pitanja nezaposlenosti. Potpora za samozapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje „Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto“¹⁸ jedna je od mjera aktivne politike zapošljavanja, a namijenjena je osobama prijavljenim u evidenciju nezaposlenih koje imaju poduzetničku ideju¹⁹. Potpora u iznosu od 25.000 kuna usmjerena je prvenstveno na troškove otvaranja i rada poslovnog subjekta, a razvijena je s ciljem pružanja podrške u početnom razdoblju razvoja poduzetničke ideje.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u 2014. godini iz evidencije nezaposlenih po osnovi samozapošljavanja izašlo je 4.589 osoba, od toga 1.556 osoba na način da su registrirali trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu, odnosno stekli 25% udjela u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi, 2.839 osoba na način da su registrirali obrt, slobodno zanimanje, ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva, te 194 osobe na način da su registrirali obrt ili slobodno zanimanje u nekoj od država EU. U tablici 9 je dan prikaz korisnika potpore za samozapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u razdoblju od 2011. do 2014. godine.

Tablica 9: Korisnici potpore za samozapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje od 2011. do 2014. godine

Godina	Broj samozaposlenih osoba – novih korisnika potpore za samozapošljavanje HZZa	Broj samozaposlenih – koji su prestali koristiti potporu za samozapošljavanje HZZa	Ukupan broj korisnika potpore za samozapošljavanje HZZa u godini	Udio aktivnih korisnika potpore za samozapošljavanje HZZa u broju nezaposlenih, %
2011.	772	369	1.026	0,2
2012.	938	774	1.605	0,2
2013.	4.906	937	5.737	0,9
2014.	2.277	4.589	7.077	0,8

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2015.

Veliki značaj za rješavanje problema nezaposlenosti, osim novopokrenutih poslovnih pothvata, imaju i rastuća poduzeća koja u svim nacionalnim gospodarstvima čine elitističku manjinu.

GEM istraživanje rastuća poduzeća prepoznaje po nizu aktivnosti fokusiranih na jačanje konkurentnosti poduzeća odnosno na razvoj inovativnog kapaciteta poduzeća (razvoj novih proizvoda, tehnološko osuvremenjivanje, internacionalizacija).

Prema rezultatima GEM istraživanja u Hrvatskoj, u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu zabilježen je neznatan rast broja malih i srednjih poduzeća čiji proizvodi su novi svima, pad broja poduzeća čiji proizvodi su novi nekima, te porast broja poduzeća čiji proizvodi nisu novi nikome (tablica 10).

18 „Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto“ – potpora za samozapošljavanje, <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=11746>, preuzeto 25.11.2015.

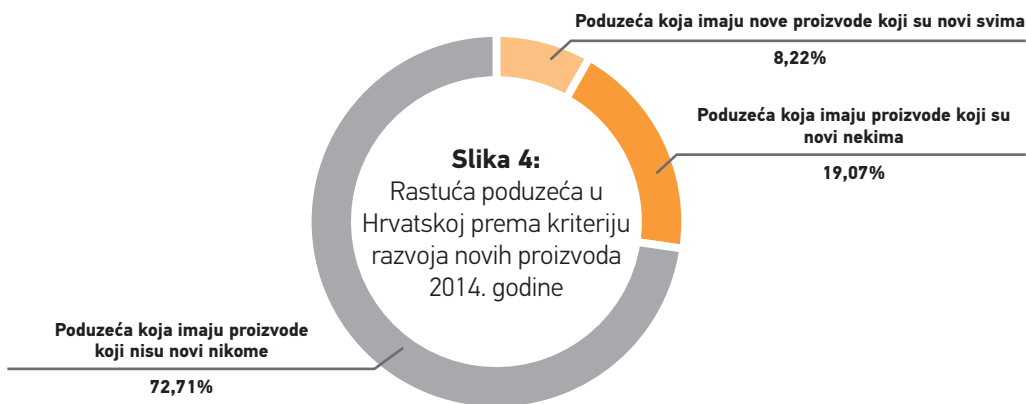
19 Prema Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, osoba se prestaje voditi kao nezaposlena u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje ako registrira trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu, odnosno stekne više od 25% udjela u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi, registrira obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva.

Tablica 10: Rastuća poduzeća u Hrvatskoj prema kriteriju razvoja novih proizvoda od 2010. do 2014. godine

Kriterij za kategorizaciju rastućih poduzeća	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Poduzeća koja imaju nove proizvode koji su novi svima (%)	9,5	12,6	9,0	8,1	8,2
Poduzeća koja imaju proizvode koji su novi nekima (%)	15,3	25,2	21,1	21,9	19,1
Poduzeća koja imaju proizvode koji nisu novi nikome (%)	75,3	62,2	69,9	70,1	72,7

Izvor: GEM Hrvatska 2002 - 2011, GEM Hrvatska 2012 - 2015, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva

Velika većina rastućih poduzeća u Hrvatskoj, njih čak 72,7% imaju proizvode koji nisu novi nikome, dok je samo 8,2% poduzeća čiji proizvodi su novi svima, što ukazuje na nisku razinu inovativnog kapaciteta i konkurentnosti (slika 4).

Ulaganje u istraživanje i razvoj te inovativnost hrvatskih malih i srednjih poduzeća

Međunarodno istraživanje Globalni indeks inovativnosti²⁰ donosi podatke o razini inovativnosti 141 zemlje svijeta, a u 2015. godini ovo istraživanje pozicioniralo je Hrvatsku na 40. mjesto, što predstavlja poboljšanje od 2 mjesta u odnosu na 2014. godinu (tablica 11). Pokazatelji o inovativnosti i ulaganjima u istraživanje i razvoj ne odnose se samo na mala i srednja poduzeća, već na sva poduzeća, ali daju važan uvid u ove dvije dimenzije razvoja konkurentnosti hrvatskih poduzeća, uključujući mala i srednja poduzeća. Švicarska je, kao i prethodne godine, na vrhu ljestvice. Ispred Hrvatske nalaze se njezine susjedne i druge zemlje srednje Europe, članice EU (Njemačka na 12. mjestu, Austrija na 18., Češka na 24., Slovenija na 28., Italija na 31., Mađarska na 35. mjestu). Zemlje jugoistočne Europe smjestile su se iza Hrvatske na ljestvici (Crna Gora na 41. mjestu, Grčka na 45., Makedonija na 56., a Srbija na 67. mjestu), no važno je istaknuti da su navedene zemlje ostvarile rast u odnosu na prošlogodišnji rang.

20 Globalni indeks inovativnosti (GII) je svjetsko istraživanje u koje je uključena 141 zemlja, a mjeri razinu inovativnosti određene zemlje. Razina inovativnosti ekonomije određuje se prema pet komponenti koje omogućuju inovativne aktivnosti: institucije, ljudski kapital i istraživanje, infrastruktura, sofisticiranost tržišta i poslovna sofisticiranost, dok su dvije komponentne koje određuju stvarnu razinu inovativnosti znanje i tehnologija, te kreativni rezultati. Više informacija: <https://www.globalinnovationindex.org/content/page/GII-Home>, preuzeto 5.10.2015.

Tablica 11: Rezultati Globalnog indeksa inovativnosti za 2014. i 2015. godinu - Hrvatska i referentne zemlje

Zemlja	Rang 2015.	Rang 2014.	Promjena	
Švicarska	1.	1.	→	0
Finska	6.	4.	↘	-2
Nizozemska	4.	5.	↗	+1
Njemačka	12.	13.	↗	+1
Austrija	18.	20.	↗	+2
Češka	24.	26.	↗	+2
Španjolska	27.	27.	→	0
Slovenija	28.	28.	→	0
Italija	31.	31.	→	0
Mađarska	35.	35.	→	0
Slovačka	36.	37.	↗	+1
Hrvatska	40.	42.	↗	+2
Poljska	46.	45.	↘	-1
Grčka	45.	50.	↗	+5
Rumunjska	54.	55.	↗	+1
Crna Gora	41.	59.	↗	+18
Makedonija	56.	60.	↗	+4
Srbija	63.	67.	↗	+4

Izvor: Globalni indeks inovativnosti, 2015.

Ulaganje u istraživanje i razvoj jedna je od ključnih komponenti povećanja inovativnosti i konkurentnosti gospodarstva. U 2014. godini hrvatski bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj smanjeni su za 3,5% u odnosu na 2013. godinu, dok su u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu bili povećani za 8,3%. Od ukupnih izdataka za istraživačke aktivnosti na nacionalnoj razini, najveća ulaganja i u 2014. godini dolaze iz poslovnog sektora (48,3%), ali u smanjenom iznosu u odnosu na prethodnu godinu, i to za 7% (tablica 12).

Tablica 12: Bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj – Hrvatska, 2011. – 2014. godine (u tis. kuna)

	2011.	%	2012.	%	2013.	%	2014.	%
Poslovni sektor	1.118.722	44,7	1.137.971	45,9	1.346.810	50,1	1.251.944	48,3
Državni sektor	685.170	27,4	682.141	27,5	686.275*	25,5	676.146*	26
Neprofitni sektor	3.768	0,1	3.471	0,1				
Visoko obrazovanje	694.616	27,8	658.574	26,5	654.919	24,4	666.514	25,7
Ukupno	2.502.276	100	2.482.157	100	2.688.004	100	2.594.604	100

Izvor: „Statističke informacije 2015.“, Državni zavod za statistiku, 2015., Istraživanje i razvoj u 2014., Priopćenje br. 8.2.1., 2015., Državni zavod za statistiku

* Podaci za državni i neprofitni sektor od 2013. godine objavljuju se objedinjeni.

50 tehnoloških poduzeća s najbržim rastom u Srednjoj Europi²¹

Od 2000. godine konzultantska kuća Deloitte provodi istraživanje u kojem identificira 50 tehnoloških tvrtki s najbržim rastom u Srednjoj Europi (Deloitte CE Technology Fast 50²²). Cilj istraživanja koje se provodi već 16 godina je prepoznati i promovirati brzorastuća i inovativna tehnološka poduzeća u Srednjoj Europi.

Na ljestvici 50 tehnoloških tvrtki s najbržim rastom u Srednjoj Europi našlo se 8 hrvatskih poduzeća, što je dvostruko više od prošlogodišnjih 4. Najviše rangirane hrvatske tehnološke tvrtke na ovoj ljestvici su **Serengeti** na 9. mjestu, s rastom od 843% i **Nanobit** na 11. mjestu s rastom od 754%. Uz njih na ljestvici su se našli i **Integracija od-do** (18.), **Sedmi odjel** (24.), **Infinum** (30.), **InfoCumulus** (42.), **Acceleratio** (46.) i **Degordian** (47.). Prva na ljestvici 2015. godine našla se češka tvrtka **Simplify, s.r.o.**, koja je ostvarila rast prihoda od 1971% u proteklih 5 godina. Najveći broj poduzeća na listi dolazi iz Poljske (12), Rumunjske (10) i Hrvatske (8).

Izvještaj o aktivnostima istraživanja i razvoja za 2015.²³

Deloitteovo istraživanje „Izvještaj o aktivnostima istraživanja i razvoja za 2015. godinu – Srednja Europa“, u kojem je sudjelovalo 411 poduzeća s područja Srednje Europe, imalo je za cilj ispitati upoznatost korisnika s nacionalnim potporama, kao i novim potporama i bespovratnim sredstvima koja im stoje na raspolaganju iz ESI fondova u financijskoj perspektivi 2014.-2020. Nalazi istraživanja ukazuju na i dalje nizak intenzitet ulaganja u istraživanje i razvoj u Hrvatskoj od 0,75% BDP-a, dok je EU prosjek 2,03%. Od 48 ispitanih poduzeća u Hrvatskoj, njih 33% nije poznato s mogućnostima korištenja bespovratnih potpora za istraživanje i razvoj. Među 21% poduzeća koja su upoznata i koriste bespovratne novčane potpore, najviše se prijavljuju za potpore iz ESI fondova, potpore HAMAG-BICRO-a te potpore koje se dodjeljuju na razini Europske unije, poput Obzor2020 i EUROSTARS programa.

Financijska performanca malih i srednjih poduzeća

Mala i srednja poduzeća imaju lošiju financijsku performancu u odnosu na velika poduzeća, i u apsolutnim i u relativnim vrijednostima (tablica 13).

21 <http://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/press/articles/osam-tvrtki-iz-hrvatske-na-listi-50-tehnoloških-tvrtki-s-najbrim-.html>, preuzeto 25.11.2015.

22 Glavni kriteriji odabira tehnoloških tvrtki s najbržim rastom su: ostvarivanje godišnjeg prihoda od najmanje 50.000 eura u svakoj godini između 2010. i 2014.; sjedište u nekoj od zemalja Srednje Europe; tvrtka se mora baviti razvojem ili proizvodnjom zaštićene tehnologije ili mora na istraživanje i razvoj trošiti značajna kapitalna sredstva; te tvrtka mora biti u većinskom domaćem vlasništvu.

23 <http://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/about-deloitte/articles/ce-corporate-rnd-2015.html>, preuzeto 25.11.2015.

Tablica 13: Financijska efikasnost poduzeća u 2013. i 2014. godini

Poduzeća	2013.		2014.	
	Milijun kuna	%	Milijun kuna	%
Mala				
Dobitak	13.057	43	14.139	40,5
Gubitak	12.891	48	11.978	47,6
Konsolidirani rezultat	166		2.161	
Srednja				
Dobitak	4.970	16,4	5.369	15,4
Gubitak	5.049	18,8	8.347	33,2
Konsolidirani rezultat	-80		-2.978	
Velika				
Dobitak	12.365	40,7	15.397	44,1
Gubitak	8.921	33,2	4.825	19,2
Konsolidirani rezultat	3.443		10.571	
Ukupno				
Dobitak	30.392	100	34.904	100
Gubitak	26.862	100	25.150	100
Konsolidirani rezultat (dobitak – gubitak)	3.529		9.754	

Izvori: "Gospodarska kretanja 5/6, 2015, Hrvatska gospodarska komora, 2015., str. 78.;
"Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2015. godini", FINA, 2015., str. 21. i 22.

U 2014. godini mala i srednja poduzeća ostvarila su značajno bolji financijski rezultat u odnosu na 2013. godinu - neto dobitak povećan s 166 na 2.161 milijun kuna u 2014. godini. Neto dobitak malih poduzeća u 2014. godini rezultat je povećanja dobitka za 8,3%, dok je u isto vrijeme smanjen gubitak za 7,1%, što govori o značajnoj racionalizaciji u poslovanju malih poduzeća u 2014. godini.

Za razliku od malih poduzeća, srednja poduzeća u 2014. godini ostvarila su lošiji financijski rezultat u odnosu na 2013. godinu. U 2014. godini srednja poduzeća povećala su ostvareni neto gubitak s 80 milijuna kuna neto gubitka u 2013. godini na 2.978 milijuna kuna neto gubitka u 2014. godini. U 2014. godini raste dobit koju ostvaruju srednja poduzeća, u odnosu na 2013. godinu, za 8%, ali u isto vrijeme raste i gubitak i to za 65,34%, što je u konačnici i imalo najveći utjecaj na negativno poslovanje srednjih poduzeća.

Velika poduzeća u 2014. godini, slično kao i mala poduzeća ostvarila su povećanje neto dobiti, na temelju povećanja ostvarene dobiti za 14,9% i smanjenja gubitka za 6,4%.

Ako se podaci iz tablice 13 povežu s brojem zaposlenih u malim, srednjim i velikim poduzećima, onda je evidentno da je u 2014. godini 50,9% zaposlenih u malim poduzećima sudjelovalo s 40,5% u ukupno ostvarenoj neto konsolidiranoj dobiti gospodarstva Hrvatske, dok je 31,6% zaposlenih u velikim poduzećima sudjelovalo s 44,1% u ukupno ostvarenoj neto konsolidiranoj dobiti gospodarstva, što ukazuje na značajan prostor za unapređenje poslovne efikasnosti i konkurentnosti malih poduzeća u Hrvatskoj.

2.3. Dinamika razvoja sektora malih i srednjih poduzeća

Osnova za praćenje dinamike sektora malih i srednjih poduzeća su podaci o osnivanju novih i zatvaranju postojećih poduzeća. Ukupan broj novonastalih poduzeća u 2014. godini u Hrvatskoj je 15.441, što predstavlja smanjenje za 11,6% u odnosu na 2013. godinu (tablica 14).

Tablica 14: Broj osnovanih poduzeća u 2013. i 2014. godini

	2013.	2014.	Razlika u broju novoosnovanih poduzeća
Trgovačka društva	14.177	12.852	-9,3%
Ostali	3.286	2.589	-21,2%
Ukupno	17.463	15.441	-11,6%

Izvor: Broj i struktura poslovnih subjekata u prosincu 2014., Priopćenje br. 11.1.1/4., 2015., Državni zavod za statistiku

Analiza dinamike sektora malih i srednjih poduzeća osigurava korisne informacije o promjenama koje se događaju u sektoru, a poseban značaj imaju informacije o zatvaranju poduzeća. Podaci o promjenama u broju poduzeća²⁴ u razdoblju od 2002. do 2013. godine ukazuju da stopa preživljavanja poduzeća iznosi 69,02%. Prema podacima poduzeća koja su podnijela financijska izvješća FINA-i, stopa preživljavanja najveća je kod malih poduzeća i iznosi 70,2% (u razdoblju od 2002. do 2013. godine zatvoreno je 17.413 malih poduzeća), stopa preživljavanja srednjih poduzeća je najmanja i iznosi 42,91% (u istom razdoblju zatvoreno je 1.268 srednjih poduzeća), a stopa preživljavanja velikih poduzeća je 51,19% (zatvoreno je 350 velikih poduzeća).

GEM istraživanje prati uzroke prekida poslovne aktivnosti (tablica 15). Prema rezultatima za 2014. godinu, najčešći uzrok prekida poslovne aktivnosti u Hrvatskoj je neprofitabilnost poslovanja (33,6%), kao i u EU, na drugom mjestu je problem u pristupu financiranju s 23,55% dok je u EU problem financiranja pothvata uzrok prekida poslovne aktivnosti u značajno manjem broju slučajeva (11,5%). U Hrvatskoj je prisutan znatno niži udio poduzetnika koji su imali priliku prodati poduzeće (0,83%) u odnosu na EU (3,32%) što ukazuje na suženi broj opcija izlaska iz poslovanja za poduzetnike u Hrvatskoj, zbog nerazvijenosti podržavajuće infrastrukture za kupoprodaju malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj.

²⁴ Izvor: Izvješće opservatorija malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj, 2013.; Fina, 2013.

Tablica 15: Uzroci prekida poslovne aktivnosti – usporedba između Europske unije i Hrvatske, 2014. - % prekida

Uzroci prekida poslovne aktivnosti	EU	Hrvatska
Prilika za prodaju	3,32	0,83
Poduzeće nije profitabilno	33,24	33,6
Problemi u pristupu financiranju	11,5	23,55
Drugi posao ili poslovna prilika	11,62	12,95
Izlaz je bio planiran	5,18	1,44
Umirovljenje	6,08	2,51
Osobni razlozi	23,83	17,87
Incidentne situacije	5,22	7,26

Izvor: Global Entrepreneurship Monitor, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2014.

Prema podacima GEM-a za Hrvatsku u odnosu na zemlje EU, u značajnom broju slučajeva do prekida poslovne aktivnosti došlo je zbog neprovedenog prijenosa poslovanja (*business transfer*): u 12,95% slučajeva prekid poslovne aktivnosti poduzeća u Hrvatskoj dogodio se jer se vlasnik poduzeća odlučio fokusirati na drugu poslovnu priliku, a da pritom nije prodao poduzeće ili na neki drugi način osigurao njegovu daljnju egzistenciju; u 25,13% slučajeva osobni razlozi i incidentne situacije utjecale su na prekid poslovnih aktivnosti i zatvaranje poduzeća što znači da vlasnik poduzeća nije imao razrađen plan funkcioniranja poduzeća u slučaju iznenadnih okolnosti; u 2,51% slučajeva povlačenje vlasnika u mirovinu rezultiralo je gašenjem poduzeća, što se također moglo izbjeći u slučaju pravovremenog planiranja *business transfera* i pronalaska najboljeg rješenja za opstojnost poduzeća nakon umirovljenja vlasnika.

Business transfer Barometar Hrvatska 2015.

Istraživanje Centra za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva - CEPOR

CEPOR je u prvoj polovici 2015. godine proveo istraživanje na temu budućnosti malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj nakon povlačenja osnivača – vlasnika, odnosno prve generacije poduzetnika iz biznisa zbog umirovljenja. Ciljevi Business Transfer Barometar istraživanja u Hrvatskoj bili su utvrditi: broj poduzeća u Hrvatskoj koja, s obzirom na godine starosti većinskog vlasnika (55 i više godina starosti) i njihov stav prema business transferu predstavljaju rizičnu skupinu; način na koji planiraju provesti business transfer, te potrebu za podrškom u tom procesu.

Business Transfer Barometar istraživanje u Hrvatskoj identificiralo je 16.590 poduzeća u Hrvatskoj čiji vlasnici bi trebali započeti planirati proces prijenosa poslovanja s oko 179.000 zaposlenih u tim poduzećima. Rezultati istraživanja ukazuju na 32% ili 5.300 poduzeća, koja predstavljaju rizičnu skupinu jer ne postoji razumijevanje o promjenama koje će se dogoditi u poduzeću, vezano uz business transfer, niti adekvatna priprema. Na taj način u pitanje se dovodi više od 57.000 radnih mjesta.

Sukladno nalazima istraživanja, CEPOR je kreirao sljedeće preporuke za razvoj sustava podrške malim i srednjim poduzećima u procesu business transfera:

Preporuka 1: Pokretanje kampanja usmjerenih na jačanje svijesti vlasnika malih i srednjih poduzeća s 55 i više godina starosti o kompleksnosti business transfer procesa i važnosti pravovremene pripreme za taj proces;

Preporuka 2: Sufinanciranje edukacije i savjetodavnih usluga u procesu prijenosa poslovanja za vlasnike malih i srednjih poduzeća 55 i više godina starosti, uz ukazivanje na moguće alternativne opcije business transfera: prenošenje poslovanja na članove obitelji, prodaja poduzeća zaposlenicima, prodaja vanjskim osobama ili poduzećima;

Preporuka 3: Jačanje kvalitete i dostupnosti savjetodavne podrške za proces prijenosa poslovanja malih i srednjih poduzeća, kroz train-the-trainers radionice i prenošenje iskustava najbolje europske prakse;

Preporuka 4: Usvajanje definicije i uvođenje statističkog praćenja obiteljskih poduzeća u Hrvatskoj, te razvijanje i sufinanciranje programa podrške usmjerenih na jačanje kapaciteta obiteljskih poduzeća za uspješan generacijski transfer;

Preporuka 5: Promocija preuzimanja poduzeća (eng. business takeover) kao mogućeg modela započinjanja poduzetničke aktivnosti pojedinca, te kreiranje finansijskih instrumenata za lakšu dostupnost kupovine (preuzimanja) poduzeća;

Preporuka 6: Sufinanciranje razvoja nacionalnog virtualnog tržišta za spajanje kupaca i prodavatelja malih i srednjih poduzeća kroz javno-privatno partnerstvo, na temelju najbolje europske prakse u razvoju i funkcioniranju takvih on-line platformi.

Sveukupni rezultati Business Transfer Barometar Hrvatska istraživanja mogu se vidjeti na web stranici CEPRAe – Centra za obiteljska poduzeća i prijenos poslovanja (www.cepor.hr/cepra), koji od 2014. godine djeluje u sklopu CEPORA.

2.4. Regionalni aspekt značaja sektora malih i srednjih poduzeća

GEM istraživanje prati regionalne razlike²⁵ u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata. Prema rezultatima istraživanja, u 2014. godini došlo je do povećanja aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata u odnosu na 2013. godinu samo u regiji Sjeverna Hrvatska (sa 3,8 u 2013. godini na 8,8 u 2014. godini), dok je u svim ostalim regijama aktivnost pokretanja poslovnog pothvata niža nego u

25 Za potrebe GEM istraživanja od 2003. godine hrvatske županije su grupirane u šest regija po kriteriju geografsko-povijesnog poimanja regionalne strukture Hrvatske:

Istra, Primorje i Gorski kotar – Istarska županija i Primorsko-goranska županija

Zagreb i okolica – Grad Zagreb i Zagrebačka županija

Dalmacija – Dubrovačko-neretvanska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Šibensko-kninska županija i Zadarska županija

Sjeverna Hrvatska – Bjelovarsko-bilogorska županija, Krapinsko-zagorska županija, Koprivničko-križevačka županija, Međimurska županija, Varaždinska županija i Virovitičko-podravska županija

Lika i Banovina – Karlovačka županija, Ličko-senjska županija, Sisačko-moslavačka županija

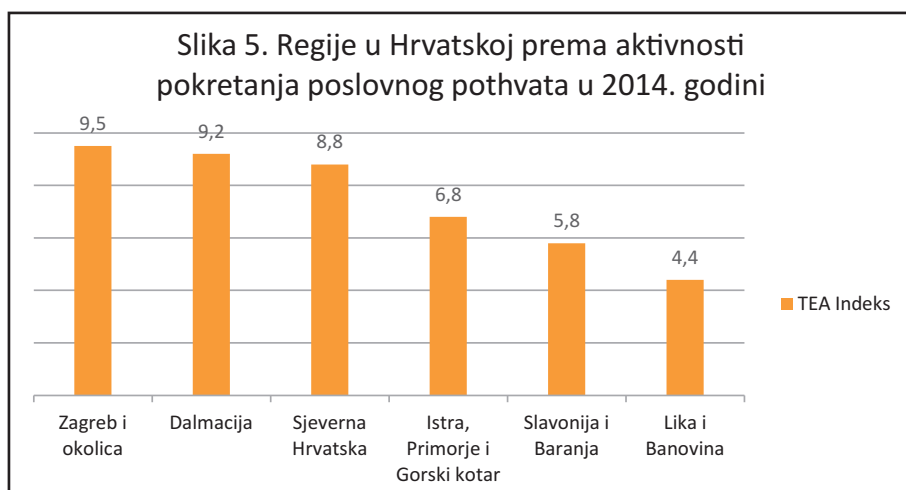
Slavonija i Baranja – Brodsko-posavska županija, Osječko-baranjska županija, Požeško-slavonska županija i Vukovarsko-srijemska županija

prethodnoj godini (tablica 16). U 2013. u odnosu na 2012. godinu povećanje aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata zabilježeno je u dvije regije – Zagreb i okolica i Lika i Banovina. Analizirajuću rang-listu regija s obzirom na aktivnost pokretanja poslovnog pothvata u 2014. godini – na prvom mjestu su Zagreb i okolica i Dalmacija (koji su u odnosu na prethodnu godinu zamijenili mjesta, ali i dalje drže prve pozicije). Na začelju rang-liste ponovno je pozicionirana Lika i Banovina, te Slavonija i Baranja (slika 5).

Tablica 16: Regionalne razlike u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata od 2010. do 2014. godine

Regija	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.	
	TEA	Rang	TEA	Rang	TEA	Rang	TEA	Rang	TEA	Rang
Istra, Primorje i Gorski kotar	6,0	2	8,7	2	12,2	2	9,6	3	6,8	4
Zagreb i okolica	7,1	1	9,1	1	9,2	3	10,0	2	9,5	1
Dalmacija	5,2	3	8,6	3	12,6	1	10,7	1	9,2	2
Sjeverna Hrvatska	4,6	4	5,2	5	5,2	4	3,8	6	8,8	3
Lika i Banovina	6,0	2	7,2	4	3,5	5	7,5	4	4,4	6
Slavonija i Baranja	3,9	5	4,7	6	5,2	4	6,8	5	5,8	5

Izvor: GEM Hrvatska 2002 - 2011, GEM Hrvatska 2012 - 2015, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva

GEM istraživanje prati razlike u stavovima ispitanika o poduzetništvu i namjerama pokretanja poslovnog pothvata među regijama (tablica 17). Rezultati istraživanja u 2014. godini ukazuju na najveći broj ispitanika u regijama Istra, Primorje i Gorski kotar i Dalmaciji koji su izrazili namjeru pokretanja poslovnog pothvata u iduće tri godine (više od 25%). Priliku za pokretanje poslovnog pothvata u idućih 6 mjeseci najviše prepoznaju ispitanici u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar (ali uz pad od 24% u odnosu na 2013. godinu) te u Dalmaciji, uz rast od 23%. U gotovo svim regijama (osim Sjeverne Hrvatske) u 2014. godini raste udio ispitanika koji smatraju da većina ljudi poduzetništvo smatra dobrim izborom karijere, i taj je udio u svim regijama veći od 55%.

Tablica 17: Usporedba regionalnih razlika u stavovima o poduzetništvu 2013. i 2014. godine, u postotku (%) od anketirane populacije - GEM

	Namjera pokretanja poslovnog pothvata u iduće 3 godine		Vide priliku za pokretanje poslovnog pothvata u idućih 6 mjeseci		Imaju potrebno znanje, vještine i iskustvo za pokretanje poslovnog pothvata		Većina ljudi poduzetništvo smatraju dobrim izborom karijere		Mediji utječu pozitivno na razvoj poduzetničke kulture	
	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.
Istra, Primorje i Gorski kotar	24,9	30,7	31,1	23,7	52,9	49,9	67,2	68	41,0	39,4
Zagreb i okolica	28,3	21,7	18,6	21,4	49,7	49	55,7	58,3	41,7	39,6
Dalmacija	26,3	26,1	19,1	23,5	50,4	47,8	60,0	62,8	37,9	38,1
Sjeverna Hrvatska	17,4	17,3	14,0	13,9	36,4	41,9	65,2	62,1	43,8	43,9
Lika i Banovina	23,7	19,6	12,1	13,8	41,2	42,5	64,8	67,2	45,5	52,2
Slavonija i Baranja	21,7	23	11,5	11,5	49,2	41,9	62,1	67,8	43,8	36,3

Izvor: GEM Hrvatska 2012 - 2015, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva

Uspoređujući rezultate GEM istraživanja o regionalnim razlikama u stavovima o poduzetništvu u 2013. i 2014. godini može se uočiti da u 2014. godini u regijama Istra, Primorje i Gorski kotar i Slavonija i Baranja neznatno raste broj ispitanika koji namjeravaju pokrenuti poslovni pothvat u iduće 3 godine. U Dalmaciji i Sjevernoj Hrvatskoj broj ispitanika koji namjeravaju pokrenuti poslovni pothvat u iduće 3 godine stagnira, dok u regijama Zagreb i okolica i Lika i Banovina taj broj opada. Nadalje, u svim regijama osim u Sjevernoj Hrvatskoj i Lici i Banovini smanjuje se ili stagnira broj ispitanika koji smatraju da imaju potrebno znanje, vještine i iskustvo za pokretanje poslovnog pothvata. GEM istraživanje je pokazalo da u Lici i Banovini raste broj ispitanika koji smatraju da mediji pozitivno utječu na razvoj poduzetničke kulture, dok u ostalim regijama broj ispitanika koji zastupa takvo stajalište opada ili stagnira.

2.5. Obrtništvo u Hrvatskoj²⁶

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku krajem 2014. godine u Hrvatskoj je bilo 78.070 aktivnih obrta, što predstavlja 35,5% registriranih gospodarskih subjekata. U odnosu na 80.407 aktivnih obrta krajem 2013. godine, evidentan je pad broja obrta od 3%. Obrti u Hrvatskoj krajem 2014. godine zapošljavali su ukupno 176.973 osobe (uključujući vlasnike/ortake obrta i njihove djelatnike), što predstavlja 13,58% od ukupnog broja zaposlenih u pravnim osobama u Hrvatskoj. U odnosu na prosinac 2013. došlo je do pada zaposlenosti u obrtništvo od 2,56% (tablica 18).

²⁶ Izvor: Obrtništvo u brojkama 2015, Hrvatska obrtnička komora, Tomić, S. (ur), svibanj 2015.

Tablica 18: Broj aktivnih obrta i zaposlenih u obrtima u Hrvatskoj, stanje u prosincu 2010. - 2014. godine

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Broj aktivnih obrta	88.340	86.424	83.714	80.407	78.070
<i>Udio u aktivnim trgovačkim društvima</i>	43,7%	44,2%	41,8%	38,3%	35,5%
Broj zaposlenih u obrtima	185.970	197.680	188.871	181.503	176.973
<i>Udio zaposlenih u obrtima u ukupno zaposlenima</i>	13,5%	14,5%	14,1%	13,7%	13,6%

Izvor: Obrtništvo u brojkama 2015, Hrvatska obrtnička komora, Tomić, S. (ur), svibanj 2015.

Prema geografskoj zastupljenosti, najviše aktivnih obrta je u Gradu Zagrebu (12.623 ili 16,2%), zatim u Splitsko-dalmatinskoj županiji (9.777 ili 12,5%), Primorsko-goranskoj županiji (7.956 ili 10,2%), Istarskoj županiji (7.420 ili 9,5%) i Zagrebačkoj županiji (5.100 ili 6,5%), dok ih je najmanje u Požeško-slavonskoj (928 ili 1,2%), Bjelovarsko-bilogorskoj (1.107 ili 1,4%) i Ličko-senjskoj županiji (1.127 ili 1,4%). U svim županijama došlo je do smanjenja broja obrta u 2014. godini u odnosu na prethodnu godinu.

Od 78.070 aktivnih obrta njih 97,4% bilo je u radu, a ostalih 2,6% u stanju privremene obustave ili bez početka. Aktivnih obrta koji djeluju tijekom cijele godine bilo je 91,2%, a sezonskih obrta 8,8%. Povlaštenih obrta, odnosno onih koje obrtnik smije obavljati samo na temelju povlastice koju izdaje nadležno ministarstvo, ovisno o vrsti obrta bilo je krajem 2014. godine 2.037, odnosno 2,6%, dok većina obrta odnosno njih 76.033 ili 97,4% pripada kategoriji nepovlaštenih obrta. Prema cehovskom ustroju 35,8% aktivnih obrta u Hrvatskoj pripada uslužnom zanatstvu, 16,7% ih je u djelatnosti ugostiteljstva i turizma. Trgovinom se bavi 14,5% obrta, a proizvodnim zanatstvom 10,8% aktivnih obrta. Ceh prijevoznika osoba i stvari zauzima udio od 9,4% u ukupnom broju aktivnih obrta, ceh koji okuplja frizere, kozmetičare, obrte za njegu tijela i fitness 7,1%, a ceh ribarstvo, marikultura i poljodjelstvo 5,7%.

Kroz Poduzetnički impuls Ministarstva poduzetništva i obrta u 2014. godini, u okviru mjere D2 Obrazovanje za obrt, dodijeljeno je 1.197 potpora ukupnog iznosa 5.673.000,91 kuna. Aktivnosti u okviru ove mjere bile su usmjerene na cjeloživotno obrazovanje za obrtnike (3.099.319,77 kuna potpore), stipendije učenicima u obrtničkim zanimanjima (1.753.239 kuna potpore) te naukovanje za obrtnička zanimanja (820.442,14 kuna potpore).

U školskoj godini 2014./2015. u programe obrtničkih zanimanja upisano je 5.105 učenika, iako je planiran upis bio 5.757 učenika. Ujedno, to je 44,3% manje novoupisanih učenika u odnosu na prethodnu školsku godinu 2013./2014., kada je upisano 7.365 učenika u programe obrtničkih zanimanja. Najatraktivnija obrtnička zanimanja su: frizer, automehaničar, kuhar, instalater grijanja i klimatizacije, elektroinstalater i konobar, dok najmanji interes učenici pokazuju za zanimanja brodskeg mehaničara, puškara, zlatara, limara, fasadera i klesara.

2.6. Zadrugarstvo u Hrvatskoj²⁷

Prema Zakonu o zadrugama, zadruga je dobrovoljno udruženje zadrugara u kojem svaki član sudjeluje neposredno i koje zajedničkim poslovanjem po načelu uzajamne pomoći unapređuje i zaštićuje svoj gospodarski i drugi profesionalni interes, u cilju ostvarenja svoje osobne i zajedničke dobiti zadrugara u skladu sa zakonom i pravilima zadruge. Zadruga je pravna osoba te njeno osnivanje i poslovanje mora biti izraz zajedničkih interesa njenih članova zadrugara. Sukladno zadružnim načelima i vrijednostima zadružnog oblika poslovanja, zadruga uz gospodarske ciljeve vodi brigu i o socijalnim interesima zadrugara te time stvara dobrobit za lokalnu zajednicu u kojoj posluje.

U Hrvatskoj je krajem 2014. godine bilo registrirano 1.247 zadruga, s ukupno 20.192 zadrugara i 2.716 zaposlenih, te ukupnim godišnjim prihodima od 1,59 milijardi kuna. Od 2011. godine, ukupni prihod zadruga te broj zadruga, članova i zaposlenih u zadrugama, u kontinuiranom je padu (tablica 19).

Tablica 19: Zadruge, zadrugari, zaposleni i prihod zadruga u Hrvatskoj, 2011. - 2014. godine

	2011.	2012.	2013.	2014.
Broj zadruga	2.060	1.069	1.169	1.247
Broj zadrugara	28.866	18.767	19.485	20.192
Prosječan broj zadrugara u zadruzi	14,0	17,5	16,7	16,2
Broj zaposlenih	4.246	2.680	2.734	2.716
Prosječan broj zaposlenih u zadruzi	2	2,5	2,3	2,2
Prihodi (mlrd. kn)	2,19	1,90	1,69	1,59

Izvor: Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, 2015.

Analizirajući djelatnosti kojima se bave, najveći broj zadruga (41%) s najvećim brojem zadrugara i zaposlenih su poljoprivredne zadruge, 17% zadruga su u djelatnosti prerađivačke industrije, a 15% zadruga bavi se pružanjem različitih usluga.

Prema Hrvatskom centru za zadružno poduzetništvo (HCZP), u hrvatskom zadrugarstvu trenutno postoji veliki broj zadruga koje nemaju gospodarsku aktivnost i zadrugari nisu uključeni u rad zadruga. Zadruge bez zaposlenih čine 58% od ukupnog broja zadruga, a u 2013. godini ostvarile su 11% od ukupnog prihoda svih zadruga. Zadruge sa jednim i više zaposlenih čine 42% ukupnog broja zadruga, a u 2013. godini ostvarile su 89% od ukupnog prihoda svih zadruga, što je 8,4 puta više od prihoda zadruga bez zaposlenih. U hrvatskom zadružnom sustavu tek oko 10% zadruga, odnosno njih dvjestotinjak, ostvaruje oko 90% ukupnog prihoda svih zadruga, dok preostalih oko 900 zadruga ne ostvaruje primjerene poslovne rezultate. U HCZP razloge tome vide u činjenici da je zadrugarstvo kao oblik poduzetništva olako shvaćeno pa se osnivaju zadruge bez ozbiljnih poslovnih planova i jasnog cilja zbog čega se ulazi u zadrugu ili se radi o needuciranom kadru.

²⁷ „Analiza zadrugarstva u Hrvatskoj do 31.12.2014.“, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, ožujak 2015.

U prostornom rasporedu zadruga na teritoriju Hrvatske, uočljiva je velika razlika u prosječnom broju zadrugara (od 7 do 95), što ukazuje na različit pristup zadrugama u različitim regijama. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji primjerice, prosjek je 39 zadrugara po zadruzi, što je posljedica postojanja vrlo starih zadruga (nekih i više od 100 godina) i tradicionalnog pristupa gdje je u povijesti zadruga vrlo često bila jedini oblik putem kojeg su poljoprivrednici plasirali svoj proizvod. Prosječan broj zadrugara od 60 po zadruzi zabilježen je u Istarskoj županiji, gdje je većina zadruga osnovana nakon 2000. godine, što je primjer pravilnog pristupa zadrugama, koji zagovara veći broj zadrugara radi boljeg iskorištavanja prednosti zadružnog pokreta.

Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo (<http://zadruga.coop/hr>) javna je ustanova koja zastupa i usklađuje interese zadruga i zadružnih saveza u Hrvatskoj, te radi na unapređenju i razvoju zadrugarstva u cjelini.

Studentska zadruga Fabric8 co-op²⁸

Prva zadruga studenata u Hrvatskoj, Fabric8 co-op, zadruga je studenata Tekstilno-tehnološkog fakulteta iz Zagreba, osnovana 2015. godine s ciljem poticanja poduzetničkih, društvenih, kulturnih i umjetničkih djelatnosti sadašnjih i bivših studenata tog fakulteta. Studentska zadruga svojim članovima-zadrugarima omogućuje zajednički nastup i prodaju njihovih proizvoda na domaćem i europskom tržištu, a poslovanje zadruge vodi profesionalni upravitelj.

Zadruga je u 2015. godini bila uspješna u prijavi na natječaj Grada Zagreba za dodjelu potpora za razvoj društvenog poduzetništva kroz socijalne zadruge, te osigurala bespovratna sredstva u visini 342.704 kuna.

---

28 Studentska zadruga Fabric8 co-op, http://fabric8-coop.hr/?page_id=226, preuzeto 1.2.2016.

3. Žensko poduzetništvo

Žensko poduzetništvo ima važnu ulogu u razvoju sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj. Udio žena poduzetnica u vlasničkoj strukturi poduzeća u Hrvatskoj, prema podacima FINA-e, u 2014. godini iznosio je 20,3%²⁹ gdje su žene bile većinske vlasnice u 19.972 poduzeća, dok su u 12.144 društava bile suvlasnice s muškarcima ili pravnim osobama. Analizirajući vlasničku strukturu poduzeća u Hrvatskoj u razdoblju od 2010. do 2014. godine prema rodnom kriteriju, evidentan je lagani rast udjela žena vlasnica poduzeća sa 17,3% u 2010. godini na 20,3% u 2014. godini.

Promatrano po hrvatskim županijama, udio žena – vlasnica poduzeća kreće se između 15,5% i 23,1%. Najveći udio žena vlasnica poduzeća u 2014. godini je u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (23,1%) gdje sudjeluju u ukupnim ostvarenim prihodima sa 4,5% i ukupnom broju zaposlenih sa 8%, te su ostvarile dobit u iznosu od 9,7 milijuna kuna. Na drugom mjestu po udjelu žena vlasnica poduzeća je Grad Zagreb (21,5%), gdje žene poduzetnice u ukupno ostvarenim prihodima sudjeluju s 2,6%, u broju zaposlenih s 5,8% te su u 2014. godini ostvarile 376,9 milijuna kuna dobiti.

Prema zastupljenosti žena u vlasničkoj strukturi poduzeća po djelatnostima, u 2014. godini žene poduzetnice s 51,7% udjela prevladavaju u djelatnosti S – Ostale uslužne djelatnosti, nakon čega slijedi djelatnost Q – Djelatnost socijalne zaštite i zdravstvene skrbi (35,8%), P – Obrazovanje (33,2%), zatim djelatnost M – Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (29,3%) te djelatnost I – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (22,7%).

GEM istraživanje prati razliku u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata žena i muškaraca. U 2014. godini aktivnost žena u pokretanju poslovnih pothvata je 2,4 puta manja od aktivnosti muškaraca (TEA indeks za žene je 4,8, a za muškarce 11,3), dok je u 2013. godini razlika iznosila 2,2 također u korist muškaraca (TEA indeks za žene bio je 5,1, a za muškarce 11,5; tablica 20).

Tablica 20: Razlika u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata žena i muškaraca u Hrvatskoj od 2010. do 2014. godine, mjereno TEA indeksom

	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.	
	Prosjek GEM zemalja uključenih u istraživanje	Hrvatska	Prosjek GEM zemalja uključenih u istraživanje	Hrvatska	Prosjek GEM zemalja uključenih u istraživanje	Hrvatska	Prosjek GEM zemalja uključenih u istraživanje	Hrvatska	Prosjek GEM zemalja uključenih u istraživanje	Hrvatska
TEA Žene	9,7	3,9	8,7	4,7	10,6	4,9	11,0	5,1	11,3	4,8
TEA Muškarci	13,7	7,2	10,0	10,0	15,4	11,8	15,4	11,5	14,9	11,3
TEA Muškarci / TEA Žene	1,4	1,8	1,2	2,1	1,5	2,4	1,4	2,2	1,3	2,4

Izvor: GEM Hrvatska 2002 - 2011, GEM Hrvatska 2012 - 2015, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva

²⁹ "Analiza udjela žena poduzetnica u vlasničkoj strukturi trgovačkih društava", FINA, 2015.

U svim promatranim godinama (od 2010. do 2014. godine) jaz u aktivnosti pokretanja poslovnih pothvata između žena i muškaraca u Hrvatskoj je značajnije veći od jaza u svim zemljama obuhvaćenim GEM istraživanjem. U 2014. godini u svim zemljama obuhvaćenim GEM istraživanjem bilo je 1,32 puta više muškaraca nego žena aktivnih u pokretanju poduzetničkog pothvata, s tendencijom zatvaranja jaza kroz godine dok je u Hrvatskoj u 2014. godini 2,38 puta veća aktivnost pokretanja poduzetničkog pothvata muškaraca u odnosu na žene, bez naznaka zatvaranja jaza.

Zastupljenost žena i muškaraca na upravljačkim pozicijama u Hrvatskoj

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova provela je u 2014. godini kvantitativno istraživanje o zastupljenosti žena i muškaraca na upravljačkim pozicijama u poslovnim subjektima u Republici Hrvatskoj³⁰. Cilj istraživanja, provedenog na uzorku od 500 trgovačkih društava s najvećim prihodima u Hrvatskoj, bio je utvrditi udio žena i muškaraca na upravljačkoj razini, koju čine upravno tijelo (uprava i upravni odbor) i nadzorni odbor, te ujedno i stupanj osviještenosti i posvećenosti politici ravnopravnosti spolova u ispitanim društvima.

Rezultati istraživanja potvrdili su tezu da su žene izuzetno podzastupljene u upravljačkim tijelima trgovačkih društava u Hrvatskoj. U upravnim tijelima (uprava ili upravni odbor) poduzeća koja su sudjelovala u istraživanju žene čine 25,4%, a muškarci 74,6% svih članova uprave. U nadzornim odborima društava koja su sudjelovala u istraživanju, žene su zastupljene sa 22,7%, a muškarci sa 77,3%.

Na poziciji predsjednika uprave ispitanih poduzeća, žene su zastupljene samo sa 9,4%, a tek nešto zastupljenije su žene na poziciji predsjednice nadzornog odbora s udjelom od 15,4%. Veća zastupljenost žena na vodećim pozicijama u poduzećima uočena je na pozicijama zamjenica predsjednika upravnog odbora (23,5%), odnosno zamjenica predsjednika nadzornog odbora (19,6%).

Rezultati istraživanja pokazali su i značajne razlike u pogledu obrazovanja i dobi žena i muškaraca na upravljačkim pozicijama ispitanih poduzeća. Tako žene na poziciji predsjednice višečlanih uprava u 90% slučajeva imaju fakultetsko obrazovanje, a u 10% slučajeva najviše stupnjeve sveučilišnog obrazovanja, dok muškarci na istim pozicijama u 66,7% slučajeva imaju završen fakultet, u 24,5% slučajeva imaju najviše stupnjeve obrazovanja, ali čak 7,8% ima završenu samo srednju školu, a 1% završenu samo osnovnu školu. Dob žena predsjednica uprava je između 30 i 54 godine, dok muškarci na pozicije predsjednika uprava dolaze u prosjeku s 35 godina, ali i znatno dulje se zadržavaju - i nakon 65. godine života.

Zbog navedenih razlika u poduzetničkoj aktivnosti žena u Hrvatskoj, postoji značajna potreba za pružanjem podrške ženama u pokretanju i razvoju poduzetničkih aktivnosti. Prema rezultatima GEM istraživanja percepcija³¹ o podršci ženama u pokretanju poslovnog pothvata u Hrvatskoj u 2013. godini ocijenjena je ocjenom 2,95, što predstavlja porast u odnosu na prethodnu godinu kada je ocjena bila 2,68. Međutim, ocjena podrške za žene poduzetnice u Hrvatskoj i dalje je niža u odnosu na prosjek zemalja koje sudjeluju u GEM istraživanju, a koja u 2013. godini iznosi 3,26.

30 „Izvješće o radu za 2014.“, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Zagreb, ožujak 2015., str. 38

31 Ocjenama 1 do 5 eksperti u svakoj zemlji obuhvaćenoj GEM istraživanjem ocjenjuju kvalitetu različitih komponenti poduzetničkog ekosistema, pri čemu ocjena 5 označava visoku razinu podrške odnosno visoku razinu kvalitete pojedine komponente poduzetničkog ekosistema, a ocjena 1 potpuno nezadovoljavajuću razinu.

Iako udio žena poduzetnica u Hrvatskoj bilježi lagani rast u razdoblju od 2010. do 2014. godine, i dalje prisutan jaz u aktivnosti žena i muškaraca u pokretanju poduzetničke aktivnosti ukazuje na konzistentnost prepreka, te nedovoljnu djelotvornost programa i mjera za razvoj i jačanje ženskog poduzetništva u Hrvatskoj te potrebu za širim spektrom *policy* instrumenata i programa kojima će se omogućiti razvoj ženskog poduzetništva.

Kao ključni problemi razvoja ženskog poduzetništva u Hrvatskoj identificirane su strukturne, ekonomske i tzv. meke prepreke³². Glavne strukturne prepreke su stereotipi o ženama u znanosti i tehnologiji, tradicionalni pogledi o ulozi žena u društvu, te nedostatak podrške ženama s dva posla (obitelj i profesija). Ekonomske prepreke vezane su uz otežan pristup financiranju i slaba umreženost žena dok su glavne „meke“ prepreke nedostatak savjeta, mentorstva, pristupa mrežama poduzetnika/ca, treninga i programa obrazovanja i osposobljavanja za tehnološki intenzivne pothvate te nedostatak samopouzdanja za preuzimanje rizika.

Uklanjanje ovih prepreka u cilju povećanja poduzetničke aktivnosti žena u fokusu je **Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.**³³ Očekivani rezultat primjene ovog strateškog dokumenta je i smanjivanje jaza u aktivnostima pokretanja poduzetničke aktivnosti žena i muškaraca na vrijednost TEA pokazatelja u EU, koji iznosi 1,9 u 2014. godini. Ostvarivanje ovog cilja predviđeno je kroz realizaciju 4 strateška cilja i 12 mjera, prikazanih u tablici 21.

Tablica 21: Strateški ciljevi i mjere provedbe Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014. - 2020. godine

	Strateški cilj 1.	Strateški cilj 2.	Strateški cilj 3.	Strateški cilj 4.
	Poboljšanje usklađenosti i umreženost javnih politika	Poboljšanje sustavne podrške poduzetništvu žena	Uvođenje poduzetništva žena u cjelokupnu institucionalnu infrastrukturu	Promocija poduzetništva žena
Mjera	M1: Meduresorna radna skupina i koordinacija M2: Statistička osnovica i povezivanje izvora informacija M3: Stvaranje poticajnog okruženja	M4: Potpora poduzetnosti žena M5: Poslovno umrežavanje M6: Obrazovanje i osposobljavanje M7: Povoljno financiranje	M8: Savjetovanje i mentorstvo na regionalnoj razini M9: Podrška poduzetništvu žena kroz potpurnu infrastrukturu M10: Pružanje stručne potpore za poduzetničke projekte žena	M11: Komunikacijske aktivnosti i promidžba Strategije M12: Promocija mreža i razvoja poduzetništva žena

Izvor: Akcijski plan za provedbu Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020., Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2014.

32 Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020., Ministarstvo poduzetništva i obrta, 2014., str. 5

33 Studiju za pripremu Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020. izradio je CEPOR u travnju 2014. godine

Programi i projekti poticanja razvoja ženskog poduzetništva

U 2014. godini provedeni su sljedeći programi, projekti i inicijative s ciljem poticanja razvoja ženskog poduzetništva u Hrvatskoj:

Ministarstvo poduzetništva i obrta – Poduzetnički impuls 2014.

Programom poticanja poduzetništva i obrta „Poduzetnički impuls“, kojeg provodi Ministarstvo poduzetništva i obrta, u 2014. godini hrvatskim poduzetnicama dodijeljena je 1.471 potpora, ukupne vrijednosti 92,7 milijuna kuna. U okviru Poduzetničkog impulsa 2014. godine ženama poduzetnicama dodijeljeno je 509 bespovratnih potpora, odnosno 33,2% svih dodijeljenih potpora. Ukupna vrijednost dodijeljenih potpora ženama poduzetnicama u 2014. godini je 19,7 milijuna kuna, što je 21,3% vrijednosti ukupno dodijeljenih potpora svim poduzetnicama u tom razdoblju (tablica 22).

Tablica 22: Potpore dodijeljene ženama poduzetnicama kroz Poduzetnički impuls, 2010. – 2014. godine

	Ukupni broj dodijeljenih potpora	Broj dodijeljenih potpora ženama poduzetnicama	Udio žena %	Ukupno dodijeljeni iznos potpora Kn	Dodijeljeni iznos ženama poduzetnicama Kn	Udio žena %
2010.	5.036	1.973	39,2	249.427.818,08	39.431.856,02	15,8
2011.	5.537	2.549	46,0	199.723.565,72	42.992.785,22	21,5
2012.	2.437	851	34,9	165.510.589,97	40.818.913,71	24,6
2013.	1.765	694	39,3	136.595.800,06	22.517.730,87	16,5
2014.	1.471	509	33,2	92.703.357,93	19.721.743,00	21,3
Ukupno	16.246	6.576	40,5	843.961.131,76	165.483.028,82	19,6

Izvor: Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020., Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2014., str.15., Ministarstvo poduzetništva i obrta, 2015.

U razdoblju od 2010. do 2014. godine u svrhu poticanja ženskog poduzetništva, dodijeljeno je 6.576 bespovratnih potpora ukupnog iznosa 165,5 milijuna kuna. Prosječna vrijednost potpore dodijeljene ženama poduzetnicama tijekom proteklog petogodišnjeg razdoblja iznosi 25.165 kuna, dok je prosječna vrijednost potpore dodijeljene muškim prijaviteljima u okviru Poduzetničkog impulsa 70.163 kune.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) – program kreditiranja ženskog poduzetništva „Žene poduzetnice“

U 2011. godini HBOR je započeo s provođenjem programa kreditiranja žena poduzetnica, sukladno Akcijskom planu za provedbu Strategije razvoja ženskog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2010. – 2013. s ciljem poticanja osnivanja i razvoja poslovanja malih i srednjih poduzeća u većinskom vlasništvu žena. Iako je 2013. godina trebala biti zadnja godina provođenja ovog programa, on ipak nije bio prekinut tijekom 2014. godine, a krajem 2015. godine najavljeno je trajanje programa kreditiranja do 31. prosinca 2016. godine, zbog velikog interesa korisnica za kreditima uz kamatnu stopu od 2%.

U 2014. godini odobren je 81 kredit ženama poduzetnicama, ukupnog iznosa 33,3 milijuna kuna, a tijekom čitavog razdoblja provedbe programa, od 2011. do 2014. godine, odobreno je ukupno 304 kredita za poduzetničke pothvate žena, ukupne vrijednosti gotovo 140 milijuna kuna (tablica 23).

Tablica 23: Odobreni krediti po programu „Žene poduzetnice“ HBOR-a, 2011.-2014. godine

	Broj ukupno odobrenih kredita	Iznos odobrenja, kn	Prosječni iznos odobrenog kredita, kn
2011.	32	15.269.215,94	477.162,99
2012.	86	40.694.803,11	473.195,39
2013.	105	50.348.419,52	479.508,76
2014.	81	33.350.272,95	411.731,76
Ukupno	304	139.662.711,52	459.416,81

Izvor: Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020., Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2014., str.16.; Hrvatska banka za obnovu i razvitak, 2015.

Regionalni centar za razvoj poduzetničkih kompetencija za zemlje jugoistočne Europe (SEECCEL) i Gender Task Force (GTF) - projekt „Žene poduzetnice – pokretači stvaranja novih radnih mjesta na području jugoistočne Europe“

Cilj projekta „Žene poduzetnice – pokretači stvaranja novih radnih mjesta na području jugoistočne Europe“ je promocija ženskog poduzetništva u jugoistočnoj Europi kroz suradnju javnog i privatnog sektora, promocija najboljih praksi politika za žensko poduzetništvo, te izgradnja kapaciteta nacionalnih i regionalnih ženskih poduzetničkih mreža i udruga. U provedbu projekta u razdoblju od 2012. do 2015. godine uključeno je devet zemalja³⁴, a nositelj projekta je Regionalni centar za razvoj poduzetničkih kompetencija za zemlje jugoistočne Europe – SEECCEL zajedno sa Inicijativom za održivi rast – Gender Task Force (GTF).

Ključna područja ovog projekta usmjerena na razvoj podrške poduzetnicama u jugoistočnoj Europi su:

- razvoj 2. generacije indikatora koji proizlaze iz Small Business Act (SBA-a) za žensko poduzetništvo;
- stvaranje WETNAS (Women Entrepreneurship Training Needs Analysis) sustava na regionalnoj razini;
- razvoj modula izobrazbe za osposobljavanje i usavršavanje temeljenih na rezultatima WETNAS-a;
- promocija najbolje prakse politika za žensko poduzetništvo, te izgradnja kapaciteta nacionalnih i regionalnih ženskih poduzetničkih mreža i udruga
- iniciranje razvoja i unapređenje okvira za podršku politikama za žensko poduzetništvo, na osnovu najboljih praksi.

Projektne aktivnosti podijeljene su u dvije glavne faze. Kroz Fazu 1, koja je trajala do prosinca 2013. godine, razvijena je druga generacija indikatora za žensko poduzetništvo, razvijen je

³⁴ Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, BJR Makedonija, Kosovo, Crna Gora, Srbija, Moldavija i Turska, http://www.seecel.hr/UserDocsImages/zene-poduzetnice-12557_preuzeto_1.10.2015.

sistem analize potreba za obukom kod žena poduzetnica i razvijena je tzv. Zajednica stručnjaka (Community of Practice - CoP) koja služi kao neformalni alat za učenje i kao platforma za razmjenu znanja. U ovoj fazi projekta provedeno je **Istraživanje potreba za obrazovanjem i edukacijom žena poduzetnica**³⁵ u svih devet zemalja koje sudjeluju u projektu, a u Hrvatskoj je to istraživanje provela Hrvatska gospodarska komora. Rezultati istraživanja pokazali su da je glavni razlog edukacije i usavršavanja poduzetnica povećanje kvalitete usluga i proizvoda te održivost poslovanja, dok je glavni izvor financiranja edukacija i usavršavanja samo poduzeće.

Druga faza provedbe projekta započela je u siječnju 2014. godine, a usmjerena je na razvoj trening modula kao i na definiranje kriterija za primjere dobre prakse. Razvijeni su moduli obuke, na temelju WETNAS-a na teme usredotočenosti na kupca, poboljšanja financijske pimenosti i povećanja kompetencija za vođenje i motiviranje. Kao neformalni alat za učenje ženama poduzetnicama i onima koje to namjeravaju postati, snimljeni su kratki filmovi s pričama o poduzetnicima koja su ili u vlasništvu žena ili kojima žene upravljaju, iz svake od zemalja uključenih u projekt.

HGK Županijska komora Split - Poduzetnički inkubator za poduzetnice - početnice

Kao što je i bilo najavljivano u 2014. godini, HGK Županijska komora Split objavila je u srpnju 2015. javni poziv³⁶ za ulazak u „Poduzetnički inkubator za poduzetnice - početnice“. Županijska komora Split poduzetnicama - početnicama nudi četiri opremljena uredska prostora, uz dodatne pogodnosti poput besplatnog korištenja dvorana za sastanke, interneta, savjetodavne i organizacijske pomoći. Poduzetnice - početnice mogu koristiti infrastrukturu inkubatora do 3 godine, pri čemu prve godine ne plaćaju najamninu.

Osim novopokrenutog Inkubatora, Županijska komora Split tijekom 2014. i 2015. godine nastavlja svoj rad na poticanju razvoja i većeg iskorištavanja potencijala ženskog poduzetništva, pri čemu surađuje s Hrvatskom udrugom poslovnih žena Krug. Splitska Županijska komora HGK već 15 godina organizira Okrugli stol za žensko poduzetništvo pri Forumu gospodarskih komora jadransko-jonskog područja te sudjeluje u organizaciji Kongresa poduzetnica jadransko-jonskog područja, koji je u 2015. godini održan po deveti put.

European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Advice for Small Business - Program za žene poduzetnice (Women in Business)

EBRD Small Business Support Team od 2011. godine provodi Program za žene poduzetnice u Hrvatskoj (www.ebrd.com/womeninbusiness). Program je namijenjen poduzetnicima koja su u većinskom privatnom i hrvatskom vlasništvu, zadovoljavaju kriterije EU definicije malog i srednjeg poduzetništva, imaju potencijal za rast i razvoj i žena je na najvišoj razini upravljačke strukture (nije uvjet da žena bude vlasnica poduzeća). Program se sastoji od financijske i nefinancijske komponente. Financijski dio odnosi se na specijalizirane kredite za žene poduzetnice koji se nude preko Raiffeisen Banke i Privredne Banke Zagreb, a nefinancijski dio obuhvaća nekoliko instrumenata namijenjenih jačanju žena u poduzetništvu, koji su za krajnje korisnice subvencionirani ili besplatni, a to su: poslovno savjetovanje (konzultantske usluge), edukacije (tečajevi iz područja jačanja poduzetničkih vještina), business coaching (poslovno treniranje) i mentorstvo.

35 Istraživanje potreba za obrazovanjem i usavršavanjem žena poduzetnica, Hrvatska gospodarska komora, 2013., https://www.hgk.hr/wp-content/blogs.dir/1/files_mf/zene_poduzetnice.pdf, preuzeto 1.10.2015.

36 HGK Županijska komora Split, <https://www.hgk.hr/zk/split/poduzetnicki-inkubator-hgk-zupanijske-komore-split-za-poduzetnice-pocetnice>, preuzeto 20.07.2015.

CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje

Neprofitna udruga CESI (www.cesi.hr) u okviru svog Programa socijalna pravda i jednake mogućnosti, među ostalim, radi na osmišljavanju i provedbi projekata usmjerenih na poboljšanje položaja žena na tržištu rada i smanjenje nezaposlenosti žena. Tijekom 2014. godine CESI je sudjelovao kao partner u projektu BADGE – Empowering Female Entrepreneurship, financiranom od strane Europske komisije. Cilj projekta bio je osnažiti žene suočene sa višestrukim teškoćama u svijetu rada, a koje su zainteresirane za pokretanje vlastitog posla. CESI je u okviru projekta provodio edukativne radionice za žene poduzetnice-početnice kako bi stekle vrijedne meke vještine i kompetencije potrebne za pokretanje vlastitog posla.

Još jedan projekt na temu ženskog poduzetništva u kojem je CESI bio partner u 2014. godini je projekt „Europske mogućnosti za ruralne žene“, koji se provodio na području Zagrebačke, Krapinsko - zagorske i Koprivničko – križevačke županije. Cilj projekta bio je informirati žene iz ruralnih područja o mogućnostima koje donosi članstvo u Europskoj uniji, a uključivao je i edukaciju žena o mogućnostima financiranja projekata iz europskih fondova.

Women in Adria

Mreža poslovnih žena „Women in Adria“ pokrenuta je 2012. godine s ciljem umrežavanja i razmjene iskustava poslovnih žena. Mreža djeluje kroz web portal (www.womeninadria.com), društvene mreže i organizaciju događaja umrežavanja (*networking*), te na taj način nastoji ženama poduzetnicama i onima u korporativnom svijetu pružiti podršku i utjecati na poboljšanje položaja žena u poslovnom svijetu. Tijekom 2014. godine u Zagrebu je organiziran niz *networking* događanja za žene poduzetnice u svrhu razmjene ideja i iskustava, te prva po redu konferencija „Kako pokrenuti i voditi biznis od kuće“.

4. Okruženje sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj

4.1. Zakonodavni i institucionalni okvir

Efikasnost zakonodavnog i institucionalnog okvira vezanog uz sektor malih i srednjih poduzeća može se analizirati na nekoliko razina:

- distribuciji kompetencija za donošenje *policy* odluka vezanih uz sektor malih i srednjih poduzeća
- implementaciji donešenih odluka na razini državnih institucija (ministarstava i agencija)
- smjeru razvoja nacionalnih i regionalnih politika razvoja sektora malih i srednjih poduzeća
- raspoloživosti podrške sektoru malih i srednjih poduzeća.

4.1.1. Distribucija kompetencija za donošenje i implementaciju *policy* odluka

U nastavku su navedeni glavni akteri u formuliranju, donošenju i implementaciji *policy* okvira za djelovanje sektora malih i srednjih poduzeća.

Ministarstvo poduzetništva i obrta (poduzetnistvo.gov.hr) nadležno je za kreiranje politika usmjerenih na razvoj malih i srednjih poduzeća i stvaranje povoljnog okruženja za poduzetništvo.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak – HBOR (www.hbor.hr) je razvojna i izvozna državna banka čija je osnovna zadaća poticanje razvoja gospodarstva putem kreditiranja, osiguravanja izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanja garancija i poslovnog savjetovanja.

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije – HAMAG-BICRO (www.hamagbicro.hr) nastala je 2014. godine spajanjem Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije (HAMAG INVEST) i Poslovno-inovacijske agencije Republike Hrvatske (BICRO) s ciljem kreiranja jedinstvenog sustava koji će poduzetnicima pružiti podršku kroz sve razvojne faze poslovanja. Agencija obuhvaća aktivnosti vezane uz poticanje osnivanja i razvoja malih i srednjih poduzeća. Djelovanje Agencije u nadležnosti je Ministarstva poduzetništva i obrta.

Hrvatska udruga poslodavaca – HUP (www.hup.hr) – je dobrovoljna, neprofitna i neovisna udruga poslodavaca koja štiti i promiče prava svojih članova. Aktivnosti udruge su u područjima radno-socijalnog zakonodavstva, industrijskih odnosa, zaštite privatnog vlasništva, promocije razvoja i uređenja tržišnih uvjeta poslovanja, jačanja konkurentnosti i povoljne poduzetničke klime.

Hrvatska gospodarska komora – HGK (www.hgk.hr) – je neprofitno, nevladino udruženje svih aktivnih pravnih osoba (članstvo u HGK je obvezno), a čini ga 98,06% malih poduzeća, 1,52% srednjih i 0,42% velikih poduzeća. U drugoj polovici 2014. godine HGK je reorganiziran u 20 županijskih komora i 10 sektora, a u njegovom sustavu djeluje i **Sektor za industriju i IT** u sklopu kojeg djeluje **Odjel za poduzetništvo i inovacije**.

Hrvatska obrtnička komora – HOK (www.hok.hr) – je samostalna stručno-poslovna organizacija obrtnika osnovana radi promicanja, usklađivanja i zastupanja zajedničkih interesa obrtništva. Članstvo u HOK-u je obvezno, a organizacija djeluje kroz 20 područnih komora, 116 udruženja obrtnika, te 18 sekcija i cehova.

Europska banka za obnovu i razvoj (www.ebrd.com) – je organizacija koja kroz „Tim podrške malim poduzećima“ (*Small Business Support team*) osigurava podršku malim i srednjim poduzećima usmjerenu na postizanje rasta, unapređenje izvoznog potencijala i novih mogućnosti zapošljavanja.

Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva – CEPOR (www.cepor.hr) – je neovisni *policy* centar koji se bavi problematikom malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj čiji je cilj utjecati na javno-političko okruženje naglašavajući ulogu poduzetništva, te malih i srednjih poduzeća na razvoj gospodarstva Hrvatske. CEPOR je fokusiran na stvaranje stimulativnog institucionalnog i regulatornog okvira za poduzetničko djelovanje. Od 2014. godine u sklopu CEPORA djeluje **Centar za obiteljska poduzeća i prijenos poslovanja – CEPRA** čiji je cilj pružanje podrške obiteljskim i drugim malim i srednjim poduzećima u području prijenosa poslovanja i drugih specifičnih izazova vezanih uz upravljanje obiteljskim poduzećima.

4.1.2. Nacionalne i regionalne politike i programi

U 2014. godini bile su aktualne sljedeće nacionalne i regionalne politike i programi kojima se regulira i potiče razvoj sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj:

- **Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020.**, iz 2013. godine, čiji je cilj povećanje konkurentnosti malog gospodarstva u Hrvatskoj kroz poboljšanje ekonomske uspješnosti, poboljšanje pristupa financijama, promociju poduzetništva, poboljšanje poduzetničkih vještina, te poboljšanje poslovnog okruženja;
- **Strategija učenja za poduzetništvo 2010.-2014.**, iz 2010. godine, čiji je cilj senzibilizirati javnost o poduzetništvu i razvijanje pozitivnog stava prema cjeloživotnom učenju, te uvođenje učenja i osposobljavanja za poduzetništvo kao ključne kompetencije u sve oblike, vrste i razine formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja;
- **Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.**, iz 2014. godine, čiji je cilj poboljšanje usklađenosti i umreženost javnih politika, poboljšanje sustavne podrške poduzetništvu žena kroz cjelokupnu institucionalnu infrastrukturu, te promocija poduzetništva žena;
- **Akcijski plan za provedbu Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.**, iz 2014. godine;
- **Strategija razvoja klastera u Republici Hrvatskoj 2011.-2020.**, iz 2011. godine, čiji je cilj unapređenje upravljanja hrvatskom klasterskom politikom, jačanje klastera i klusterskih udruženja, poticanje inovacija i transfera novih tehnologija, osvajanje novih tržišta i internacionalizacija klastera, te jačanje znanja i vještina za razvoj klastera;
- **Strategija poticanja inovacija Republike Hrvatske 2014. –2020.**, iz 2014. godine, kojom se nastoji izgraditi učinkovit inovacijski sustav te unaprijediti zakonodavni i fiskalni okvir, utvrditi način komunikacije i modeli suradnje između javnog, znanstveno-istraživačkog i poslovnog sektora u cilju razvoja novih proizvoda, usluga, poslovnih procesa i tehnologije, te način primjene rezultata znanstveno-istraživačkog rada u gospodarstvu i društvu u cjelini;
- **Akcijski plan podrške izvozu 2014. – 2015.**, iz 2014. godine, kojeg je izradilo Povjerenstvo Vlade za internacionalizaciju hrvatskoga gospodarstva, a čija je svrha na jednom mjestu objediniti i prikazati sve aktivnosti i mjere koje je nužno poduzeti od strane odgovarajućih državnih tijela i institucija kako bi se osigurala sustavna i trajna podrška hrvatskim izvoznicima te pospješio plasman hrvatskih roba i usluga na inozemna tržišta.
- **Strateški plan Ministarstva poduzetništva i obrta za razdoblje od 2015. – 2017. godine**, iz 2014. godine, kojem je opći cilj povećanje konkurentnosti maloga gospodarstva

u Hrvatskoj kroz poboljšanje ekonomske uspješnosti, pristupa financiranju, poduzetničkih vještina i poslovnog okruženja te promociju poduzetništva, što su ujedno i strateški ciljevi iz Strategije razvoja poduzetništva u RH 2013. – 2020.

- **Program poticanja poduzetništva i obrta – Poduzetnički impuls 2015.**, iz 2015. godine.

Programi i politike relevantne za sektor malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj trebaju biti usklađene sa **Small Business Act of Europe**³⁷ kojim je Europska unija dala smjernice za uvažavanje središnje uloge malih i srednjih poduzeća u gospodarstvu Europske unije. Realizaciju smjernica definiranih u *Small Business Act of Europe* prati SBA Fact Sheet.

SBA Fact Sheet 2015³⁸ za Hrvatsku - je godišnje izvješće EU koje analizira promjene u trendovima u okruženju i regulatornom okviru u Hrvatskoj, vezano uz sektor malih i srednjih poduzeća. Kao prioritete na razini politika, Izvješće za 2015. godinu navodi daljnje smanjivanje administrativnog tereta, pojačanu suradnju javnih tijela oko problema koji muče mala i srednja poduzeća te poboljšanje institucionalnog okvira za izvoz. U svim područjima koje SBA Fact Sheet analizira, Hrvatska ostvaruje rezultate ispod prosjeka EU, osim u području *Okoliš*, gdje je ostvaren drugi najbolji rezultat u usporedbi s drugim zemljama EU. Posljedica je to većih mogućnosti korištenja državnih potpora u području zaštite okoliša i energetske učinkovitosti koje imaju mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj. Učinak u područjima *Internacionalizacija*, *Pristup financijama* i *Poduzetništvo* je ispod prosjeka, a u području *Agilnost uprave* znatno ispod prosjeka ostalih EU zemalja, dok je po pitanju područja *Vještine i inovacije* ostvaren rezultat na razini prosjeka zemalja članica.

GEM istraživanjem, između ostalih pokazatelja, prate se i promjene u kvaliteti poslovnog okruženja. Od 2002. godine, otkako je Hrvatska uključena u GEM istraživanje, evidentan je izostanak konzistentnih Vladinih politika vezanih uz problematiku malih i srednjih poduzeća, što ujedno predstavlja jednu od najvećih prepreka razvoju sektora malih i srednjih poduzeća (tablica 24).

Tablica 24: Ocjena Vladinih politika u 2013. i 2014. godini

	2013.		2014.	
	GEM prosjek	Hrvatska	GEM prosjek	Hrvatska
Politike potpore poduzetničkoj aktivnosti	2,58	2,19	2,63	2,15
Politike prema regulatornom okviru	2,35	1,83	2,48	1,55

Izvor: GEM Hrvatska, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2015.

U 2014. godini ocjena Vladinih politika, promatranih kroz politike potpora poduzetničkoj aktivnosti je gotovo nepromijenjena u odnosu na 2013. godinu (2,15 u 2014. godini, 2,19 u 2013. godini), dok su ocjene politika usmjerenih na pojednostavljivanje regulatornog okvira pale (1,55 u 2014. godini u odnosu na 1,83 u 2013. godini). Obje ocjene Vladinih politika u Hrvatskoj niže su od prosjeka zemalja koje sudjeluju u GEM istraživanju što ukazuje na potrebu ulaganja većeg napora u području razvoja konzistentnih politika usmjerenih na sektor malih i srednjih poduzeća.

37 Izvor: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0394:FIN:EN:PDF>, preuzeto 02.10.2014.

38 Područja analize SBA Fact Sheet izvješća su: Poduzetništvo, Druga šansa, Prvo misliti o malima - Think Small First, Agilnost uprave, Državna pomoć i javna nabava, Pristup financijskim sredstvima, Jedinstveno tržište, Vještine i inovacije, Okoliš i Internacionalizacija.

4.1.3. Regulatorno okruženje

Regulatorni okvir za sektor malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj čine sljedeći zakoni:

- Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture (NN 93/13, 41/14)
- Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 29/02, 63/07, 53/12, 56/13)
- Zakon o državnim potporama (NN 47/14)
- Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 34/99, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15)
- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15)
- Zakon o poticanju ulaganja (NN 102/15)
- Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 29/02, 63/07, 53/12, 56/13)
- Zakon o deviznom poslovanju (NN 96/03, 140/05, 132/06, 153/09, 145/10, 76/13)
- Zakon o platnom prometu (NN 133/09, 136/12)
- Zakon o koncesijama (NN 143/12)
- Zakon o tržištu kapitala (NN 88/08, 146/08, 74/09, 54/13, 159/13, 18/15, 110/15)
- Zakon o alternativnim investicijskim fondovima (NN 16/13, 143/14)
- Zakon o obrtu (NN 143/13)
- Zakon o trgovini (NN 87/08, 116/08, 76/09, 114/11, 68/13, 30/14)
- Zakon o sudskom registru (NN 1/95, 57/96, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14, 110/15)
- Zakon o uslugama (NN 80/11)
- Zakon o javno-privatnom partnerstvu (NN 78/12, 152/14)
- Zakon o računovodstvu (NN 109/07, 54/13, 78/15, 134/15)
- Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja (NN 79/09, 80/13)
- Zakon o javnoj nabavi (NN 90/11, 83/13, 143/13, 13/14)
- Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 78/15)
- Zakon o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07, 38/09, 55/11, 90/11, 50/12)
- Zakon o radu (NN 93/14)
- Zakon o zaštiti potrošača (NN 41/14, 110/15)
- Stečajni zakon (NN 71/15)
- Ovršni zakon (NN 112/12, 93/14)

Regulativu poreznog sustava čine sljedeći zakoni:

- Opći porezni zakon (NN 147/08, 18/11, 78/12, 136/12, 73/13, 26/15)
- Zakon o doprinosima (NN 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14)
- Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14)
- Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12, 144/12, 120/13, 125/13, 148/13, 83/14, 143/14, 136/15)
- Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 148/13, 153/13, 143/14)
- Zakon o porezu na promet nekretnina (NN 69/97, 26/00, 153/02, 22/11, 143/14)
- Zakon o trošarinama (NN 22/13, 32/13, 81/13, 100/15, 120/15)

Temeljni zakon carinskog sustava je:

- Zakon o provedbi carinskih propisa Europske unije (NN 54/13)

Tijekom 2015. godine došlo je do promjena u zakonodavnom okviru koji utječe na djelovanje sektora malih i srednjih poduzeća. Zakon o poticanju investicija i unapređenju investicijskog okruženja prestao je važiti te je na snagu stupio novi Zakon o poticanju ulaganja (NN 102/15).

Novi su također i Stečajni zakon (NN 71/15) te Zakon o računovodstvu i njegove prve izmjene i dopune (NN 78/15, 134/15), koji su stupili na snagu 1. siječnja 2016. godine.

Izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodanu vrijednost od 1. siječnja 2015. godine uvedena je mogućnost plaćanja PDV-a po naplaćenom umjesto po ispostavljenom računu za male poduzetnike s prihodima do 3 milijuna kuna.

Istraživanje Svjetske banke *Doing Business* prati kvalitetu regulatorne okoline i njen utjecaj na poslovnu aktivnost u pojedinim zemljama svijeta. Rezultati istraživanja *Doing Business 2016*³⁹ pokazuju da u Hrvatskoj tijekom 2015. godine nije došlo do značajnih promjena u regulativi koje bi utjecale na poslovnu aktivnost. Zbog promjene u metodologiji na kojoj se temelji istraživanje *Doing Business* u 2016⁴⁰, rangovi zemalja u 2014. i 2015. godini nisu direktno usporedivi. Hrvatska se prema rezultatima istraživanja *Doing Business 2016* nalazi na 40. mjestu od ukupno 189 zemalja svijeta obuhvaćenih ovim istraživanjem. Međutim, to ne predstavlja skok od 25 mjesta s 65. mjesta pozicioniranosti u 2014. godini, nego je rang iz 2015. godine usporediv s 39. mjestom iz 2014. godine (po novoj metodologiji), iz čega proizlazi gubljenje pozicije za jedno mjesto.

U 2015. godini Hrvatska je na prvom mjestu prema kriteriju otvorenosti granica za robnu razmjenu, zahvaljujući članstvu u Europskoj uniji, na 10. mjestu prema kriteriju provođenja ugovora te na 83. mjestu prema uvjetima pokretanja poslovanja. Najlošiji rang (129. mjesto) ostvaren je u području pribavljanja građevinskih dozvola, za što je u Hrvatskoj potrebno prosječno 128 dana i 19 procedura.

Tablica 25 daje pregled pokazatelja regulatornog okruženja za Hrvatsku u odabranim kategorijama otvaranja poduzeća, plaćanja poreza, izvršavanja ugovora te bankrota poduzeća, u odnosu na najbolje pozicionirane zemlje u istraživanju, Njemačku te susjednu Sloveniju.

---

39 Doing Business istraživanje referentne godine se bazira na podacima iz prethodne godine.

40 What is changing in Doing Business?, <http://bit.ly/1UPng1i>, preuzeto 1.2.2016.

Tablica 25: Pregled odabranih pokazatelja kvalitete regulatorne okoline prema istraživanju *Doing Business 2016* za 2015. godinu

Regulatorno područje	Pokazatelj			
	Hrvatska	Najbolji indikator (zemlja)	Njemačka	Slovenija
Propisi za otvaranje poduzeća				
Broj procedura	7	1 Novi Zeland	9	2
Vrijeme (dani)	12	0,5 Novi Zeland	10,5	6
Trošak (% dohotka <i>per capita</i>)	3,3	0 Slovenija	1,8	0,0
Minimalni kapital (% dohotka <i>per capita</i>)	26,6	0 105 zemalja	33,9	41,8
Plaćanje poreza				
Broj plaćanja godišnje	19	3 Hong Kong	9	10
Vrijeme (broj sati godišnje)	206	55 Luksemburg	218	245
Ukupno porezno opterećenje (% dobiti)	20	25,9 Irska	48,8	31
Izvršavanje ugovora				
Vrijeme (dani)	572	150 Singapur	429	1160
Trošak (% od duga)	16,7	9 Island	14,4	12,7
Bankrot				
Vrijeme insolventnosti (godine)	3,1	0,4 Irska	1,2	0,8
Trošak insolventnosti (% od imovine)	14,5	1 Norveška	8	4
Stopa oporavka (centi na 1 USD)	30,5	92,9 Japan	83,7	88,2

Izvor: *Doing Business 2016, Economy Profile Croatia, Economy Profile Slovenia, Economy Profile Germany, The International Bank for Reconstruction and Development /The World Bank*

Prema kriteriju **složenosti regulatornog okvira za pokretanje poduzeća** Hrvatska je na *Doing Business 2016* ljestvici u 2015. godini zauzela 83. mjesto, dok je prethodne godine bila na 88. mjestu. Kriterij složenosti regulatornog okvira za pokretanje poduzeća mjeri se brojem procedura potrebnih za registraciju poduzeća, brojem dana potrebnih za registraciju poduzeća, potrebnim minimalnim kapitalom za osnivanje poduzeća i troškom registracije. Pozitivan pomak u odnosu na *Doing Business 2015* ostvaren je u smanjenju broja dana potrebnih za registraciju poduzeća s 15 na 12, dok je broj procedura ostao sedam, kao i potreban minimalni kapital u visini 26,6% dohotka, a trošak registracije poduzeća blago je porastao na 3,3% vrijednosti dohotka. Za usporedbu, u Albaniji i Italiji za registraciju poduzeća potrebno je pet i pol dana i šest, odnosno pet procedura. Kao pozitivnu promjenu u olakšavanju poslovanja u Hrvatskoj *Doing Business 2016* navodi smanjenje javnobilježničkih naknada.

U kategoriji **Plaćanje poreza**, poraslo je ukupno porezno opterećenje poduzetnika sa 18,4% u 2014. godini na 20% u 2015. godini, a vrijeme za pripremu i plaćanje poreza neznatno se smanjilo sa 208 na 206 sati godišnje. Broj poreza koji se moraju platiti tijekom godine i dalje je 19, kao i prethodnih godina, što je značajno više nego u primjerice Njemačkoj (9 poreza) ili Sloveniji (10 poreza), no u tim je zemljama također znatno više vremena potrebno za pripremu i plaćanje poreza, a više su i stope poreza na dobit (tablica 25).

Glavna porezna opterećenja za poduzeća u Hrvatskoj, prikazana u tablici 26, su porez na dodanu vrijednost, porez na dohodak, porez na dobit, te prirrez (prihod lokalnih zajednica - općina i gradova).

Tablica 26: Porezi u Hrvatskoj

Vrsta poreza	Porezni obveznik	Porezna osnovica	Porezna stopa
POREZ NA DODANU VRIJEDNOST	Fizička i pravna osoba (poduzetnik) koja isporučuje dobra ili obavlja usluge	Naknada za isporučena dobra ili obavljene usluge	25% 5% snižena stopa na kruh, mlijeko, novine, knjige, udžbenike, znanstvene časopise, lijekove, medicinsku opremu i pomagala, kino ulaznice 13% snižena stopa na usluge u turizmu i ugostiteljstvu, ulje, šećer, dječju hranu, novine i časopise, isporuku vode, ulaznice za koncerte
POREZ NA DOHODAK	Fizička osoba koja ostvaruje oporezivi dohodak	Ukupni dohodak ostvaren od lokalnih poreznih obveznika u Hrvatskoj i inozemstvu te inozemnih poreznih obveznika u Hrvatskoj	12% na dohodak do 26.400,00 kn godišnje 25% na dohodak iznad 26.400,00 kn do 158.400,00 kn godišnje 40% na dohodak iznad 158.400,00 kn godišnje
POREZ NA DOBIT	Društva i druge pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnost s ciljem stjecanja dobiti	Dobit (razlika između prihoda i rashoda)	20% 15% na dobit po odbitku 12% na dividende i udjele u dobiti
PRIREZ	Porez na dohodak poreznih obveznika	Porez na dohodak	Općina: do 10% Grad s populacijom manjom od 30.000: do 12% Grad s populacijom većom od 30.000: do 15% Grad Zagreb: do 30%

Izvor: Porezni sustav Republike Hrvatske, www.porezna-uprava.hr, 2015.

4.2. Prepreke razvoja sektora malih i srednjih poduzeća kroz prizmu međunarodnih istraživanja

Hrvatska je uključena u brojna svjetska istraživanja koja prate i analiziraju različite aspekte nacionalnih gospodarstava i njihov utjecaj na kvalitetu poslovne okoline i konkurentnost. Već duži niz godina godišnja izvješća eminentnih svjetskih istraživanja ukazuju na postojanje ključnih prepreka razvoja sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj:

- administrativne prepreke, naročito one vezane uz dugotrajne i skupe procedure za pokretanje i likvidaciju poduzeća,
- neefikasnost pravosuđa,
- dugotrajne procedure registracije vlasništva,
- slaba usmjerenost na poduzetničko obrazovanje,
- nerazvijenost neformalnih oblika financiranja pokretanja i rasta poslovnih pothvata.

GEM - Global Entrepreneurship Monitor istraživanje prati povezanost između okvira poduzetničkih⁴¹ uvjeta i poduzetničke aktivnosti na individualnoj razini. Rezultati GEM istraživanja u Hrvatskoj konzistentno, od početka provedbe istraživanja 2002. godine, kao najslabije komponente poduzetničkog ekosistema identificiraju: *vladine politike prema regulatornom okviru, poduzetničko obrazovanje i prijenos rezultata istraživanja u sektor malih i srednjih poduzeća*. Navedene komponente u svim godinama provedbe GEM istraživanja u Hrvatskoj ocijenjene su najniže zbog čega se mogu smatrati ključnim preprekama razvoja poduzetničke aktivnosti.

I drugi međunarodni istraživački projekti koji analiziraju različite aspekte nacionalnih gospodarstava potvrđuju navedene prepreke kao ključne za poduzetničko djelovanje.

Izvešće o globalnoj konkurentnosti 2015.-2016.⁴² koje provodi Svjetski gospodarski forum (*World Economic Forum*) u 2015. godini Hrvatsku pozicionira na 77. mjesto od 140 zemalja uključenih u istraživanje, jednako kao i prethodne godine. Izvešće mjeri nacionalnu konkurentnost država definiranu kao skup institucija, politika i faktora koji određuju nivo produktivnosti i razinu blagostanja građana. Na vrhu ljestvice je kao i 2014. godine Švicarska, a iza nje nepromijenjene pozicije drže Singapur i SAD. Od zemalja s kojima se u ovom izvješću uspoređuje Hrvatska, napredak na ljestvici ostvarile su Slovenija (+11), Češka (+6), Makedonija (+3), Rumunjska (+6) i Poljska (+2). Bugarska, Grčka i Srbija zadržale su se u 2015. godini na istim pozicijama kao i 2014. godine, a Mađarska i Crna Gora zabilježile su pad za 3 mjesta (tablica 27).

U 2015. godini nastavljen je pad ocjene faktora konkurentnosti makroekonomskog okruženja u Hrvatskoj i to za 16 mjesta, sa 91. mjesta u 2014. godini na 107. mjesto u 2015. godini. U 2013. godini ocjena tog segmenta svrstavala je Hrvatsku na 67. mjesto ljestvice konkurentnosti, što ukazuje na pad od čak 40 mjesta u razdoblju od dvije godine. Sljedeći faktor u kojem je zabilježen pad je razvoj financijskog tržišta (sa 74. mjesta u 2014. godini na 88. u 2015. godini)⁴³. Porast je zabilježen u područjima visokog obrazovanja i treninga, efikasnosti tržišta rada, tehnološke spremnosti i inovacija.

Višegodišnja prisutnost istih prepreka ukazuje na nedostatak dugoročnih strukturnih reformi potrebnih da se potakne produktivnost i poduzetništvo radi pokretanja ekonomskog rasta, o kojem ovisi i standard građana i smanjenje nezaposlenosti.

---

41 Okvir poduzetničkih uvjeta uključuje raspoloživost financijskih resursa za pokretanje poslovnog pothvata, vladine politike i programe za poticanje poduzetničkih pothvata, kvalitetu obrazovanja i treninga za poduzetnike, otvorenost unutarnjeg tržišta i konkurentnost, transfer rezultata istraživanja i razvoja, pristup fizičkoj infrastrukturi, kao i kulturne i društvene norme.

42 Rezultati se temelje na perceptivnim podacima dobivenim kroz istraživanje mišljenja gospodarstvenika i javno dostupnim statističkim pokazateljima iz 2014. i 2015. godine, a objavljeni su u 2014. godini. Metodologija Svjetskog gospodarskog foruma temelji se na analizi 12 faktora konkurentnosti koji uključuju: institucije, infrastrukturu, makroekonomsko okruženje, zdravlje i osnovno obrazovanje, visoko obrazovanje i trening, efikasnost tržišta rada, efikasnost tržišta roba, tehnološku spremnost, poslovnu sofisticiranost, inovativnost, veličinu tržišta i financijsko tržište.

43 "Izvešće o globalnoj konkurentnosti 2015.-2016.: Pozicija Hrvatske", Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, 2015.

Tablica 27: Rezultati Izvješća o globalnoj konkurentnosti 2015.-2016. - Hrvatska i referentne zemlje

Zemlja	Rang 2015.	Rang 2014.	Promjena	
Poljska	41.	43.	↗	+2
Češka	31.	37.	↗	+6
Bugarska	54.	54.	→	0
Slovenija	59.	70.	↗	+11
Mađarska	63.	60.	↘	-3
Crna Gora	70.	67.	↘	-3
Makedonija	60.	63.	↗	+3
Hrvatska	77.	77.	→	0
Rumunjska	53.	59.	↗	+6
Slovačka	67.	75.	↗	+8
Bosna i Hercegovina	111.	-	-	-
Albanija	93.	97.	↗	+4
Srbija	94.	94.	→	0

Izvor: Izvješće o globalnoj konkurentnosti 2015.-2016., Svjetski gospodarski forum / Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2015.

Indeks percepcije korupcije koje provodi *Transparency International* (www.transparency.hr) mjeri stupanj percepcije korupcije u javnom sektoru i među dužnosnicima te definira rang listu zemalja prema ocjeni o raširenosti korupcije u njima. Rezultati Indeksa percepcije korupcije u 2015. godini pripremljeni su na temelju ispitivanja u 168 zemalja svijeta, a ispitanici su poslovni ljudi i analitičari. Indeksom percepcije korupcije ocjenjuju se sve razine rada tijela javne vlasti. Kod većine istraživanja ocjenjuje se koliko sam pravni okvir u nekoj zemlji onemogućava korupciju, a kod nekih se uzima u obzir koliko su pregledni i transparentni procesi izdavanja dokumenata u tijelima javne vlasti. U istraživanjima su ispitanicima između ostalih postavljena pitanja poput: postoje li jasne procedure i sustav nadzora kada se radi o raspodjeli i korištenju javnih sredstava; zlorabljavaju li dužnosnici javna sredstva u privatne ili stranačke svrhe; imenuje li Vlada veliki broj dužnosnika izravno.

Hrvatska je prema Indeksu percepcije korupcije na ljestvici od 0 (potpuna korupcija) do 100 (bez korupcije) ocijenjena s 51 bodom, čime je rangirana na 50. mjesto od ukupno 168 zemalja, koliko ih je sudjelovalo u istraživanju 2015. godine. U odnosu na rezultat ostvaren 2014. godine, Hrvatska je napredovala za 3 boda, odnosno 11 mjesta, a isti broj bodova i rang s Hrvatskom dijele Mađarska, Slovačka i Bahrein. Najmanje korumpirane zemlje su Danska (91 bod), Finska (90 bodova) te Švedska (89 bodova). Prosječna vrijednost indeksa u Europskoj uniji je 67 bodova, što ukazuje na veliko zaostajanje Hrvatske za prosjekom. *Transparency International* Hrvatska rezultate istraživanja u 2015. godini vidi kao vidljiv pomak u borbi protiv korupcije⁴⁴.

⁴⁴ Indeks percepcije korupcije 2015., www.transparency.hr/hr/clanak/51-hrvatsa-se-vise-ne-nalazi-medu-korumpiranim-drzavama-svijeta/385, preuzeto 27.1.2015.

5. Pristup financijskim sredstvima

Jedan od glavnih ciljeva Strategije razvoja poduzetništva 2013.- 2020. je olakšati pristup izvorima financiranja malim i srednjim poduzećima. U Hrvatskoj, vlasnicima malih i srednjih poduzeća dostupni su tradicionalni izvori financiranja koje predstavljaju banke i kreditne unije te Vladini programi poticaja i subvencioniranih kreditnih linija. Ponuda fondova rizičnog kapitala i neformalnih oblika financiranja (poslovni anđeli) vrlo je ograničena na hrvatskom tržištu novca.

GEM istraživanje ocjenjuje dostupnost financijskih sredstava u svim godinama provedbe istraživanja u Hrvatskoj ocjenama nižim od 3, na skali ocjena od 1 do 5, što ukazuje na to da je dostupnost financijskih sredstava više prepreka nego poticaj za razvoj poduzetničke aktivnosti (tablica 28). U 2014. godini percepcija je ipak neznatno bolja u odnosu na prethodnu godinu (2,32 u 2014. u odnosu na 2,29 u 2013. godini). Percepcija o raspoloživosti netradicionalnih izvora financiranja u Hrvatskoj je ocijenjena ispod prosjeka zemalja uključenih u GEM istraživanje.

Tablica 28: Percepcija o raspoloživosti netradicionalnih izvora financiranja u 2013. i 2014. godini

	Ocjena 5 pokazuje:	2013.		2014.	
		GEM prosjek	Hrvatska	GEM prosjek	Hrvatska
Financijska podrška	Postoji dovoljno dioničkih fondova, financiranja dugova, vladinih subvencija, privatnih investitora, fondova rizičnog kapitala; dostupnost inicijalne javne ponude dionica (IPO)	2,55	2,29	2,46	2,32

Izvor: GEM Hrvatska, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2015.

Pored navedenih informacija o dostupnosti financijskih sredstava iz GEM istraživanja, uvid u informacije o kreditnom tržištu, zaštiti investitora i registraciji vlasništva omogućuje *Doing Business* istraživanje Svjetske banke, te Europska komisija kroz *SBA Fact Sheet*. U tablici 29 prikazane su ocjene za komponente tržište kredita, registraciju vlasništva i zaštitu investitora.

Tablica 29: Pokazatelji o kvaliteti regulatorne okoline koji se odnose na tržište kredita za 2015. godinu - iz istraživanja *Doing Business 2016*

Regulatorno područje	Pokazatelj			
	Hrvatska	Najbolji indikator (zemlja) ⁴⁵	Njemačka	Slovenija
Tržište kredita				
Indeks snage zakonskih prava (0-12)	5	12	6	3
Indeks dubine kreditnih informacija (0-8)	6	8	8	4
Pokrivenost javnog registra (% odraslih)	0	100 Portugal	1,6	3,1
Pokrivenost privatnog registra (% odraslih)	100	100	100	100
Registracija vlasništva				
Broj procedura	5	1	5	5
Vrijeme (dani)	62	1	39	49,5
Troškovi (% od vrijednosti imovine)	5	0 Saudijska Arabija	6,7	2
Zaštita investitora				
Indeks jačine zaštite manjinskih ulagača (0-10)	6,5	8,3	6	7,5
Indeks otkrivanja podataka ⁴⁶ (0-10)	3	10	5	5

Izvor: *Doing Business 2016, Economy Profile Croatia, Economy Profile Slovenia, Economy Profile Germany, International Bank for Reconstruction and Development /World Bank*

Doing Business istraživanje prati komponentu *Tržište kredita* na temelju sljedećih kriterija:

- indeks snage zakonskih prava,
- indeks dubine kreditnih informacija i
- pokrivenost javnog registra.

Prema navedenim kriterijima *Doing Business 2016* Hrvatsku pozicionira u 2015. godini na 70. mjesto od 189 zemalja koje su sudjelovale u istraživanju, što je pogoršanje u odnosu na 2014. godinu kada je Hrvatska zauzela 61. mjesto, a još izraženije u usporedbi s 2013. godinom kada je Hrvatska bila pozicionirana na 34. mjestu.

Složenost registracije vlasništva određena je na temelju sljedećih kriterija:

- broja potrebnih procedura za registraciju vlasništva,
- potrebnog vremena registracije vlasništva i
- troškova registracije vlasništva (u postotnom iznosu u odnosu na vrijednost imovine).

U usporedbi sa Slovenijom i Njemačkom, Hrvatska ima jednak broj procedura (5), ali značajno dulje vrijeme potrebno za registraciju vlasništva (62 dana u Hrvatskoj, u odnosu na 49,5 dana u Sloveniji i 39 dana u Njemačkoj).

SBA Fact Sheet za Hrvatsku u istraživanju pristupa financiranju navodi da 22,2% malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj ukazuje na pogoršanje u pristupu javnim financijskim sredstvima, uključujući i garancije u 2014. godini, a za 18% malih i srednjih poduzeća banke su odbile dati

45 U slučaju kada nije navedena zemlja, znači da navedeni indikator ima više zemalja.

46 Indeks otkrivanja podataka odnosi se na zahtjeve za pregledom i odobrenjem transakcija povezanih strana te na zahtjeve za objavljivanjem transakcija povezanih strana.

kredite. U 2014. godini vrijeme potrebno za naplatu potraživanja u Hrvatskoj iznosi 55 dana, što je povećanje od 3 dana u odnosu na 2013. godinu, dok prosjek EU iznosi 49 dana. Gubitak u poslovanju zbog nemogućnosti naplate potraživanja u Hrvatskoj iznosi čak 10,1% ukupnog prihoda, dok je prosjek EU 4,02%. Prema *SBA Fact Sheet*, u kategoriji snage zakonskih prava, na ljestvici od 0-12 Hrvatska bilježi ocjenu 5, što je na razini EU za 2014. godinu, ali je ujedno i pogoršanje u odnosu na ocjenu 7 u 2013. godini. Jednaku ocjenu (ocjena 5 na ljestvici od 0-12) u području snage zakonskih prava Hrvatska bilježi i prema *Doing Business 2016* istraživanju, što je vrlo loša ocjena u usporedbi s najboljim ostvarenim indikatorom u toj kategoriji, ocjenom 12.

5.1. Banke

Tržište bankarskih kredita namijenjenih malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj vrlo je razvijeno. Gotovo sve banke u svojoj ponudi imaju različite vrste kredita namijenjene sektoru malih i srednjih poduzeća: kredite za financiranje izvoza, za obrtna sredstva, investicijske kredite, građevinske kredite, kredite za turističke usluge, hipotekarne kredite, kredite za specifične (zelene) djelatnosti (razvoj maslinarstva, razvoj vinarstva i vinogradarstva), kredite za financiranje solarnih sustava za proizvodnju električne i toplinske energije, kredite za početnike, kredite za dobavljače, kredite za žene poduzetnice i dr. Uz ponudu financijskih proizvoda, gotovo sve banke poduzetnicima omogućuju i dodatne linije financiranja koje se temelje na poslovnoj suradnji sa ministarstvima, HBOR-om, HAMAG-BICRO-m, jedinicama lokalne samouprave, gradovima, županijama, te međunarodnim financijskim institucijama (EBRD - Europska banka za obnovu i razvoj, EIB - Europska investicijska banka, CEB – Razvojna banka Vijeća Europe, EFSE – Europski fond za Jugoistočnu Europu, EIF – Europski investicijski fond i dr.).

Analiza uvjeta i ponude bankarskih financijskih proizvoda namijenjenih sektoru malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj, ukazuje na dominaciju sljedećih uvjeta financiranja:

Dugoročni krediti

Iznos:	do 5 milijuna kuna (ovisno o kreditnoj sposobnosti i namjeni)
Trajanje:	do 15 godina
Kamata:	dogovorna
Osiguranje:	1:1 -1:1,5; mjenice, zadužnice, depoziti

Kratkoročni krediti

Iznos:	od 10.000,00 kn do 150.000,00 kn, ovisno o kreditnoj sposobnosti klijenta
Trajanje:	do 12 mjeseci
Kamata:	dogovorna
Osiguranje:	depozit, zalag komisionih plasmana, zalag vrijednosnih papira, mjenice, zadužnice

Tablica 30 daje pregled uvjeta odobravanja dugoročnih i kratkoročnih kredita malim i srednjim poduzećima prema ponudi banaka u Hrvatskoj koje su, za potrebe izrade *Izvešća o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2015.*, dostavile CEPORu informacije o svojoj ponudi i uvjetima.

Tablica 30: Ponuda kreditiranja malih i srednjih poduzeća - Privredna banka Zagreb d.d., Erste&Steiermärkische Bank d.d. i Zagrebačka banka d.d.

	Vrsta kredita	Namjena kredita	Maksimalni iznos	Kamatna stopa	Rok povrata
Privredna banka Zagreb d.d.	Turistički kredit	Priprema turističke sezone	Do 120.000,00 kn	Sukladno bonitetu klijenta	Do 12 mjeseci
	Agro kredit	Jednogodišnja proizvodnja ratarskih kultura	Od 10.000,00 kn do 150.000,00 kn	6,5% godišnje, fiksna	Do 3 godine
	Potrošački krediti	Kupnja robe široke potrošnje i usluga	Od 3.800,00 kn do 76.000,00 kn	13,38% godišnje, promjenjiva	Od 2 do 5 godina
	Kratkoročni krediti	Financiranje trenutnih potreba i održavanje kratkotrajne likvidnosti u proizvodnji, trgovini, prometu, za izvoz, plaćanje usluga, sezonske potrebe, ulaganje u obrtna sredstva.	Određuje se visina kredita ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Sukladno bonitetu klijenta	Do 12 mjeseci
	Investicijski turistički kredit	Izgradnja novih objekata, adaptacija i opremanje, wellness programi i okoliš, nabava mobilnih kućica	Od 38.000,00 kn do 1.520.000,00 kn	Promjenjiva	Od 1 do 20 godina
	Kreditni razvika gospodarskih djelatnosti (u suradnji s HBOR-om)	Ulaganja u osnovna i trajna obrtna sredstva	Od 700.000,00 kn naviše	2% - 4%, godišnja fiksna	Do 12 godina
	Kreditni za poticanje razvika malog i srednjeg privatnog poduzetništva (u suradnji s HBOR-om)	Ulaganja u osnovna sredstva, kupnja građevinskog zemljišta, strojeva, opreme, vozila, i dr.	Od 80.000,00 kn do 8.000.000,00 kn	2%-4%, godišnja fiksna	Do 12 godina
	Kreditni za pripremu roba za izvoz i kreditni za izvoz roba (u suradnji s HBOR-om)	Kreditiranje pripreme izvoza roba	Nije ograničen, ovisi o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	4%-10,6% (EKS: 3,08%-11,63%)	Do 1 godine
	Kreditni za obnovu i razvika komunalne infrastrukture (u suradnji s HBOR-om)	Dugoročno financiranje projekata komunalne infrastrukture	Nije ograničen, kreditira se 75% predradunske vrijednosti investicije.	4%, godišnja fiksna	Do 15 godina
	Kreditni potpore turističkom sektoru (u suradnji s HBOR-om)	Ulaganje u osnovna i obrtna sredstva (kam-povi, hoteli, pansioni)	80.000,00 kn na više, HBOR kreditira do 75% predradunske vrijednosti bez PDV-a	2% - 6%, godišnja fiksna	Do 17 godina
Dugoročno financiranje	Proizvodi razvijeni u suradnji s MINPO-m - Mjera 1	Investiranje u izgradnju, uređenje, proširenje poslovnih objekata, kupnja opreme	Od 100.000,00 kn do 5.000.000,00 kn	5,70%-6,70% godišnje, fiksno, uz subvenciju MINPO, Županija i pojedinih JLS-ova u visini 2%-5%	Od 7 do 10 godina

Dugoročno financiranje		EU Sinergo krediti (u suradnji s EIF-om i CIP-om)	Financiranje potreba za obrtnim kapitalom te investicijskih projekata.	Do 190.000,00 kn	Sukladno bonitetu klijenta	Od 3 do 6 godina
		EU programi financiranja (u suradnji s EIF-om i CEB-om)	Financiranje izgradnje, kupnje i adaptacije proizvodnih kapaciteta i poslovnih objekata, proširenje i modernizacija proizvodnih kapaciteta, nabava opreme, strojeva i vozila, istraživanje i razvoj, zaštita zdravlja i obrazovanja, te financiranje investicija koje pridonose održavanju radnih mjesta i otvaranju novih.	Od 304.000,00 kn do 7.600.000,00 kn	Sukladno bonitetu klijenta	Od 4 do 7 godina
Erste&Steiermärkische Bank d.d.						
Kratkoročno financiranje						
		Otkivni kredit	Fleksibilno povlačenje potrebnih likvidnih sredstava, a koristi se po načelu okvirnog kredita po tekućim računima građana.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ugovorena kamata plaća se samo na iznos sredstava (minus) u korištenju.	Do 12 mjeseci
		Revolving kredit	Korištenje i vraćanje kreditnih sredstava u skladu s potrebama poslovanja klijenta.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 3 godine
		Kredit za financiranje tekućeg poslovanja	Održavanje likvidnosti (npr. isplata plaća, plaćanje dobavljačima...)	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci / Do 150 dana
		Kredit koji pokriveni novčanim depozitom ili zalogom	Financiranje potreba za obrtnim sredstvima Financiranje izvoznih poslova i pripreme izvoza	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci
		Kratkoročni limit	Financiranje kratkoročnih obveza uz zalag 100% novčanog depozita/komisionih plasiranih uz garanciju banke/vrijednosnih papira na kojima je banka jamac ili vrijednosne papire koje je izdala ili po njima jamči RH.	95% ponudeno depozita, 95% nominalne vrijednosti, odnosno do 95% tržišne vrijednosti	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci
		Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje pripreme izvoza	Limit unutar kojeg se klijentu mogu odobravati sve vrste proizvoda definiranih ugovorom.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci
		Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje pripreme turističke sezone	Financiranje obrtnih sredstava namijenjenih pripremi proizvodnje za izvoz	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Od 4,0% godišnje	Do 12 mjeseci
		Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje pripreme turističke sezone	Financiranje pripreme turističke sezone te kuće godine	Maksimalno do 10.000.000,00 kn	Promjenjiva, tromjesečni EURI-BOR + 3,75%	Dvije jednake rate - 15.10. i 15.11. tekuće godine

Dugoročno financiranje					
Kreditni u suradnji s EBRD-om	Financiranje tekuće likvidnosti	Maksimalno 11.400.000,00 kn po kreditu, maksimalno 22.800.000,00 kn po korisniku	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 mjeseci	
Investicijski kredit za ulaganje u dugotrajnu imovinu	Ulaganje u modernizaciju i/ili proširenje poslovanja, diversifikaciju granskih i proizvodnih postrojenja, poslovne i skladišne prostore, građevinska zemljišta, vozni park, plovila i ostala osnovna sredstva.	Ovisno o visini investicije i vlastitog učešća	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 10 godina	
Kreditni za trajna obrtna sredstva	Financiranje trajnih obrtnih sredstava potrebnih za kvalitetno svakodnevno poslovanje.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 7 godina	
Investicijski kredit za financiranje projekata obnovljivih izvora energije	Financiranje investicijskog ulaganja u izgradnju postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 14 godina, sukladno Ugovoru o otkupu električne energije	
Kredit za građevinske poslove	Financiranje projekata gradnje stambenih i poslovnih objekata namijenjenih daljnjoj prodaji na tržištu.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Rok korištenja + max. 2 godine prijenosa kredita u otplatu	
Agrofinanciranje	Komercijalni investicijski kredit za poljoprivredne proizvođače i preradaivače hrane za financiranje zemljišta, građevinskih/poslovnih objekata, opreme i uređaja, podizanja dugogodišnjih nasada ili nabavke osnovnog stada. Moguće je i kreditiranje projekata koji će se sufinancirati iz sredstava EU.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 10 godina	
Kredit kupcu (Buyer's Credit)	Kreditiranje izvoza hrvatskih roba i usluga osim potrošnih dobara sukladno pravilima utvrđenim OECD konsenzusom.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 10 godina	
Kredit dobavljaču (Supplier's Credit)	Kreditiranje izvoza hrvatskih roba i usluga osim potrošnih dobara sukladno pravilima utvrđenim OECD konsenzusom.	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 10 godina	
Turistički kredit	Financiranje ulaganja u obavljanje turističke djelatnosti.	Ovisno o visini investicije i vlastitog učešća	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 15 godina	

Dugoročno financiranje		95% ponuđenih depozita, 95% nominalne vrijednosti, odnosno do 95% tržišne vrijednosti	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 10 godina
Kreditni pokriveni novčanim depozitom ili zalogom	Financiranje dugoročnih obveza uz zalog 100% novčanog depozita/komisionih plasmana plasiranih uz garanciju Banke/vrijednosnih papira na kojima je banka jamac ili vrijednosne papire koje je izdala ili po kojima jamči RH.			
Investicijski kredit za ulaganje u sunčane elektrane	Financiranje ulaganja u proizvodnju električne energije iz sunčanih elektrana.	a) do 228.000,00 kn b) od 228.000,00 – 2.280.000,00 kn	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	a) do 7 godina b) do 14 godina
Kredit u suradnji s EIB-om	Dugoročno financiranje obrtnih sredstava i investicijskih projekata	Do 95.000.000,00 kn	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 12 godina
Kredit u suradnji s EBRD-om	Dugoročno financiranje obrtnih sredstava	Maksimalno 11.400.000,00 kn po kreditu, maksimalno 22.800.000,00 kn po korisniku	Ovisno o bonitetu korisnika kredita	Do 5 godina
Kredit u suradnji s MINPO i Županijama te Gradom Zagrebom – Mjera 1	Dugoročno financiranje kupnje, izgradnje, uređenja ili proširenja gospodarskih objekata, kupnje nove opreme, obrtnih sredstava	Do 5.000.000,00 kn	3MEURIBOR + 4,5% do 3MEURIBOR + 6%	Do 10 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje gospodarstva	Dugoročno financiranje osnovnih i trajnih obrtnih sredstava		2% - 4% godišnje	Do 12 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje turističkog sektora	Dugoročno financiranje osnovnih i trajnih obrtnih sredstava	Najviši iznos kredita nije ograničen (ovisi o konkretnom investicijskom projektu i kreditnoj sposobnosti klijenta)	2% - 6% godišnje	Do 17 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje komunalne infrastrukture	Dugoročno financiranje osnovnih i trajnih obrtnih sredstava		4% godišnje	Do 15 godina
Kredit u suradnji s HBOR-om - kreditiranje razvika malog i srednjeg poduzetništva	Dugoročno financiranje osnovnih i trajnih obrtnih sredstava	Od 80.000,00 kn do 8.000.000,00 kn	2% - 4% godišnje	Do 12 godina
Zagrebačka banka				
Kredit za razvoj turističke djelatnosti		Najmanje 19.000,00 kn, a najveći iznos ovisi o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Promjenjiva	Do 12 mjeseci
Kredit za razvoj maslinarstva		Maksimalni iznos do 5.000.000,00 kn, ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Promjenjiva	Do 12 mjeseci

Kratkoročno financiranje		Dugoročno financiranje	
Kredit za razvoj vinarstva i vinogradarstva	Financiranje ugovorenih poslova za isporuku robe, te refinanciranje kredita u drugim bankama.	Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Promjenjiva
Kredit za poslovno financiranje	Financiranje sezonskih poslova, te refinanciranje kredita istih namjera.	Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika.	Promjenjiva
Kreditiranje u suradnji sa EBRD-om - energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije	Investicije za poboljšanje energetske učinkovitosti, investicije u obnovljive izvore energije te u energetska obnova zgrada.	Do 15.200.000,00 kn	Do 12 mjeseci
Kreditiranje u suradnji s EFSE -om	Za obrtna sredstva i druge kratkoročne potrebe.	Do 760.000,00 kn	Promjenjiva
Financiranje mikro poduzetnika u suradnji s EIF-om	Nova ulaganja u investicije i obrtna sredstva.	Do 180.000,00 kn	Promjenjiva
Kredit za investicije	Kupnja, izgradnja, rekonstrukcija ili uređenje zemljišta ili objekta.	Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Promjenjiva
Kredit za razvoj turističke djelatnosti	Kupnja, izgradnja, uređenje ili adaptacija turističkih kapaciteta, kupnja plovila i opreme za iznajmljivanje, te refinanciranje kredita iste namjene.	Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Do 15 godina
Kredit za financiranje trajnih obrtnih sredstava	Financiranje trajnih obrtnih sredstava.	Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Do 3 godine
Kredit za razvoj vinarstva i vinogradarstva	Kupnja zemljišta u svrhu proširenja djelatnosti, podizanje trajnih nasada, nabava opreme, trajna obrtna sredstva.	Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Do 12 godina
Kredit iz programa Početnik poduzetnicima u odabranim profesijama	Kupnja zemljišta i izgradnja objekata za obavljanje djelatnosti, nabava opreme, nabava prijevoznih sredstava.	38.000,00 kn do 1.900.000,00 kn	Promjenjiva
Kredit iz programa Senior poduzetnicima u odabranim profesijama	Kupnja zemljišta i uređenje infrastrukture, nabava opreme, prijevoznih sredstava, refinanciranje namjenskih dugoročnih kredita i refundacija ulaganja u dugotrajnu imovinu.	Najmanje 38.000,00 kn, najveći iznos ovisi o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Do 25 godina
Kredit za razvoj maslinarstva	Kupnja zemljišta i opreme u svrhu sadnje maslina ili proširenja djelatnosti, kupnja opreme za sustav za navodnjavanje, sustav zaštite od mraza i tuče, refinanciranje kredita drugih banaka.	Maksimalni iznos do 5.000.000,00 kn, ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.	Do 10 godina

Dugoročno financiranje					
Kredit za financiranje fotonaponskih sustava za proizvodnju el. energije	Kupnja i ugradnja mrežom vezanih fotonaponskih sustava za proizvodnju električne energije, izrada projektna dokumentacije.	Do 750.000,00 kn			10 godina
Kredit za financiranje solarnih sustava za proizvodnju el. energije	Kupnja i ugradnja solarnih sustava za proizvodnju električne i toplinske energije, investicije u poboljšanje energetske učinkovitosti poslovnih i stambenih nekretnina.	Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.			10 godina
Kreditiranje u suradnji sa EBRD-om – energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije	Investicije za poboljšanje energetske učinkovitosti, investicije u obnovljive izvore energije te u energetsku obnovu zgrada.	Do 15.200.000,00 kn		Promjenjiva	Do 5 godina
Kreditiranje u suradnji s EFSE -om	Financiranje ulaganja u kupnju, izgradnju ili proširenje objekata, nabavu opreme i prijevornih sredstava, te trajna obrtna sredstva.	Do 760.000,00 kn			Do 15.12.2017.
Financiranje mikropoduzetnika u suradnji s EIF-om	Nova ulaganja u investicije i obrtna sredstva.	Do 180.000,00 kn			Do 5 godina
Kreditiranje inovativnih poslovnih subjekata u suradnji s EIF-om	Financiranje ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu, te obrtna sredstva.	Od 190.000,00 kn do 15.200.000,00 kn			Od 4 do 7 godina

Izvor: Erste&Steiermärkische Bank d.d., 2015., Zagrebačka banka d.d., 2015. i Privredna banka Zagreb d.d., 2015.

Plasirani krediti banaka, krajem 2014. godine iznosili su 279,9 milijardi kuna, što je smanjenje za 2,4% u odnosu na 2013. godinu. Najviše su se smanjili plasmani trgovačkim društvima i to za 3% ili 3,2 milijarde kuna, zatim financijskim institucijama za 2,5 milijardi kuna ili 2%, te stanovništvu za 1,2 milijarde kuna ili 1%. Najveći udio u ukupnim kreditima banaka otpada na sektor stanovništva (43,7%), a taj je udio u odnosu na 2013. godinu zabilježio porast od 0,6 postotnih bodova. Udio kredita trgovačkim društvima u ukupnim kreditima smanjio se za 0,2 postotna boda te iznosi 37,4%, dok je udio kredita državnim jedinicama porastao za 0,2 postotna boda, na 15,4%. U sektoru kredita trgovačkim društvima, podjednako su smanjeni krediti javnim trgovačkim društvima i ostalim trgovačkim društvima, a najviše su smanjeni sindicirani krediti, krediti za građevinarstvo te krediti za investicije. Najzastupljeniji oblik kreditiranja trgovačkih društava bili su krediti za obrtna sredstva, krediti za investicije te ostali (nespecificirani) krediti.

**Radionice za predstavnike financijskih institucija
na temu business transfera
u organizaciji CEPORa – Centra za politiku razvoja
malih i srednjih poduzeća i poduzetništva**

CEPOR je u 2015. godini nastavio s implementacijom programa jačanja kapaciteta banaka za pružanje kvalitetnije podrške klijentima iz sektora malih i srednjih poduzeća, koji je započeo 2014. godine. Tijekom listopada i studenog, uz financijsku podršku Europskog fonda za jugoistočnu Europu (EFSE – European Fund for Southeast Europe) organizirane su tri radionice za predstavnike financijskih institucija na temu ranog prepoznavanja krize kod klijenata iz sektora malih i srednjih poduzeća, razvoja kompetencija važnih za unapređenje odnosa s klijentima – vlasnicima malih i srednjih poduzeća i podrške koje banke mogu osigurati klijentima u procesu prijenosa poslovanja. Radionice su održali Jean-Luc Wuidard, belgijski odvjetnik i ekspert za pravna pitanja pri prijenosu poslovanja obiteljskih poduzeća te Simon Haslam, britanski konzultant i trener, koji na Poslovnoj školi Sveučilišta u Durhamu održava radionice za klijente i bankare Royal Bank of Scotland. Radionicama je prisustvovalo više od 60 zaposlenika banaka, većinom suradnika i savjetnika za poslovanje s malim i srednjim poduzećima.

5.2. Mikrofinanciranje i kreditne unije

Mikrofinanciranje predstavlja kreditiranje i pružanje osnovnih financijskih usluga mikro poduzećima, samozaposlenim i nezaposlenim osobama koje imaju ograničen pristup sredstvima financiranja što za njih predstavlja visoku barijeru prilikom realizacije poduzetničkog pothvata. U takvim slučajevima odobravanje ili neodobravanje kredita u iznosu od npr. 20.000 kuna može značiti otvaranje novog radnog mjesta ili s druge strane, zatvaranje poslovnog subjekta.

Nositelji usluga mikrofinanciranja u svijetu su kreditne unije koje djeluju u više od 100 zemalja svijeta, gdje pružaju različite financijske usluge, prije svega kreditne i depozitne. Usporedba modela mikrofinanciranja u Hrvatskoj s najboljom međunarodnom praksom razvijenom u posljednja tri desetljeća ukazuje na nerazvijenost mikrofinanciranja u Hrvatskoj u odnosu na razvijena financijska tržišta u kojima djeluje široki spektar takvih institucija⁴⁷. Kao glavni problemi mikrofinanciranja u Hrvatskoj identificirani su: nedostatak garancija za kredite (60%); neadekvatna ponuda bankovnih proizvoda i usluga (53%); zahtjevna kreditna dokumentacija (46%); previsoka

47 Overview of the Microcredit Sector in the European Union 2010-2011, European Microfinance Network, 2012.

kamatna stopa (34%) te neinformiranost korisnika o financijskim proizvodima (26%)⁴⁸.

U Hrvatskoj su kreditne unije **Zakonom o kreditnim unijama**⁴⁹ iz 2011. godine zamijenile štedno-kreditne zadruge. Restriktivne odredbe Zakona, prije svega definiranje teritorijalnog načela i smanjen broj djelatnosti, onemogućile su prilagodbu većeg broja financijskih institucija novoj zakonskoj regulativi. Ograničenije teritorijalnog načela po kojem je prebivanje na području iste jedinice područne (regionalne) samouprave uvjet za članstvo u kreditnoj uniji gotovo je prepolovilo članstvo u kreditnim unijama, čime su prepolovljena i depozitna i kreditna sredstva potrebna za poslovanje. Ukinuto je i obavljanje platnog prometa, a kreditiranje je omogućeno samo fizičkim osobama i obrtnicima. Također, određeni broj zadruga nije bio kadrovski, tehnički i financijski sposoban za preoblikovanje i novi način rada kao kreditna unija, što je uz navedena ograničenja koje je donio Zakon o kreditnim unijama iz 2011. godine utjecalo na značajno smanjenje broja preoblikovanih štedno-kreditnih zadruga u kreditne unije.

Prema Godišnjem izvješću Hrvatske narodne banke, u Hrvatskoj je u 2014. godini djelovalo 26 kreditnih unija, jednako kao i prethodne dvije godine. Njihova ukupna imovina iznosila je 709 milijuna kuna, što je 49 milijuna kuna, odnosno gotovo 7% više nego u 2013. godini. Udio kreditnih unija u imovini financijskog sektora iznosi svega 0,1%, što odražava njihovu marginalnu ulogu među financijskim posrednicima⁵⁰, ali su kreditne unije bitne za svoje vrlo specifično ciljno tržište, što se vidi iz prosječne veličine kredita koje odobravaju kreditne unije.

Prema podacima Hrvatske udruge kreditnih unija (HUKU), članice Udruge plasirale su u 2014. godini 9.658 kredita u ukupnom iznosu od 329,7 milijuna kuna, što je 594 kredita manje te 17,8 milijuna kuna manji ukupni iznos plasiranih kredita nego u 2013. godini (tablica 31). Prosječan iznos odobrenog kredita kreditnih unija u 2013. godini je 33.898 kuna, a u 2014. godini 34.142 kune.

---

48 CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva i Hrvatska banka za obnovu i razvitak – HBOR proveli su u 2010. godini istraživanje među sudionicima Savjetovanja o mikrofinanciranju s ciljem prikupljanja mišljenja o primjeni i mogućnostima mikrofinanciranja u Hrvatskoj. Korynski, P.: „Mikrofinanciranje u Hrvatskoj: Rezultati istraživanja“, CEPOR, 2010.

49 Narodne novine, br. 141/06, 25/09, 90/11

50 „Godišnje izvješće 2014.“, Hrvatska narodna banka, Zagreb, 2015., str. 28.

Tablica 31: Plasirani krediti u kreditnim unijama – članicama Hrvatske udruge kreditnih unija u 2013. i 2014. godini (kn)

Naziv kreditne unije	2013.			2014.		
	Broj kredita	Iznos kredita	Prosječni iznos kredita	Broj kredita	Iznos kredita	Prosječni iznos kredita
ABC KU Sisak	542	12.641.480,50	23.324	520	11.409.075,51	21.940
KU Apoen Valpovo	738	11.255.000,00	15.251	679	11.252.000,00	16.571
KU Deponent Zagreb	106	7.647.020,60	72.142	131	8.292.750,00	63.303
KU Dukat Viškovo	931	16.050.000,00	17.240	590	15.800.000,00	26.779
GAMA KU Zagreb	372	25.974.000,00	69.823	1004	11.940.000,00	11.892
KU Kod Sata Sisak	378	3.602.839,00	9.531	184	2.495.198,19	13.560
KU Libertina Čakovec	290	12.299.500,00	42.412	280	12.412.400,00	44.330
KU NOA Osijek	254	7.926.839,78	31.208	240	9.381.369,29	39.089
Zagorska KU Zabok	440	26.909.003,63	61.157	414	26.012.403,13	62.831
KU Jamstvo Županja	1.805	76.911.314,00	42.610	1500	59.108.700,00	39.405
KU Sjenica Čakovec	-	-	-	317	9.905.400,00	31.247
KU Konavle Dubrovnik	504	35.493.185,14	70.423	484	34.024.127,16	70.297
KU Krajcar Županja	514	28.076.000,00	54.623	556	33.220.390,94	59.748
KU Marjan Split	1.478	51.672.000,00	34.961	1524	57.160.000,00	37.506
KU Bra-Ma Split	126	12.210.899,11	96.912	139	11.134.700,00	80.105
KU Sindikalna Zagreb	1.774	18.850.000,00	10.626	1096	16.200.000,00	14.781
Ukupno	10.252	347.519.081,76	33.898	9.658	329.748.514,22	34.142

Izvor: Hrvatska udruga kreditnih unija, 2015. (2014.)

5.3. Fondovi rizičnog kapitala

Rizični kapital⁵¹ predstavlja vrstu ulaganja financijskih ulagatelja u temeljni kapital poduzeća koja ne kotiraju na burzi, a imaju potencijal ostvariti visoke stope rasta tijekom razdoblja od 3 – 7 godina.

Fondovi za gospodarsku suradnju (FGS) su otvoreni investicijski fondovi rizičnog kapitala s privatnom ponudom, osnovani Zakonom o investicijskim fondovima početkom 2011. godine. Prvotno je osnovano pet FGS-ova koji su udovoljili svim propisanim uvjetima te dobili odobrenje za rad od Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA). Cilj osnivanja bilo je poticanje razvoja gospodarstva, očuvanje sadašnjih i stvaranje novih radnih mjesta jačanjem postojećih i pokretanjem novih gospodarskih subjekata, putem vlasničkog restrukturiranja kroz ulaganje dodatnog kapitala. Područje ulaganja FGS-ova su trgovačka društva sa sjedištem u Hrvatskoj, koja isključivo ili pretežito obavljaju svoju djelatnost na području Hrvatske, a predviđeno trajanje ulaganja je 10 godina, uz maksimalno produljenje od 2 godine. Najviša obveza uplate Vlade Republike Hrvatske prema jednom FGS-u može iznositi do 300 milijuna kuna⁵².

Odlukom hrvatske Vlade, Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je imenovana kvalificiranim ulagateljem za sudjelovanje u osnivanju FGS-ova, te za svoje ime, a za račun Vlade u svaki od FGS-ova ulaže iznos koji odgovara iznosu ulaganja privatnog ulagatelja. Po osnivanju, uloga HBOR-a je sudjelovanje u provedbi aktivnosti FGS-ova zajedno s privatnim investitorima.

Novi Zakon o alternativnim investicijskim fondovima⁵³ stupio je na snagu u srpnju 2013. godine, a njime je regulirano poslovanje FGS-ova, te su propisani uvjeti za osnivanje i rad alternativnih investicijskih fondova (AIF) i društava za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima (UAIF), način izdavanja i otkupa udjela AIF-a, delegiranje poslova na treće osobe te nadzor nad radom i poslovanjem UAIF-a, AIF-a, depozitora i osoba koje nude udjele u AIF-ima.

U Hrvatskoj u 2014. godini djeluju četiri društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima rizičnog kapitala:

- Nexus Private Equity Partneri d.o.o. (<http://www.nexus-pe.hr/>) upravlja s tri fonda rizičnog kapitala: Nexus ALPHA s 254 milijuna kuna prikupljenog kapitala, Nexus FGS s 380 milijuna kuna prikupljenog kapitala te Nexus FGS II sa 600 milijuna kuna prikupljenog kapitala. Upravljanje Nexus FGS II fondom društvo je preuzelo u studenom 2014. godine, nakon što je prethodno fond poslovao pod nazivom Alternative Private Equity FGS i njime je upravljalo društvo Alternative Private Equity d.o.o.
- Quaestus Private Equity d.o.o. (www.quaestus.hr) upravlja sa dva fonda rizičnog kapitala: Quaestus Private Equity Kapital veličine 266 milijuna kuna i Quaestus Private Equity Kapital II veličine 532 milijuna kuna. Quaestus Private Equity je prvi hrvatski fond rizičnog kapitala osnovan 2003. godine. Realizirao je 10 ulaganja u razdoblju od 2004. do 2014.

51 Pojam „rizični kapital“ se u zakonskoj regulativi Hrvatske prvi puta pojavljuje 2006. godine, u Zakonu o investicijskim fondovima. Prvi fondovi rizičnog kapitala u Hrvatskoj pojavili su se krajem 1990-ih. Jedan od prvih bio je SEAF – Croatia koji je uz kombinaciju razvojnih i komercijalnih elemenata pokušao uvesti obrasce korporativnog upravljanja i ulaganja privatnog kapitala uz zadovoljavajući financijski povrat. Razvojna komponenta SEAF-a proizlazila je iz misije uključenih investitora: USAID, fondovi vlade Norveške i Finske i dr. Izvor: „Kako financirati poslovanje fondovima rizičnog kapitala?“, Hrvatska Private Equity i Venture Capital Asocijacija, Marović, M. (ed), Zagreb, 2011.

52 "Godišnji financijski izvještaji Hrvatske banke za obnovu i razvitak za 2014. godinu", Hrvatska banka za obnovu i razvitak, 2015., str. 19.

53 Narodne novine 16/13, 143/14

godine (Hospitalija trgovina, Metronet, Akronim, Vulić&Vulić, Fragaria, Tvornica tekstila Trgovišće, Spačva, Tele 2, Hlad i GFG Gustus), od kojih 3 ulaganja bilježe ostvareni izlaz (Tele 2, Hlad i GFG Gustus)⁵⁴.

- Prosperus-invest d.o.o. (www.prosperus-invest.hr) upravlja jednim alternativnim investicijskim fondom Prosperus FGS, veličine 340 milijuna kuna.
- Honestas Private Equity Partneri d.o.o. (www.honestas-pe.hr) upravlja fondom Honestas FGS veličine 155 milijuna kuna.

Prema podacima HBOR-a, u 2014. godini donesene su odluke za ulaganje u 7 projekata vrijednosti veće od 250 milijuna kuna, od čega se 50% odnosi na udio Republike Hrvatske. Ulaganja su ostvarena u sektorima poljoprivrede, turizma, IT sektoru, drvnoj industriji te tekstilnoj industriji. Poduzeća u koja je investirani kapital alternativnih investicijskih fondova zapošljavala su ukupno 1.077 radnika⁵⁵.

Prvi regionalni fond rizičnog kapitala, Enterprise Innovation Fund (ENIF) pokrenut je krajem 2015. godine, a ulaganja su fokusirana na vlasnički kapital tehnoloških poduzeća, koja se nalaze u *seed* fazi ili u ranim fazama rasta, na području Zapadnog Balkana (Hrvatska, BiH, Makedonija, Kosovo, Crna Gora, Albanija i Srbija). Fond raspolaže s oko 40 milijuna EUR, od čega je 1,5 milijuna EUR namijenjeno *seed* investicijama pojedinačne vrijednosti do 100.000 EUR, dok će se veći dio kapitala alocirati na ulaganja u poduzeća u ranim fazama rasta i to u vrijednosti do 3 milijuna eura po poduzeću. Inicijalni pokretači fonda su Europski investicijski fond (EIF), Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD) i Europska komisija, a među prvim ulagačima je i Ministarstvo poduzetništva i obrta kroz Hrvatsku agenciju za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO), zatim Vlada Republike Makedonije te drugi institucionalni i privatni ulagači⁵⁶.

---

54 www.quaestus.hr, preuzeto 17.10.2014.

55 "Godišnji financijski izvještaji Hrvatske banke za obnovu i razvitak za 2014. godinu", Hrvatska banka za obnovu i razvitak, 2015., str. 19.

56 <http://www.hamagbicro.hr/pokrenut-regionalni-fond-rizicnog-kapitala-od-40-milijuna-eura-enterprise-innovation-fund-enif/>, preuzeto 14.12.2015.

Kako ojačati ulogu rizičnog kapitala⁵⁷ **Analiza Hrvatske udruge banaka (HUB)**

Analiza Hrvatske udruge banaka o financiranju malih i srednjih poduzeća iz srpnja 2015. godine ukazuje na početak oporavka u sektoru malih poduzeća, no i dalje su prisutna značajna financijska ograničenja, koja ograničavaju rast i razvoj poduzeća. Povećan rizik i nedostatak kapitala u sektoru malih i srednjih poduzeća trajna je pojava, koja ne zavisi o poslovnom ciklusu, već njeno prevladavanje ovisi o aktivnostima specijaliziranih financijskih posrednika koji nude kapital. Takvi financijski posrednici su fondovi rizičnog kapitala.

Pri financiranju malih i srednjih poduzeća u poslovnom uzletu u Hrvatskoj postoji ozbiljna poteškoća u pristupu kapitalu - investicijska rupa, odnosno razlika između ulaganja prosječne vrijednosti oko 2 milijuna kuna (što se odnosi na samofinanciranje poduzeća i poslovne anđele) i ulaganja od 20 milijuna kuna (odakle počinju potencijalna ulaganja fondova rizičnog kapitala i fondova za gospodarsku suradnju u Hrvatskoj). Zaključak je HUB-ove analize da investicijsku rupu valja popuniti, a dosadašnje poslovanje fondova rizičnog kapitala u Hrvatskoj ojačati u svrhu rasta i razvoja gospodarstva u cjelini.

Stoga analiza ukazuje na 5 preporuka, odnosno mjera kojima se navedeni ciljevi mogu postići:

1. Osmisliti cjelovitu strategiju i akcijski plan razvoja industrije rizičnog kapitala u Hrvatskoj. Država bi i dalje trebala imati aktivnu ulogu, a potrebno je uključiti i zainteresirane međunarodne financijske institucije i strane partnere. Preporuka je paralelno razvijati private equity i venture capital fondove zbog njihove komplementarnosti te raditi na otklanjanju prepreka potencijalnim ulaganjima vrijednosti manje od 20 milijuna kuna.

2. Uključiti regionalnu perspektivu u odnosu prema Jugoistočnoj Europi. Orijentiranost široj regiji utjecala bi na poboljšanje odnosa očekivanog povrata i rizika te na taj način potaknula aktivnije uključivanje stranih partnera.

3. Aktivnija uloga mirovinskih fondova u investiranju i razvoju fondova rizičnog kapitala. Potrebne su izmjene i prilagodbe zakonskih propisa kako bi mirovinski fondovi značajnije investirali u projekte koji donose kapitalne dobitke u dugom roku. Mirovinski su fondovi uostalom jedini preostali potencijalni domaći investitori u fondove rizičnog kapitala.

4. Edukacija i sustavna suradnja s kanalima distribucije, osobito bankama. Potrebno je educirati poduzetnike o mogućnostima financiranja rizičnim kapitalom, a nužno je i bolje iskoristiti potencijal suradnje s bankama, koje imaju funkciju kanala distribucije jer identificiraju poduzeća – potencijalne ciljeve za ulaganja.

5. Bitni elementi regulacije trebaju biti uređeni zakonom, a ne podzakonskim aktima te se ne bi smjeli mijenjati tijekom investicijskog ciklusa.

57 Hrvatska udruga banaka kroz seriju HUB Analize obrađuje problematiku financiranja malih i srednjih poduzeća. HUB Analiza br. 52 iz srpnja 2015. godine dostupna je na: http://www.hub.hr/sites/default/files/hub_analize_52_-_financiranje_msp_0.pdf, preuzeto 28.9.2015.

5.4. Poslovni anđeli

Poslovni anđeli (engl. *business angels*) su ulagači koji poduzetnicima osiguravaju početni kapital potreban za realizaciju projekta (engl. *seed capital*), pomažu prenošenjem vlastitih poduzetničkih i menadžerskih iskustava, te davanjem praktičnih savjeta i uputa.

CRANE (CRoatian Business Angels NEtwork) - krovno je hrvatsko udruženje poslovnih anđela⁵⁸ (www.crane.hr). CRANE je kao neprofitna udruga osnovan 2008. godine, a članovi su uspješni poduzetnici i investitori koji svoje znanje, iskustvo i stečeni novac žele umnožiti ulaganjem u poduzetničke pothvate i omogućiti novim poduzetnicima prelazanje puta od ideje, osnivanja tvrtke do etabliranja na tržištu i ostvarivanja zarade.

Od 2008. do 2015. godine CRANE bilježi mali broj projekata (tablica 32), što ukazuje na slabu razvijenost ovog oblika financiranja poslovnog pothvata u Hrvatskoj. Tako je u 2014. godini realizirana samo jedna investicija vrijednosti 494 tisuće kuna, dok su u 2015. godini financirana četiri poduzetnička pothvata, prosječne vrijednosti od 171 tisuće kuna. Od osnutka udruge 2008. do kraja 2015. godine ukupno je investirano više od 15 milijuna kuna u 22 poduzetnička projekta, a prosječna vrijednost investicije iznosi 402.975 kuna.

Tablica 32: CRANE Hrvatska mreža poslovnih anđela – investicije od 2008. do 2015. godine

	Broj projekata / investicija	Iznos (kn)	Prosječan iznos investicije (kn)
2008.	2	9.150.000	4.575.000
2009.	3	1.029.000	343.000
2010.	2	1.131.500	565.750
2011.	5	2.634.100	526.820
2012.	2	<i>podaci nisu dostupni</i>	
2013.	3	<i>podaci nisu dostupni</i>	
2014.	1	494.000	494.000
2015.	4	684.000	171.000
Ukupno	22	15.472.600*	402.975*

Izvor: CRANE, 2015.

*Iznosi ne uključuju podatke za 2012. i 2013. godinu, koji nisu dostupni zbog poslovne tajne.

U zapadnim ekonomijama poslovni anđeli su menadžeri i poduzetnici pri kraju svoje poslovne karijere, s velikim iskustvom te stečenim kapitalom koji ulažu u poduzetničke projekte. Kao mjeru poticanja takve vrste ulaganja neke države uvode poreznu olakšicu (npr. neke savezne države u SAD) ili „matching“ program (npr. Njemačka, Španjolska) kojim država za svaki uloženi iznos ulaže isto toliko u projekt. Cilj takvih mjera je povećati atraktivnost ovog tipa ulaganja.

⁵⁸ Poslovni anđeli su najčešće pojedinci, ali je moguć i tzv. *syndication deal*, tj. udruživanje više ulagača koji zajednički ulažu sredstva. Postoje različiti modaliteti ulaganja poslovnih anđela, a najčešće se koristi tzv. *equity deal* gdje poslovni anđeli za svoj ulog dobivaju udio u vlasništvu tvrtke.

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije - HAMAG-BICRO objavio je u ožujku 2015. godine otvoreni javni poziv prema Programu poticanja ulaganja u vlasnički kapital inovativnih subjekata malog gospodarstva⁵⁹, kojem je cilj poticanje ulaganja u vlasnički kapital inovativnih poduzeća od strane prihvatljivih ulagača radi daljnjeg razvoja i/ili komercijalizacije inovativnog proizvoda ili usluge odobravanjem dodatnih sredstava u obliku bespovratne potpore. Prihvatljivim ulagačima u smislu poziva smatraju se poslovni anđeli, sindikati poslovnih anđela, korporativni ulagači i fondovi poduzetničkog kapitala. Za uložena sredstva u vlasnički kapital inovativnih poduzeća od strane prihvatljivih ulagača, HAMAG-BICRO dodjeljuje tom poduzeću bespovratnu potporu u istom iznosu, a najviše do 200.000 kuna, čime se ulagačima smanjuje rizik ulaganja, a inovativnim poduzetnicima početnicima osigurava potrebna dokapitalizacija.

5.5. Vladini programi poticaja i subvencioniranih kreditnih linija

Vlada Republike Hrvatske kroz poticanje investicija⁶⁰, bespovratna sredstva - potpore programa Poduzetnički impuls te kreditne programe implementira mjere usmjerene na poticanje razvoja sektora malih i srednjih poduzeća.

Bespovratne potpore Ministarstva poduzetništva i obrta

Program poticanja poduzetništva i obrta - Poduzetnički impuls za 2014. godinu, usvojen je u veljači 2014. godine, a donio je nekoliko novina u odnosu na Poduzetnički impuls za 2013. godinu. Novosti su usmjerene prema pojednostavljenju postupka prijave zainteresiranim poduzetnicima i obrtnicima, a odnose se na smanjenje popisa obvezne dokumentacije, dulje vrijeme između objave poziva na natječaj i početka zaprimanja prijave te produljenje trajanja provedbe projekta sa 6 mjeseci na godinu dana. Bespovratne potpore su dodijeljene kroz 10 mjera raspoređenih u 4 prioriteta:

- Jačanje konkurentnosti malog gospodarstva,
- Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja,
- Promocija i učenje za poduzetništvo i obrt te
- Lakši pristup financiranju.

Dodijeljene su 1.532 potpore, ukupne vrijednosti 344.955.792,00 kuna, odnosno prosječnog iznosa potpore od 225.167,00 kuna⁶¹. Detaljniji prikaz potpora dodijeljenih u okviru prva tri prioriteta (Jačanje konkurentnosti malog gospodarstva, Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja te Promocija i učenje za poduzetništvo i obrt) dan je u tablici 33, a u okviru prioriteta Lakši pristup financiranju dodijeljena su sredstva kroz sheme mikrokreditiranja i jamstvenih programa HAMAG-BICRO-a, subvencioniranje kamata za poduzetničke kredite te kroz ulaganja fondova za gospodarsku suradnju.

59 Tekst poziva dostupan je na: <http://www.hamagbicro.hr/javni-poziv-prema-programu-poticanja-ulaganja-u-vlasnicki-kapital-inovativnih-subjekata-malog-gospodarstva/>, preuzeto 20.03.2015.

60 Novi Zakon o poticanju ulaganja u primjeni je od listopada 2015. godine, s ciljem „*poticanja gospodarskog rasta i ostvarenje gospodarske politike Republike Hrvatske, njezinog uključivanja u tokove međunarodne razmjene i jačanje investicijske i konkurentne sposobnosti hrvatskog poduzetništva*“. Izvor: Zakon o poticanju ulaganja, NN 102/15

61 „Poduzetnički impuls - Program poticanja poduzetništva i obrta za 2015. godinu“, Ministarstvo poduzetništva i obrta, 2015., str. 11

Tablica 33: Odobrene potpore iz programa Poduzetnički impuls 2014., Ministarstvo poduzetništva i obrta

Mjera/projekt	Broj odobrenih potpora	Odobreni iznos u kn
MJERA A	118	23.525.802,82
A1: Mikro poduzetništvo i obrt	101	19.275.803,59
A2: Zadružno poduzetništvo	10	1.574.678,70
A3: Poduzetništvo klastera	7	2.675.320,53
MJERA B	84	54.012.282,76
B1: Malo i srednje poduzetništvo i obrt	67	47.816.544,56
B2.1: Inovacije u poduzetništvu - fizičke osobe	3	138.126,39
B2.2: Inovacije u poduzetništvu - gospodarski subjekti	14	6.057.611,81
MJERA C	43	8.431.948,13
C2: Tehnološki parkovi, poslovni inkubatori i poduzetnički akceleratori	11	4.945.532,19
C3A: Razvojne agencije, poduzetnički centri i centri kompetencije	23	2.499.613,03
C3B: Internacionalizacija poslovanja	9	986.802,91
MJERA D	1226	6.733.324,22
D1: Obrazovanje za poduzetništvo	28	1.000.000,00
D2.1: Cjeloživotno obrazovanje za obrtnike	1148	3.099.319,77
D2.2: Stipendije učenicima u obrtničkim zanimanjima	15	1.753.239,00
D2.3: Naukovanje za obrtnička zanimanja	34	820.442,14
Pilot projekt Suvremeni dizajn tradicijskih i umjetničkih proizvoda	1	60.323,31
UKUPNO	1471	92.703.357,93

Izvor: Ministarstvo poduzetništva i obrta, 2015.

Program poboljšanog kreditiranja poduzetništva i obrta „Kreditom do uspjeha 2014.“⁶²

Programom se provode mjere povoljnog financiranja sektora malog gospodarstva kroz subvenciju kamata na poduzetničke kredite koje odobravaju komercijalne banke. Cilj Programa je olakšati pristup financijskim sredstvima za sektor malog gospodarstva na način da se poboljšanim uvjetima kreditiranja potakne unapređenje poslovnih aktivnosti, novo investiranje ili održavanje kontinuiteta poslovanja. Program se provodi kroz dvije mjere – Mjera 1 Kreditom

62 <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2014/184%20sjednica%20vlade//184%20-%201.pdf>, preuzeto 5.10.2015.

do konkurentnosti i Mjera 2 Kreditom do uspješnog poslovanja, s utvrđenom namjenom kredita i uvjetima kreditiranja. U okviru Mjere 1 kredit u visini od 100.000 do 5 milijuna kuna može se iskoristiti za kupnju gospodarskih objekata i nove opreme, uz kamatnu stopu do najviše 7% i rok otplate do najviše 10 godina. Sredstva za subvenciju kamata osiguravaju Ministarstvo poduzetništva i obrta i to 2 postotna poena za projekte iz proizvodne djelatnosti i 1 postotni poen za projekte iz uslužnih djelatnosti, a županije odnosno Grad Zagreb dodatno subvencioniraju kamatu prema svojim uvjetima. U okviru Mjere 2 krediti se mogu iskoristiti za financiranje tekuće likvidnosti i trajnih obrtnih sredstava, a sredstva za subvenciju kamate osigurava Ministarstvo poduzetništva i obrta u visini od 5 postotnih poena.

Kreditne linije Ministarstva poduzetništva i obrta za razvoj malog gospodarstva na lokalnoj razini⁶³

U okviru kreditnih linija „Lokalni projekti razvoja malog gospodarstva“ i „Lokalni projekti razvoja – mikrokreditiranje“, pokrenutih 2009. godine, koje uključuju sudjelovanje Ministarstva poduzetništva i obrta, županija i poslovnih banaka, u 2014. godini odobreno je 112 kredita u iznosu od 165,6 milijuna kuna. Zbog iskorištenosti kreditnog potencijala obje su kreditne linije zatvorene u ožujku 2014. godine. Za ove, ali i druge kreditne linije za koje Ministarstvo isplaćuje subvencioniranu kamatu izdvojeno je 25,8 milijuna kuna u 2014. godini⁶⁴.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR)

Hrvatska banka za obnovu i razvitak financira utemeljenje i razvoj malih i srednjih poduzeća kroz niz kreditnih programa. Programi kreditiranja provode se izravno i/ili putem poslovnih banaka, po modelu podjele rizika ili po modelu podređenog duga, a uvjeti kreditiranja ovise o namjeni, vrsti i području ulaganja. Ciljevi koje HBOR želi ostvariti kroz kreditne programe su razvoj poduzetničkih pothvata, jačanje konkurentnosti obrta, malih i srednjih poduzeća, ravnomjeran regionalni razvoj, otvaranje novih radnih mjesta, te podrška poduzećima prilikom izlaska na nova inozemna tržišta.

U 2014. godini malim i srednjim poduzećima u okviru kreditnih programa odobreno je 728 kredita u iznosu 2,1 milijardi kuna (tablica 34).

---

63 „Poduzetnički impuls - Program poticanja poduzetništva i obrta za 2015. godinu“, Ministarstvo poduzetništva i obrta, 2015., str. 31.

64 Ibid., str. 32.

Tablica 34: Pregled odobrenih kredita za mala i srednja poduzeća po grupama kredita HBOR-a u 2013. i 2014. godini

Programi kreditiranja HBOR-a	2013.			2014.		
	Broj odobrenih kredita	Ukupan iznos odobrenih sredstava (mil. kn)	Prosječan iznos kredita (mil. kn)	Broj odobrenih kredita	Ukupan iznos odobrenih sredstava (mil. kn)	Prosječan iznos kredita (mil. kn)
Kreditni za MSP na području od posebne državne skrbi i otocima za poljoprivredu	122	205,8	1,7	113	267,0	2,4
Kreditni za MSP za utemeljenje poduzetništva i razvoj poduzetništva	403	1.293,7	3,2	311	730,1	2,3
Kreditni za MSP za turizam	73	576,5	7,9	58	445,1	7,7
Kreditni za MSP za financijsko restrukturiranje	38	131,6	3,5	4	4,2	1,1
Kreditni za MSP za izvoz	108	437,2	4,0	95	363,0	3,8
Kreditni za MSP za obrtna sredstva	336	857,9	2,6	147	291,5	2,0
UKUPNO	1.080	3.502,7	3,2	728	2.100,9	2,9

Izvor: HBOR – Hrvatska banka za obnovu i razvitak, 2015.

Tijekom 2014. godine HBOR je nastavio poticati poduzetnike na nova ulaganja, odnosno na pokretanje novog investicijskog ciklusa, održavanje i poboljšavanje likvidnosti, te je nastavio s mjerama koje su započete i pokazale se uspješnim – sniženje kamatnih stopa za 1 postotni bod za nova ulaganja u poljoprivredi i ribarstvu, turizmu, industriji, zaštiti okoliša i energetske učinkovitosti, te model podjele rizika čime je malim i srednjim poduzećima omogućeno da uz preuzimanje dijela rizika od strane HBOR-a lakše realiziraju svoju investiciju s poslovnom bankom.

Uz navedene mjere i modele rada, u 2014. godini HBOR je uveo i nekoliko mjera kojima je cilj bio povećanje kreditne aktivnosti, širenje distribucijskih kanala te iznalaženje novih modela rada.

Mjere kojima su obuhvaćeni i mali i srednji poduzetnici su:

- novi programi kreditiranja: Kreditiranje EU projekata privatnog sektora, Kreditiranje EU projekata ruralnog razvoja, ribarstva i vinske omotnice te Mikrokreditiranje uz garanciju po programu CIP
- suradnja s poslovnim bankama po modelu okvirnih kredita
- suradnja s leasing društvima
- uvođenje programa izdavanja činidbenih garancija
- uvođenje modela kreditiranja podređenim dugom.

Najveći interes mala i srednja poduzeća iskazuju za HBOR-ove programe kreditiranja Priprema izvoza, Malo i srednje poduzetništvo te za programe kreditiranja projekata sufinanciranih iz fondova EU. U 2014. godini odobrena su 163 kredita za projekte sufinancirane iz EU fondova u

ukupnom iznosu od 609,5 milijuna kuna, što je značajno povećanje u odnosu na 2013. godinu kada su odobrena 73 kredita u ukupnom iznosu od 274,5 milijuna kuna. Većina ovakvih kredita bila je odobrena upravo malim i srednjim poduzećima.

HBOR kao izvozna banka i izvozno-kreditna agencija Republike Hrvatske putem programa kreditiranja, izdavanja činidbenih garancija i osiguranja izvoznih potraživanja prati hrvatske izvoznike u svim fazama izvoza. Izvoznicima je tijekom 2014. godine po svim programima odobreno 307 kredita u iznosu od oko 3,4 milijarde kuna, a u okviru najtraženijeg programa Priprema izvoza odobreno je 136 kredita u iznosu od gotovo 1 milijarde kuna.

U okviru svoje uloge kao razvojne banke, HBOR kreditira posebne skupine poduzetnika koji imaju otežan pristup kreditnim sredstvima. Ovo se ponajprije odnosi na poduzetnike početnike, mlade poduzetnike i žene poduzetnice za koje je HBOR razvio programe s posebno povoljnim i prilagođenim uvjetima, a tijekom 2014. godine i 10 mjeseci 2015. godine kroz iste podržao više od 200 projekata.

U studenom 2014. godine, kao dodatnu mjeru poticanja izvoza, HBOR je razvio i usvojio novi program osiguranja naplate izvoznih potraživanja namijenjen izvoznicima s godišnjim izvoznim prometom do 2 milijuna EUR i s odgodom plaćanja do 180 dana, neovisno iz kojih zemalja su njihovi inozemni kupci (osiguranje potraživanja iz cijelog svijeta). Program je namijenjen najmanjim poduzetnicima, te poduzetnicima koji tek započinju s prodajom svojih proizvoda i usluga na inozemnom tržištu s obzirom na to da za takva društva ne postoji ponuda osiguranja na privatnom tržištu osiguranja. Dodatne prednosti korištenja ovog programa osiguranja su jednostavnost ugovaranja, pokriva do 95% rizika, minimalne administrativne obveze za izvoznika, dobivanje odštete od HBOR-a u kratkom roku i fiksna cijena osiguranja.

U studenom 2015. godine HBOR je uveo novi kreditni program - **Program kreditiranja pripreme projektne i ostale investicijske dokumentacije**⁶⁵. Cilj je ovoga Programa omogućiti investitorima sredstva potrebna za izradu projektne i ostale investicijske dokumentacije. Sredstvima kredita moguće je financiranje izrade idejnog rješenja, investicijske studije, troškovnika, studije utjecaja na okoliš, ishođenja lokacijske, građevinske i uporabne dozvole te ostale dokumentacije koja je neophodna za realizaciju investicije. Sredstva se, među ostalim, mogu koristiti i za izradu dokumentacije za projekte koji će se nominirati za financiranje u okviru Plana ulaganja za Europu (*Junckerov plan*). Korisnici ovakvih kredita mogu biti jedinice lokalne i područne samouprave, komunalna društva, trgovačka društva, obrti, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, zadruge i ustanove.

Hrvatsko kreditno osiguranje (HKO)

Hrvatsko kreditno osiguranje⁶⁶ d.d. (HKO) u vlasništvu HBORa, od 2010. godine specijalizirano je za osiguranje kratkoročnih potraživanja nastalih temeljem prodaje roba i usluga među poslovnim subjektima. HKO osigurava potraživanja svih poslovnih subjekata (bez obzira na njihovu gospodarsku djelatnost i veličinu) koji prodaju robu i usluge uz odgodu plaćanja. Cilj osiguranja potraživanja je zaštititi likvidnost i imovinu, odnosno osigurati naplatu poslova, omogućiti sigurniji ulazak u poslovne odnose s novim kupcima, te smanjiti troškove nastale zbog dodatnih mjera naplate potraživanja.

65 <http://www.hbor.hr/kreditiranje-izrade-projektne-dokumentacije01>, preuzeto 10.11.2015.

66 Hrvatsko kreditno osiguranje je dioničko društvo u vlasništvu HBOR-a, od 2010. godine.

Hrvatsko kreditno osiguranje je 2014. godinu završilo s 61 zaključenim Ugovorom o osiguranju od čega se 37 Ugovora o osiguranju odnosi na osiguranje izvoznih potraživanja, dok se 24 ugovora o osiguranju odnose na osiguranje domaćih potraživanja. Ukupni volumen osiguranih poslova u 2014. godini iznosio je 3,1 milijarde kuna što predstavlja porast od 17,1% u odnosu na 2013. godinu. Ukupno zaračunata premija za 2014. godinu iznosila je 10,8 milijuna kuna, što predstavlja porast od 20,3% u odnosu na 2013. godinu kada je iznosila 9 milijuna kuna.

Društvo je u 2014. godini isplatilo naknadu za 13 šteta, u ukupnom iznosu od 2,5 milijuna kuna kucpima u Češkoj, Italiji, Mađarskoj, Makedoniji, Srbiji i Hrvatskoj⁶⁷.

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO)⁶⁸

Djelovanje Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) obuhvaća poticanje osnivanja, razvoja i ulaganja u mala poduzeća, financiranje poslovanja i razvoja MSP kreditiranjem i davanjem jamstva za odobrene kredite, te davanjem potpora za istraživanje, razvoj i primjenu suvremenih tehnologija. Agencija osigurava financijsku potporu inovativnim i tehnološki usmjerenim malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, te je usmjerena na razvijanje i koordiniranje mjera nacionalne politike vezane uz inovacije i potrebne financijske instrumente s krajnjim ciljem motiviranja privatnog i javnog sektora za ulaganje u istraživanje i razvoj.

U 2014. godini nastavljena je praksa pružanja podrške poduzetnicima putem izdavanja jamstava i pisama namjere po programima Rastimo zajedno, EU početnik i Poljoprivrednici. Odobrena su 274 jamstava, uključujući i Pisma namjere, što je 33 % manje nego u 2013. godini kad su odobrena 410 jamstava. Najviše jamstava odobreno je po jamstvenom programu Rastimo zajedno (126), a slijede programi EU početnik (94) i Poljoprivrednici (54). Ukupan iznos odobrenih jamstava i Pisama namjere je 328,3 milijuna kuna, te je planirano zapošljavanje novih 1.216 djelatnika u sektoru mikro, malih i srednjih poduzeća.

Završni korak u odobravanju jamstava HAMAG-BICRO-a je izdavanje kreditnog jamstva poslovnoj banci. U 2014. godini izdano je 258 jamstava, što je 130 jamstava manje nego u 2013. godini kada ih je izdano 388. Iznos izdanih jamstava je 303,1 milijuna kuna, što je 121 milijun kuna manje nego u prethodnoj godini (tablica 35). Najviše jamstava izdano je po programu Rastimo zajedno. Po županijama je najviše jamstava izdano u Gradu Zagrebu (21%), zatim Splitsko-dalmatinskoj županiji (10%) te Istarskoj županiji (8%).

---

67 „Konsolidirano i nekonsolidirano financijsko izvješće za 2014. godinu“, Hrvatsko kreditno osiguranje, Zagreb, 2015., str. 5

68 Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije – HAMAG-BICRO nastala je 2014. godine spajanjem Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije (HAMAG INVEST) i Poslovno-inovacijske agencije Republike Hrvatske (BICRO) s ciljem strateškog kreiranja jedinstvenog sustava koji će poduzetnicima pružiti podršku kroz sve razvojne faze njihovog poslovanja.

Tablica 35: Odobrena i izdana jamstva HAMAG-BICRO-a po programima u 2013. i 2014. godini

Program jamstava	Broj odobrenih jamstava po programima		Broj izdanih jamstava po programima		Iznos izdanih jamstava po programima (kn)	
	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.
Rastimo zajedno	187	126	232	131	301.814.035	182.098.898
EU početnik	177	94	108	73	57.771.875	53.697.831
Poljoprivrednici	46	54	48	54	64.795.693	67.319.046
UKUPNO	410	274	388	258	424.381.603	303.115.775

Izvor: HAMAG-BICRO, Godišnje izvješće 2014., 2015., str. 12-15

Najvažniji uvjeti za izdavanje jamstva su: u cijelosti zatvorena financijska konstrukcija projekta, likvidnost projekta tijekom čitavog vremena trajanja projekta, nepostojanje duga prema državi, ekonomska opravdanost ulaganja te stručne i poduzetničke sposobnosti investitora.

Program Mikrokreditiranje, namijenjen poduzetnicima početnicima koji posluju do 24 mjeseca, u cilju pokretanja i proširenja poslovnih aktivnosti te poticanja samozapošljavanja, započet kao pilot projekt 2013. godine, nastavljen je i u 2014. godini. Iznos ovakvog mikrokredita je minimalno 10.000, a maksimalno 120.000 kuna, uz kamatnu stopu od 0,99% godišnje (EKS 1,09%) s rokom otplate do 5 godina. U 2014. godini zaprimljena su 263 zahtjeva, a odobreno je 45 mikrokredita u prosječnom iznosu od 96.000 kuna. U 2013. i 2014. godini odobreno je 77 mikrokredita ukupno odobrenog iznosa od 6,5 milijuna kuna.

Kroz inovacijske programe HAMAG-BICRO nastoji motivirati privatni i javni sektor na ulaganje u istraživanje i razvoj pružanjem financijske potpore inovativnim i tehnološki usmjerenim poduzećima te znanstvenim ustanovama. Programi poticanja ulaganja u aktivnosti istraživanja i razvoja su sljedeći:

- **TEST** je program kojim se financiraju istraživački projekti pokrenuti od strane hrvatskih znanstvenika, kroz koje se razvijaju nove tehnologije da bi, po završetku istraživačke faze, stremili daljnjoj komercijalizaciji i stvaranju novih proizvoda ili usluga. Projektima unutar programa TEST financiraju se pretkomercijalne istraživačke djelatnosti razvoja novih tehnologija (proizvodi/procesi/usluge) do faze izrade originalnih rješenja (prototip, pilot rješenje), te istraživanja koja povezuju temeljne znanosti i njihovu tehnolojsku primjenu u industriji i gospodarstvu općenito.
- **PoC – Program provjere inovativnog koncepta** namijenjen je financiranju inovativnih projekata s jasnim i jakim komercijalnim potencijalom, a koji se nalaze u ranoj fazi razvoja novih proizvoda, usluga i tehnoloških procesa. Provjera inovativnog koncepta potrebna je kako bi se pružili dokazi da su novi proces ili tehnologija ostvarivi te da potencijalno mogu imati komercijalnu primjenu. Uspješni PoC pruža ulagačima veću sigurnost da je proces tehnički izvediv i da prototip funkcionira. Kroz realizaciju PoC-a korisnici u velikoj mjeri smanjuju rizike koje donosi daljnji razvoj u tehničkom i komercijalnom smislu, utvrđuju najprikladniju strategiju komercijalizacije i pokreću zaštitu izuma. Ovaj program ima dvije kategorije korisnika, a to su subjekti malog gospodarstva (PoC Private) i znanstvene institucije (PoC Public). PoC projekti se financiraju u iznosima od 35 tisuća do 350 tisuća kuna u trajanju od 12 mjeseci.

- **RAZUM** je program usmjeren na pružanje financijske potpore prije svega tehnološki orijentiranim, na znanju utemeljenim malim i srednjim poduzećima, koja imaju inovativne tehnološke projekte, a u cilju podizanja konkurentnosti domaćih poduzeća i proizvoda te stvaranja uvjeta potrebnih za uspješan prijenos znanja.
- **IRCRO** - Program potpore suradničkog istraživanja i razvoja namijenjen je poticanju suradnje između znanstvene zajednice i gospodarstva na razvojnim projektima. Projekte prijavljuju mala i srednja poduzeća zainteresirana za transfer tehnologije iz istraživačko-razvojnih ustanova u svrhu povećanja konkurentnosti razvijanjem novih ili unapređenjem postojećih proizvoda, usluga ili proizvodnih procesa. Maksimalan iznos potpore za projekte u okviru ovog programa je 900 tisuća kuna.
- **EUREKA/EUROSTARS** je europska inicijativa za financiranje tržišno orijentiranih projekata različitih tehnolojskih područja. Program je namijenjen malim i srednjim poduzećima, koja u suradnji sa znanstveno-istraživačkim institucijama kroz transfer tehnologije i znanja rade na razvoju novih proizvoda, usluga ili procesa. Partneri u ovakvim projektima moraju biti iz najmanje dvije različite zemlje članice Europske unije. Ciljevi programa su potaknuti tvrtke na ulaganje u aktivnosti istraživanja i razvoja te na taj način jačati njihov inovacijski kapacitet, potaknuti suradnju i ujedinjavanje resursa poduzetnika i znanstveno-istraživačkih organizacija, te stvoriti temelje za međunarodni tržišni plasman.
- **TEHCRO – Program ulaganja u tehnolojsku i inovacijsku infrastrukturu** usmjeren je na ulaganja u pokretanje, unaprjeđenje i razvoj infrastrukturnih institucija poput znanstveno-tehnoloških parkova, inkubatora za nove tehnologije, istraživačko-razvojnih centara i centara kompetencija.

Potpore dodijeljene za inovacijske projekte u 2014. godini prikazane su u tablici 36.

Tablica 36: Projekti financirani po programima HAMAG-BICRO-a u 2014. godini

Program	Broj korisnika	Iznos dodijeljenih potpora (kn)	Prosječni iznos potpore (kn)
POC	77	14.725.000	191.234
<i>PoCPrivate</i>	32	7.016.000	219.250
<i>PoC Public</i>	45	7.709.000	171.311
IRCRO	1	248.000	248.000
TEST	2	209.000	104.500
RAZUM	2	4.498.000	2.249.000
EUREKA	6	2.045.000	340.833
TEHCRO	3	1.375.000	458.333
Ukupno:	91	37.825.000	415.660

Izvor: HAMAG-BICRO, Godišnje izvješće 2014., 2015.

Prva hrvatska etična razvojna banka⁶⁹

„ebanka“ je etična razvojna banka u vlasništvu svojih članova, kojoj primarni cilj nije visoki profit, već ulaganje u projekte koji osim financijske održivosti imaju i pozitivan učinak na društvo i okoliš. „ebanka“ je u vlasništvu Zadruga za etično financiranje, osnovane u travnju 2014. godine, koja je osnivač i jedini vlasnik/dioničar „ebanke“. Od kraja 2014. godine traje prikupljanje temeljnog kapitala „ebanke“ (minimalno 40 milijuna kuna) putem članstva u Zadruzi za etično financiranje. Članovima zadruga mogu postati fizičke i pravne osobe koje su uplatile osnovni zadružni ulog u iznosu od 2.500 kuna.

Banka će svoja ulaganja usmjeravati u projekte vezane uz (ekološku) poljoprivredu, obnovljive izvore energije, informatizaciju i nove tehnologije, društveno poduzetništvo, start-up poduzeća i poduzetnike početnike te mala i srednja poduzeća orijentirana na proizvodnju, preradu i profesionalne usluge.

---

⁶⁹ <http://www.ebanka.eu/>, preuzeto 5.10.2015.

6. Edukacija za poduzetništvo

Proaktivnost i poduzetništvo jedna su od osam ključnih životnih kompetencija⁷⁰ koje predstavljaju kombinaciju znanja, vještina i stavova koje su u suvremenom društvu potrebne za osobno ispunjenje i razvoj pojedinca, ulogu aktivnog građanina u društvu, socijalnu inkluziju i zapošljivost. Ostale kompetencije su: sposobnost komunikacije na materinjem jeziku, sposobnost komunikacije na stranom jeziku, razumijevanje i korištenje znanja iz matematike, znanosti i tehnologije, sposobnost korištenja digitalne tehnologije, sposobnost učenja, socijalne i demokratske vještine u multikulturalnom okruženju i sposobnost kulturnog ophođenja. Preporuka je da ove ključne životne kompetencije zemlje članice EU koriste kao osnovne smjernice za razvoj strategija i infrastrukture koje omogućuju cjeloživotno obrazovanje pojedinaca (engl. *lifelong learning*).

Hrvatska je 2010. godine usvojila **Strategiju učenja za poduzetništvo 2010. – 2014.**⁷¹, u kojoj su navedeni razlozi učenja za poduzetništvo, prijedlog uključivanja programa učenja za poduzetništvo u obrazovni sustav kao i očekivani rezultati razvoja obrazovanja za poduzetništvo.

U svrhu provođenja Strategije učenja za poduzetništvo na godišnjoj razini organiziraju se Međunarodne konferencije o učenju za poduzetništvo - ICEL. Peta po redu ICEL5 konferencija pod nazivom „Učenje za poduzetništvo: Utjecaj poduzetničkog znanja na poslovanje, upravljanje i gospodarstvo” održana je u listopadu 2015. godine, u organizaciji Visoke škole za ekonomiju, upravljanje i poduzetništvo Nikola Šubić Zrinski.⁷²

Rezultati GEM istraživanja ukazuju na kontinuirani pad percepcije kvalitete obrazovanja za poduzetništvo na primarnoj i sekundarnoj razini obrazovanja u Hrvatskoj (1,95 u 2012., 1,86 u 2013. i 1,68 u 2014. godini), te kontinuirano zaostajanje Hrvatske u odnosu na prosjek zemalja uključenih u GEM istraživanje. Percepcija kvalitete obrazovanja za poduzetništvo na tercijarnoj razini također bilježi tendenciju pada kroz godine (2,65 u 2012., 2,63 u 2013. i 2,35 u 2014. godini), te je također ispod prosjeka zemalja uključenih u GEM istraživanje (tablica 37).

---

70 Izvor: Key Competences for Lifelong Learning – European Reference Framework, European Communities, 2007.

71 Neke od najznačajnijih mjera Akcijskog plana provođenja Strategije za razdoblje od 2010. do 2014. godine su: razvoj pozitivnog stava i senzibilizacija javnosti o poduzetništvu, povećanje interesa za osposobljavanje za poduzetništvo, uvođenje poduzetničkog učenja i osposobljavanja u sve razvojne politike i programe, uvođenje poduzetništva kao jedne od ključnih kompetencija u sve obrazovne kurikulume, povećanje kapaciteta odgojno-obrazovnih institucija za uvođenje obrazovanja za poduzetništvo, povećanje kompetencija odgajatelja, nastavnika i trenera za obrazovanje za poduzetništvo te jačanje suradnje i umrežavanje obrazovnih institucija, znanstveno-istraživačkih i gospodarskih subjekata na programima poduzetništva. Izvor: http://www.hzz.hr/UserDocslimages/Strategija_ucenja_za_poduzetnistvo_2010-2014.pdf, preuzeto 10.11.2015.

72 Prva ICEL konferencija održana je 2011. godine u Zagrebu, druga 2012. godine u Novom Sadu, treća 2013. godine i četvrta 2014. godine u Zagrebu. Izvor: <http://www.iceconf.eu/>, preuzeto 16.11.2015.

Tablica 37: Percepcija kvalitete obrazovanja za poduzetničko djelovanje u 2013. i 2014. godini (ocjene u rasponu od 1 do 5)

	Ocjena 5 pokazuje:	2013.		2014.	
		Prosjek	Hrvatska	Prosjek	Hrvatska
Obrazovanje i trening – (primarna i sekundarna razina obrazovanja)	Primarna i sekundarna razina obrazovanja potiče kreativnost, samostalnost, proaktivnost; pruža informacije o tržišnim principima i stavlja naglasak na poduzetništvo	2,08	1,86	2,06	1,68
Obrazovanje i trening (tercijarna razina obrazovanja)	Postoji dovoljno sveučilišnih kolegija o poduzetništvu, poslovna edukacija je na svjetskoj razini; stručno, profesionalno i kontinuirano obrazovanje pruža dobru pripremu za samozapošljavanje	2,85	2,63	2,9	2,35

Izvor: GEM Hrvatska, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2015.

U hrvatskom osnovnoškolskom obrazovanju poduzetništvo se samo tek sporadično spominje u nastavnom programu i promovira ovisno o afinitetima i znanju nastavnika i/ili ravnatelja škole.

U srednjoškolskom obrazovanju poduzetništvo je prepoznato kao skup znanja i vještina samo u stručnim školama kao obavezan predmet u kurikulumu ekonomskih srednjih škola, te kroz projekt vježbeničkih tvrtki⁷³. U Hrvatskoj se rad u vježbeničkoj tvrtki proširio u okviru nastavnoga predmeta Strukovne vježbe i predstavlja, uglavnom, izborni predmet. Kako bi poslovne aktivnosti vježbeničkih tvrtki što vjernije preslikavale stvarnost, 2007. godine osnovan je Središnji ured vježbeničkih tvrtki (SUVT). SUVT posluje u okviru Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i vodi registar svih vježbeničkih tvrtki u Hrvatskoj

Prvi programi o poduzetništvu na tercijarnoj razini obrazovanja pokrenuti su 2000. godine na Ekonomskom fakultetu u Osijeku Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, na poslijediplomskoj razini⁷⁴ (www.ices.hr) i Veleučilištu VERN u Zagrebu (www.vern.hr). Tablica 38 daje popis sveučilišta u Hrvatskoj sa programima poduzetništva na preddiplomskoj, diplomskoj i/ili poslijediplomskoj razini studija. Tablica 39 prikazuje popis veleučilišta, a tablica 40 popis visokih škola sa programima poduzetništva. U pregled obrazovnih programa iz područja poduzetništva uključeni su i programi čiji fokus je upravljanje malim poduzećima.

73 Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta je 2003. godine počelo poticati širenje ideje vježbeničke tvrtke, pristupanjem projektu ECO NET. Projekt ECO NET (www.econet-see.com) zajednički su proveli Vlada Republike Hrvatske (preko Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, odnosno Agencije za strukovno obrazovanje) i Vlada Republike Austrije. Cilj projekta je jačanje i širenje nastavnoga koncepta vježbeničke tvrtke u Hrvatskoj kroz stručno usavršavanje nastavnika u četiri pilot škole. Daljnje širenje znanja i iskustava Agencija za strukovno obrazovanje osigurava organizacijom i provedbom stručnog usavršavanja nastavnika iz ekonomskih i trgovačkih škola koje uvode nastavni predmet Strukovne vježbe (u dijelu nastavnoga plana i programa imaju sadržaj vježbeničke tvrtke). Izvor: «Vježbenička tvrtka – vrata u svijet poduzetništva, priručnik za nastavnike», Agencija za strukovno obrazovanje, Zagreb, 2009., str. 8.

74 Poslijediplomski studij Poduzetništvo pokrenut je 2000. godine na Ekonomskom fakultetu u Osijeku uz financijsku podršku Open Society Institute New York.

Tablica 38: Popis sveučilišta u Hrvatskoj s programima poduzetništva na preddiplomskoj, diplomskoj i/ili poslijediplomskoj razini studija u 2015. godini

Sveučilište/ Fakultet	Javno / privatno	Preddiplomski studij	Diplomski studij	Poslijediplomski studij		
				Specijalistički	Doktorski	
Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku – Ekonomski fakultet u Osijeku	Javno	Poduzetništvo	Poduzetništvo	Poduzetništvo	Poduzetništvo i inovativnost	
Sveučilište u Zagrebu	Ekonomski fakultet	Javno	Ekonomika poduzetništva (Varaždin ⁷⁵)	Specijalistički diplomski stručni studij Ekonomika poduzetništva	Strateško poduzetništvo *** Poduzetništvo i poduzetnički menadžment	-
	Fakultet informatike i organizacije Varaždin	Javno	-	Ekonomika poduzetništva	-	-
Sveučilište u Splitu - Ekonomski fakultet	Javno	Stručni studij Management malog poduzeća	-	-	-	
Sveučilište u Rijeci - Ekonomski fakultet	Javno	Poduzetništvo	Poduzetništvo	-	-	
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“	Javno	Menadžment i poduzetništvo	Menadžment i poduzetništvo	-	-	
Sveučilište u Zadru – Odjel za turizam i komunikacijske znanosti	Javno		Poduzetništvo u kulturi i turizmu			

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje, 2015., internet stranice sveučilišta u Hrvatskoj, 2015.

Tablica 39: Popis veleučilišta u Hrvatskoj s programima poduzetništva na preddiplomskoj i/ili diplomskoj razini studija u 2015. godini

Veleučilište	Javno / privatno	Studij
Veleučilište VERN	Privatno	Preddiplomski studij Ekonomija poduzetništva (Zagreb) ***
		Specijalistički diplomski studij Poduzetnički menadžment (Zagreb)
Veleučilište Rijeka - Poslovni odjel	Javno	Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo (Rijeka, Pazin) ***
		Specijalistički diplomski stručni studij Poduzetništvo (Rijeka)
Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću	Javno	Stručni studij Ekonomika poduzetništva (Gospić)
Veleučilište Marko Marulić Knin	Javno	Stručni studij Trgovinsko poslovanje s poduzetništvom (Knin) ***
		Specijalistički diplomski stručni studij Ekonomski i normativni okvir poduzetništva (Knin)

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje, 2015.; internet stranice veleučilišta u Hrvatskoj, 2015.

75 Studij se izvodi u suradnji s Fakultetom organizacije i informatike Varaždin

Tablica 40: Popis visokih škola u Hrvatskoj s programima poduzetništva na preddiplomskoj i/ili diplomskoj razini studija u 2015. godini

Visoka škola	Javno / privatno	Studij
Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici	Javno	Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo (Virovitica) ***
		Specijalistički diplomski stručni studij Menadžment – smjer Menadžment malih i srednjih poduzeća (Virovitica)
Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski	Privatno	Preddiplomski stručni studij Ekonomija poduzetništva (Zagreb) ***
		Specijalistički diplomski stručni studij Management malih i srednjih poduzeća (Zagreb)

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje, 2015.; internet stranice visokih škola u Hrvatskoj, 2015..

Od akademske godine 2015./2016. uvedeni su i online studiji poduzetništva – akreditirani sustavi učenja na daljinu. Ovakvo obrazovanje iz područja poduzetništva studenti mogu steći na dvije obrazovne institucije u Hrvatskoj - na Ekonomskom fakultetu u Rijeci (diplomski studij Poduzetništvo) i na Visokoj školi Nikola Šubić Zrinski (stručni studij Ekonomija poduzetništva i specijalistički studij Management malih i srednjih poduzeća).

Akademsko poduzetništvo na hrvatskim sveučilištima

Spin-off tvrtka **Comprehensive Water Technology d.o.o.** osnovana je krajem 2014. godine potpisivanjem društvenog ugovora između Sveučilišta u Zagrebu i Fakulteta kemijskoga inženjerstva i tehnologije. Sveučilište je vlasnik 20% tvrtke, a Fakultet preostalih 80%. Djelatnost tvrtke vezana je uz obradu vode za piće i otpadne vode, a zapošljava izvrsne znanstvene novake, koje Fakultet nije u mogućnosti zaposliti.

U prosincu 2015. godine, Sveučilište u Zagrebu i Fakultet prometnih znanosti potpisivanjem društvenog ugovora osnovali su spin-off tvrtku **Centar za promet i logistiku d.o.o.**, koja je u 80%-tnom vlasništvu Fakulteta i 20%-tnom vlasništvu Sveučilišta, a djelatnost tvrtke je vezana uz unapređenje prometnoga sustava i primjenu inovativnih tehničko-tehnoloških rješenja u transportu.

Tvrtka **Membrain projektiranje d.o.o.** osnovana je 2015. godine od strane osmero studenata tehničkih fakulteta zagrebačkog Sveučilišta, koji su sa svojim projektom samoodržive montažne kuće Concept Membrain sudjelovali na svjetskom natjecanju u održivoj gradnji. Po završetku natjecanja odlučili su iskoristiti znanja i iskustva stečena radom na projektu i osnovali su tvrtku koja nudi inženjerske usluge, usluge tehničkog savjetovanja, izrade projekata energetske obnove te usluge istraživanja i razvoja tehnologija i materijala.

startup @ foi sustav podrške Fakulteta organizacije i informatike u Varaždinu u svrhu podupiranja izvrsnosti i razvoja poduzetničke svijesti, od 2015. godine studentima pruža podršku u osnivanju vlastitih studentskih poduzeća, u vidu besplatnog savjetovanja, spajanja s uspješnim predstavnicima IT scene te potencijalnim mentorima, eksternaliziranih računovodstvenih i pravnih usluga. Prvi studentski startup koji je ušao u sustav podrške FOI-a je poduzeće **Tourgent**, koje se bavi razvojem istoimene aplikacije namijenjene olakšavanju poslovanja autobusnih prijevoznika i turističkih agencija.

Sveučilište u Rijeci još je 2012. godine osnovalo poduzeće **Strip d.o.o.** u svrhu poticanja poduzetništva, bolje suradnje između privrede i visokog obrazovanja te razvoja sveučilišnih resursa. Projekti koje je do sada pokrenulo ovo poduzeće su: COOP – učenje zalaganjem u zajednici, RICOOUNT - razvoj i implementacija cjeloživotnog obrazovanja uporabom novih tehnologija, Sveučilišna smještajna agencija – posrednik za smještaj studenata u privatne stanove te Lupis - projekt poticanja poduzetništva mladih.

U okviru Poduzetničkog impulsa za 2014. godinu i mjere Obrazovanje za poduzetništvo dodijeljeno je 28 potpora ukupnog iznosa 1 milijun kuna. Ostvareni rezultati ove mjere uključuju proveden jedan program promocije poduzetništva i potaknut rad 9 učeničkih zadruga i 15 vježbeničkih tvrtki te 3 studentska inkubatora.

Globalni tjedan poduzetništva (Global Entrepreneurship Week)⁷⁶

Globalni tjedan poduzetništva obilježava se svake godine u mjesecu studenom te se kroz različite aktivnosti na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini popularizira poduzetništvo i podiže svijest o važnosti i utjecaju poduzetništva na ekonomski i društveni razvoj. Globalni tjedan poduzetništva 2015 obilježen je u 160 zemalja, a procjenjuje se da je kroz više od 30 tisuća događanja, koja je organiziralo više od 25 tisuća organizacija - partnera u njemu sudjelovalo čak 10 milijuna ljudi.

U Hrvatskoj se Globalni tjedan poduzetništva obilježava od 2008. godine. U sklopu Globalnog tjedna poduzetništva 2015 organizirano je 19 aktivnosti kojima su studentima i učenicima predstavljeni uspješni poduzetnici i njihova poduzetnička iskustva, a neke od najaktivnijih partnerskih institucija u Hrvatskoj su Ekonomski fakultet u Osijeku i Studentska udruga Poduzetnici bez granica (EwoB), Visoka poslovna škola PAR Rijeka i Prva gimnazija Varaždin.

Izvan sustava formalnog obrazovanja postoji velik broj institucija koje nude obrazovanje za poduzetnike početnike i / ili već pokrenuta poduzeća, kao što su centri za poduzetništvo, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska udruga poslodavaca i privatna poduzeća aktivna u sektoru obrazovanja odraslih osoba.

Hrvatska gospodarska komora sudjeluje u ulozi posrednika u programu **Erasmus za mlade poduzetnike**⁷⁷, koji potiče razmjenu poduzetnika između zemalja članica Europske unije. Cilj programa je poticati i olakšati razmjenu iskustava, učenje i umrežavanje poduzetnika početnika. U programu mogu sudjelovati s jedne strane, poduzetnici početnici koji vode vlastito poduzeće manje od 3 godine i osobe koje planiraju pokrenuti vlastiti posao na temelju održivog poslovnog plana, te s druge strane uspješni iiskusni poduzetnici koji vode svoje poduzeće duže od 3 godine. Mladi poduzetnici tako tijekom višemjesečnog boravka u poduzeću iskusnog poduzetnika u stranoj zemlji imaju priliku razviti svoje poduzetničke vještine i skupiti početno iskustvo za vođenje vlastitog posla, dok iskusni poduzetnici - domaćini dobivaju priliku za pronalazak novih partnera i otkrivanje novih tržišta. Troškove boravka poduzetnika početnika pokriva Europska komisija⁷⁸.

76 <http://hr.gew.co/>, preuzeto 30.11.2015.

77 <http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>, preuzeto 30.11.2015.

78 <https://www.hgk.hr/sektor-centar/centar-za-poduzetnistvo-inovacije-i-tehnoloski-razvoj/erasmus-za-poduzetnike-pocetnike>, preuzeto 30.11.2015.

Regionalni centar za razvoj poduzetničkih kompetencija za zemlje jugoistočne Europe – SEECEL⁷⁹ započeo je s radom 2009. godine, uz početno financiranje Vlade Republike Hrvatske te uz organizacijsku potporu Hrvatske gospodarske komore. Uz Hrvatsku, zemlje osnivačice SEECEL-a su Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo, Makedonija, Srbija i Turska. SEECEL-ova misija je rad na sustavnom razvoju cjeloživotnog učenja za poduzetništvo kao ključne kompetencije u skladu s politikama i praksama Europske Unije, implementiranih kroz strukturiranu regionalnu suradnju. Od 2013. godine SEECEL je partner u procesu vrednovanja napretka zemalja pretprijetnica jugoistočne Europe i Turske prema Zakonu o malom gospodarstvu EU – *Small Business Act*, zajedno s Europskom Komisijom, OECD-om, ETF-om i EBRD-om.

---

79 Temeljna područja aktivnosti SEECEL-a su: 1) razvoj učenja za poduzetništvo kao ključne kompetencije u odgojno obrazovnom sustavu na razinama ISCED 1, ISCED 2 i ISCED 3; 2) promicanje učenja za poduzetništvo u visokom obrazovanju na ne-ekonomskim fakultetima i visokim školama (ISCED 5/6); 3) sustavno praćenje potreba za osposobljavanjem, obrazovanjem i usavršavanjem u mikro, malim i srednjim poduzećima (TNA); 4) razvoj i promicanje dobrih politika i praksi; 5) razvoj i promocija ženskog poduzetništva u zemljama jugoistočne Europe kroz zajednički rad javnog i privatnog sektora; 6) horizontalna aktivnost je Zajednica stručnjaka koja doprinosi razmjeni informacija i dobrih praksi, razvoju, izradi i dijeljenju stručnih materijala, suradničkom učenju, pronalaženju partnera za nove projekte i sl. Izvor: <http://www.seecel.hr/goals-5050>, *preuzeto 10.10.2015.*

7. Pristup informacijama i savjetodavnim uslugama

Važan čimbenik razvoja poduzetničke aktivnosti čini pristup informacijama i savjetodavnim uslugama. U 2014. godini zabilježen je rast ocjene o percepciji kvalitete komercijalne i profesionalne infrastrukturne podrške za razvoj sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj s 2,7 u 2013. godini na 2,9 u 2014. godini. U isto vrijeme prosječna ocjena o percepciji kvalitete komercijalne i profesionalne infrastrukture podrške zemalja koje sudjeluju u GEM istraživanju opada, s 3,7 u 2013. godini na 3,0 u 2014. godini (tablica 41).

Tablica 41: Percepcija o kvaliteti komercijalne i profesionalne infrastrukture za podršku razvoja sektora malih i srednjih poduzeća u 2013. i 2014. godini – ocjene od 1 do 5

	Ocjena 5 pokazuje:	2013.		2014.	
		Prosjek	Hrvatska	Prosjek	Hrvatska
Komercijalna i profesionalna infrastruktura	Postoje konzultantske, profesionalne pravne i računovodstvene usluge; poduzeća si ih mogu priuštiti; visoke su kvalitete	3,7	2,7	3,0	2,9

Izvor: GEM Hrvatska, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2015.

U 2014. godini izrađena je Studija konzultantskog tržišta u Hrvatskoj⁸⁰ u kojoj je provedena sveobuhvatna procjena stanja tržišta konzultantskih usluga za mala i srednja poduzeća i podržavajuće poduzetničke infrastrukture u Hrvatskoj. Rezultati Studije pokazali su da je u razdoblju od 2011. do 2014. godine 22% vlasnika malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj angažiralo konzultanta, i to najčešće za rješavanje problema pravne prirode, problema vezanih uz pripremu poslovnog plana, problema u upravljanju financijama ili upravljanju općenito. Od svih poduzeća koja su koristila konzultantske usluge, njih 55% bilo je u potpunosti zadovoljno uslugom, te će se sigurno, i u budućnosti ponovno odlučiti koristiti konzultantske usluge. Najvažniji kriterij za odabir konzultanata su stručnost i znanje, nakon čega slijede razumijevanje poslovnog problema i iskustvo konzultanta. Najmanje važni kriteriji su porijeklo konzultantskog poduzeća (strano ili domaće poduzeće), geografska udaljenost i cijena. Iste kriterije kao najvažnije i najmanje važne prepoznaju i konzultanti što ukazuje na svjesnost konzultanata o njihovoj poziciji iz perspektive vlasnika poduzeća. Prema rezultatima istraživanja, vlasnici malih i srednjih poduzeća koji traže konzultantsku pomoć, bit će spremniji razmotriti korištenje konzultantske usluge ukoliko je konzultant spreman sudjelovati u riziku odluke donešene na temelju konzultantske podrške (kroz osiguravanje besplatnog savjeta prije početka suradnje, provođenje besplatnog pilot projekta, definiranje cijene konzultantske usluge u korelaciji s ostvarenim rezultatom).

Najvažnije institucije koje pružaju podršku u razvoju sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj su:

80 Studiju konzultantskog tržišta u Hrvatskoj izradio je CEPOR, za naručitelja *Europsku banku za obnovu i razvoj (EBRD – Business Advisory Services)*. Rezultati Studije temelje se na sekundarnom istraživanju i anketnom istraživanju među konzultantima za mala i srednja poduzeća, te vlasnicima i donositeljima odluka u malim i srednjim poduzećima. Više informacija: „Studija konzultantskog tržišta u Hrvatskoj“, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2014., www.cepor.hr, preuzeto 10.11.2015.

Hrvatska gospodarska komora (HGK) - Odjel za poduzetništvo i inovacije, *www.hgk.hr*

U HGK unutar Sektora za industriju i IT djeluje Odjel za poduzetništvo i inovacije čije su aktivnosti usmjerene na pružanje informacija i podrške poduzetnicima. Djelokrug rada Odjela uključuje predlaganje mjera kojima bi se unaprijedila poduzetnička klima u Hrvatskoj, praćenje i analizu rezultata poslovanja sektora malih i srednjih poduzeća, zastupanje interesa i pružanje stručne pomoći članicama u vezi financiranja poduzetničkih projekata, savjetovanje oko apliciranja na programe potpora malim i srednjim poduzećima te oko pristupa odgovarajućim EU programima, suradnju s nadležnim ministarstvima na implementaciji 10 principa *Small Business Act*-a kao i suradnju s obrazovnim i drugim institucijama u organizaciji edukativnih programa za poduzetnike. U 2014. i 2015. godini Odjel je organizirao edukacije kojima je male i srednje poduzetnike informirao o programima Poduzetnički impuls, Erasmus za mlade poduzetnike te Obzor 2020 Instrument za mala i srednja poduzeća u svrhu poticanja na prijavu projekata u okviru navedenih programa. Organizirane su također „inovacijske misije“ u Moskvi, Londonu i Taipei te dvije „inovacijske misije“ u Kuala Lumpur u Maleziji. „Inovacijske misije“ predstavljaju platformu koja hrvatskim inovativnim poduzećima pruža mogućnost ostvarivanja poslovnih kontakata na međunarodnim tržištima, u skladu s unaprijed definiranim kriterijima, kao i nastup na inovacijskim sajmovima u gradovima u kojima se održavaju „inovacijske misije“.

Hrvatska obrtnička komora (HOK), *www.hok.hr*

Glavne djelatnosti HOKa su: promicanje obrtništva, zastupanje interesa obrtnika pred državnim tijelima u oblikovanju gospodarskog sustava, davanje mišljenja i prijedloga državnim tijelima kod donošenja zakona u području obrtništva, osnivanje povjerenstava za polaganje pomoćničkih i majstorskih ispita te pružanje pomoći obrtnicima prilikom osnivanja i razvoja poslovanja. HOK je aktivan i u organizaciji, sufinanciranju i poticanju nastupa obrtnika na sajmovima u zemlji i inozemstvu. Sudjelovanje i prezentacija članova HOKa na sajmovima sufinancirano je u visini od 30% do 50%, a za lokalne sajmove HOK dodjeljuje pomoć organizatorima. U 2014. godini HOK je sufinancirao nastup 137 obrtnika na četiri međunarodna sajma, u Münchenu, Mostaru, Novom Sadu i Celju, te nastup 465 obrtnika na sedam sajмова u Hrvatskoj.

Hrvatska udruga poslodavaca (HUP) – Udruga malih i srednjih poduzetnika, *www.hup.hr/hup-udruga-malih-i-srednjih-poduzetnika.aspx*

Udruga malih i srednjih poduzetnika Hrvatske udruge poslodavaca aktivno sudjeluje u procesima kreiranja boljeg zakonodavnog okvira i poboljšanja poslovnog okruženja te kontinuirano radi na unapređenju i promociji značaja malih i srednjih poduzeća za gospodarstvo Hrvatske. U izradu zakonskih i drugih rješenja Udruga se uključuje, bilo direktnim uključenjem poduzetnika u izradu pojedinih zakona, bilo sudjelovanjem predstavnika Udruge u radnim skupinama, tijelima, povjerenstvima ili odborima, a do sada je bila uključena u izradu sljedećih zakona i strategija: Zakon o radu, Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, Zakon o zaštiti na radu, Zakon o obrtu, Zakon o pogrebničkoj djelatnosti, Zakon o stečaju i drugi porezni i financijski zakoni, Strategija ženskog poduzetništva, Industrijska strategija, Strategija pametne specijalizacije, Strategija obrazovanja, Strategija inovacija, Strategija socijalnog poduzetništva, Strategija borbe protiv korupcije te planovi i mjere zapošljavanja za 2014. godinu. Aktivnosti Udruge u lobiranju za malo i srednje poduzetništvo obuhvaćaju sudjelovanje u istraživanjima,

izradi studija i konzultacijama te sudjelovanje na konferencijama, okruglim stolovima i drugim događanjima na temu razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj. Tijekom 2014. godine Udruga je sudjelovala u 9 istraživanja/konzultacija te bila prisutna na 18 konferencija/okruglih stolova s različitim temama od kojih su neke: jačanje izvoznog potencijala malih i srednjih poduzeća, obiteljsko poduzetništvo, učenje za poduzetništvo i financiranje malih i srednjih poduzeća.

Hrvatska udruga poslodavaca – HUP:

HUP Skor 2015. i Poslovna očekivanja u 2016. godini

Od 2013. godine HUP prati promjene na godišnjoj razini u ostvarivanju ciljeva i preporuka objavljenih u strateškom dokumentu „Što zagovaramo: ciljevi i preporuke za izlazak iz krize i gospodarski rast“. Ciljevi i preporuke HUP-ovih udruga definirani su za 13 područja – produktivnost i konkurentnost, fiskalna konsolidacija, javna administracija, opterećenje gospodarstva, investicijske i poslovne barijere, pravosuđe, tržište rada, obrazovni, zdravstveni i mirovinski sustav i teritorijalni ustroj, efikasnost javnih poduzeća, ponuda kapitala, poduzetnička klima, poticanje investicija i socijalni dijalog. Za svaki od ovih ciljeva (izuzev socijalnog dijaloga, jer je riječ o previše složenoj pojavi koja se ne može jednostavno mjeriti), HUP je razvio HUP Skor – sustav pokazatelja koji mjere ostvarivanje ciljeva i rezultate reformi. HUP Skor ne prikazuje rezultate statističkih mjerenja već se kombiniraju postojeći i objavljeni pokazatelji, te ne mjeri intenzitet napora u provedbi ekonomskih politika, nego njihov rezultat, odnosno stupanj ostvarenja ciljeva HUPa.

HUP Skor u prosincu 2015. godine iznosi 33 od mogućih 100 bodova, što je pomak za dva boda u odnosu na kraj 2014. godine kada je HUP Skor iznosio 31 bod, ali navedena ocjena i dalje predstavlja poziciju daleko ispod potrebnog minimuma od 50 bodova. Takav rezultat pokazuje da Hrvatska u odnosu na 10 novih članica Europske unije (Estonija, Litva, Latvija, Poljska, Češka, Slovačka, Mađarska, Slovenija, Bugarska i Rumunjska) koje promatra HUP Skor i dalje stagnira kad je u pitanju napredak u reformama. Kritična područja u kojima su izostale potrebne reforme su: produktivnost i konkurentnost (20 bodova od mogućih 100), fiskalna konsolidacija (20 od 100), tržište rada (18 od 100), pravosuđe (31 od 100) te poticanje investicija (27 od 100). Najbolje ocijenjena područja su efikasnost javnih poduzeća (57 od 100), javna administracija (56 od 100) te ponuda kapitala (40 od 100).

Istraživanje „Poslovna očekivanja HUP-a“ obuhvaća ocjenu stanja u gospodarstvu u 2015. godini i procjenu poslovnih očekivanja za 2016. godinu. Rezultati odražavaju razmišljanja više od 6.000 poduzetnika i poslodavaca okupljenih u HUP-u. Opće stanje u gospodarstvu u 2015. godini, na ljestvici od 1 do 5 (gdje 1 označava „jako loše“, a 5 „izvrsno“) ocijenjeno je s prosječnom ocjenom od 2,13 što je najbolja ocjena općeg gospodarskog stanja od 2012. godine, kada je prvi puta provedeno ovo istraživanje. U 2015. godini značajnije se povećao broj ispitanika koji ocjenjuju gospodarsko stanje kao „osrednje“ (ocjena 3) prema broju ispitanika s istom ocjenom u 2014. godini (31,4% prema 7,8%). Na povećanu prosječnu ocjenu utjecalo je i značajno smanjenje ispitanika koji smatraju da je stanje gospodarstva „jako loše“ (19,8% u 2015. prema 43,1% u 2014.). Broj onih koji smatraju da je stanje u gospodarstvu „uglavnom loše“ gotovo je nepromijenjem (47,9% u 2015. godini prema 49,1% u 2014. godini). Opće je stanje u gospodarstvu u 2015. godini najlošije ocijenjeno u graditeljstvu (1,67), među velikim poduzetnicima (2,02) i među slavonskim poslodavcima (1,92). S druge strane, najbolja je ocjena općeg gospodarskog stanja zabilježena u sektoru poslovnih usluga i trgovini (2,26), među malim poduzetnicima (2,2) i među sjevernojadranskim poslodavcima (2,33).

Predviđanja ispitanih poduzetnika i poslodavaca o očekivanjima za 2016. godinu najavljuju umjereni poslovni optimizam. Najveći udio ispitanika, njih 46,3% smatra da će opće stanje u gospodarstvu Hrvatske u 2016. godini biti „malo bolje“, dok 42,1% ispitanika smatra da će ostati „približno isto“. Što se tiče uvjeta za investiranje i poslovanje u 2016. godini, većina ispitanika, njih 62,8% smatra da će ostati isti, a njih 27,3% predviđa da će uvjeti biti „malo bolji“. Kao glavne prepreke uspješnijem poslovanju u 2016. godini u Hrvatskoj poduzetnici i poslodavci prepoznaju nelikvidnost i neplaćanje, neefikasnu javnu upravu te visoke poreze i doprinose.

Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva – CEPOR, *www.cepor.hr*

CEPOR⁸¹ je prvi *think-tank* u Hrvatskoj čiji cilj je utjecati na javno-političko okruženje naglašavajući ulogu malih i srednjih poduzeća u gospodarstvu Hrvatske te doprinjeti razvoju poduzetničke kulture i stimulativnog institucionalnog i regulatornog okvira za poduzetničko djelovanje.

U ostvarivanju svoje misije, CEPOR kontinuirano prati poduzetničku aktivnost (kroz sudjelovanje u Global Entrepreneurship Monitor – GEM istraživanju od 2002. godine) i sektor malih i srednjih poduzeća (kroz izradu Izvješća o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, od 2011. godine).

Tijekom 2015. godine CEPOR je nastavio s provedbom GEM istraživanja u Hrvatskoj, te je rezultate GEM-a za 2013. godinu objavio u godišnjoj publikaciji Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2014., uključivši i druge relevantne podatke o aktivnostima i podršci sektoru malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj.

U 2015. godini nastavljena je provedba projekta „Poslovni transfer – kreiranje i implementacija programa podrške malim i srednjim (obiteljskim) poduzećima“ financiranog u okviru Poduzetničkog impulsa 2014. Provedeno je istraživanje o potrebama vlasnika malih i srednjih poduzeća za podrškom u procesu transfera vlasništva i upravljanja (Business Transfer Barometar Hrvatska 2015.), te je objavljena istoimena publikacija rezultata istraživanja.

Daljnje aktivnosti CEPOR-a vezane uz prijenos poslovanja malih i srednjih poduzeća u 2015. godini uključuju sudjelovanje u provedbi EU projekta BTAR⁸² – *Business Transfer Awareness Raising* (Jačanje svijesti o prijenosu poslovanja – razvijanje aktivnosti i alata za povećanje uspješnosti prijenosa poslovanja), kroz organizaciju Foruma obiteljskih poduzeća na temu „Pravni i ekonomski aspekti prijenosa poslovanja“ te radionica za poduzetnike, odvjetnike i predstavnike financijskih institucija u listopadu 2015. godine. U studenom 2015. godine CEPOR je bio suorganizator *policy* foruma na temu „Uspjesi i izazovi u prijenosu poslovanja malih i srednjih poduzeća“, a događaj je prethodio održavanju RENT konferencije, najznačajnije europske

81 Institucionalni osnivači CEPORa su: Ekonomski institut Zagreb, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku – Ekonomski fakultet u Osijeku, Institut za međunarodne odnose Zagreb, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, REDEA Razvojna agencija Međimurje – Čakovec, IDA Istarska razvojna agencija – Pula, Centar za poduzetništvo Osijek, Institut Otvoreno društvo Hrvatska i UHIPP Udruga hrvatskih institucija za poticanje poduzetništva.

82 U sklopu EU projekta BTAR – Business Transfer Awareness Raising (2014–2016), financiranog iz CIP programa, analizirana je najbolja praksa u provedbi kampanja usmjerenih na jačanje svijesti o *business transfer* procesu u Finskoj, Francuskoj, Švedskoj, Španjolskoj i Hrvatskoj, te su, na temelju razmjene iskustava zemalja članica projekta, kreirani i implementirani novi pristupi u promociji business transfera. Nositelj projekta: Seinajoki University of Applied Sciences, Finska, partner u Hrvatskoj je Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku.

istraživačke konferencije o poduzetništvu, koja je u Zagrebu okupila oko 200 istraživača. Domaćin konferencije bio je Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku.

Savjetodavna podrška obiteljskim poduzećima u Hrvatskoj – CEPRA Centar za obiteljska poduzeća i prijenos poslovanja

S ciljem poticanja razvoja segmenta tržišta savjetodavnih usluga namijenjenih obiteljskim poduzećima, naročito u procesu prijenosa poslovanja, CEPOR je u 2014. godini pokrenuo **Centar za obiteljska poduzeća i prijenos poslovanja**, čiji je cilj pružiti stručnu – savjetodavnu i edukativnu pomoć vlasnicima obiteljskih poduzeća u procesu prijenosa poslovanja.

Od rujna 2014. do rujna 2015. godine trajala je provedba projekta „Poslovni transfer – kreiranje i implementacija programa podrške MSP i obiteljskim poduzećima“, financiranog iz programa Ministarstva poduzetništva i obrta Poduzetnički impuls 2014. U okviru projekta razvijen je edukativni program podrške u procesu prijenosa poslovanja za MSP i obiteljska poduzeća te je isti realiziran kroz 8 radionica namijenjenih poduzetnicima i predstavnicima poduzetničkih potpornih institucija, održanih u 4 grada – Puli, Splitu, Zagrebu i Osijeku. Također, pripremljen je i policy osvrt s identificiranim preporukama o potrebnoj podršci MSP i obiteljskim poduzećima u procesu prijenosa poslovanja.

Od 2014. godine CEPOR je član **TRANSEO**⁸³ – Europskog udruženja za prijenos poslovanja malih i srednjih poduzeća.

Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD), www.ebrd.com

Advice for Small Business Team (ASB)

Europska banka za obnovu i razvoj kroz Advice for Small Business team –ASB pruža podršku malim i srednjim poduzećima u pristupu stručnim poslovnim informacijama i savjetodavnim uslugama značajnim za ostvarivanje rasta, izvoza i povećanje zaposlenosti, s posebnim naglaskom na područje ženskog poduzetništva. Od početka rada u Hrvatskoj 1999. godine, ASB tim dodijelio je preko 7 milijuna EUR donorskih sredstava, čime je osiguran pristup savjetovanju za preko 600 poduzeća.

Poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije

Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture⁸⁴ u širem smislu definira poduzetničku infrastrukturu kao ukupnost svih prostorno specifičnih oblika odvijanja različitih poduzetničkih aktivnosti nastalih kao rezultat promišljenog i organiziranog prostorno razvojnog koncepta jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno Republike Hrvatske. U užem smislu, poduzetnička infrastruktura obuhvaća sustav poduzetničkih zona te poduzetničkih potpornih institucija, u koje se ubrajaju razvojne agencije, poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori i akceleratori, poslovni parkovi, znanstveno-tehnološki parkovi te centri kompetencije. Svrha unapređenja poduzetničke infrastrukture i poslovnog okruženja je poticanje gospodarskog

83 TRANSEO – European Association for SME Transfer, <http://www.transeo-association.eu/>

84 Narodne novine, br. 93/13, 41/14

rasta planiranjem i izgradnjom poduzetničke infrastrukture, koja je u funkciji ravnomjernog regionalnog razvoja Republike Hrvatske, bržeg rasta poduzetništva i povećanja investicija i zaposlenosti unutar područja na kojem se poduzetnička infrastruktura planira, odnosno gradi.

Jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture (JRPI) je integrirana elektronička baza podataka subjekata poduzetničke infrastrukture. U Registru su evidentirani i sistematizirani samo oni subjekti poduzetničke infrastrukture u Republici Hrvatskoj koji su korisnici potpora, poticajnih mjera, darovnica ili povlastica odobrenih od strane Ministarstva poduzetništva i obrta ili drugih tijela državne uprave. Registar vodi Ministarstvo poduzetništva i obrta, a može mu se pristupiti putem poveznice <http://reg.minpo.hr/pi/public/#>.

Poduzetničke zone

Poduzetničke zone su infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Osnovna karakteristika poduzetničkih zona je zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora od strane poduzetnika kojima se poslovanjem unutar poduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa poduzetničke zone zajedno s ostalim korisnicima poduzetničke zone. U Jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture upisano je 169 poduzetničkih zona.

Poduzetnička zona Podi – Šibenik – primjer dobre prakse poduzetničkih zona

Poduzetnička zona Podi u Šibeniku, s površinom od 550ha trenutno je najveća poduzetnička zona u Hrvatskoj. Parcele se mogu prilagođavati različitim potrebama poduzetnika, pa se tako razlikuju parcele za proizvodnu namjenu od onih za poslovnu i trgovačku namjenu. U zoni u 2015. godini posluje 23 poduzeća, a u okviru poduzetničkog inkubatora smještenog u zoni djeluje još 11 poduzeća. Pogodnosti, koje su uz suradnju s Gradom Šibenikom i Šibensko-kninskom županijom, osigurane za poduzetnike koji odluče zakupiti prostor u poduzetničkoj zoni uključuju povoljnu cijenu zemljišta, smanjenu komunalnu naknadu, oslobođenje plaćanja komunalnog doprinosa za proizvodne djelatnosti, porezne olakšice te ubrzan proces izdavanja građevinskih i lokacijskih dozvola.

Razvojne agencije

Razvojne agencije u smislu Zakona o unapređenju poduzetničke infrastrukture su registrirane pravne osobe čija djelatnost je operativno provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva na lokalnoj (regionalnoj) i nacionalnoj razini, poticanje i privlačenje investicija te iniciranje i realizacija projekata poticanja gospodarskog razvitka i poduzetništva, objedinjavajući rad gospodarskih subjekata, lokalnih i regionalnih poduzetničkih institucija, te visokoobrazovnih institucija i centara znanja. Razlikuju se lokalne razvojne agencije, osnovane od strane jedinica lokalne samouprave i županijske razvojne agencije, koje osniva područna (regionalna) samouprava. Županijske razvojne agencije u ulozi regionalnih koordinatora, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, zadužene su za učinkovitu koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave. Zakon poznaje i razvojne agencije određenih djelatnosti, poput energetske razvojne agencija. U Jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture upisano je 14 razvojnih agencija.

VIDRA – primjer dobre prakse regionalnih razvojnih agencija

Primjer dobre prakse lokalnih razvojnih agencija je VIDRA – Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije (<http://ravidra.hr/>). VIDRA djeluje s ciljem poticanja ruralnog i regionalnog razvoja te povećanja konkurentnosti gospodarstva Virovitičko-podravske županije i šire regije. U svrhu razvoja poduzetništva u Županiji, VIDRA pruža usluge informiranja i savjetovanja o bespovratnim sredstvima Europske unije i nacionalnim sredstvima financiranja, organizira edukacije te osmišljava i provodi razvojne projekte.

Među provedenim projektima VIDRA-e je i „E-inkubator sa i bez zidova“, projekt izgradnje poduzetničkog inkubatora vrijedan 7,2 milijuna kuna, a u provedbi je projekt izgradnje Panonskog drvnog centra kompetencija, čija je vrijednost 25 milijuna kuna.

Poduzetnički centri

Poduzetnički centri dio su poduzetničke potporne infrastrukture čiji je cilj pružanje savjetodavnih usluga i edukacije kao podrška poduzetnicima prilikom pokretanja i razvoja poduzetničkog pothvata. Poduzetnički centri organiziraju seminare i drugih oblike dodatnog obrazovanja te surađuju s lokalnom i područnom upravom na provedbi razvojnih projekata usmjerenih na pružanje podrške razvoju sektora malih i srednjih poduzeća. Centri djeluju kao dijelovi županijskih/gradskih uprava, kao nezavisne tvrtke ili kao udruge, a financiraju se iz lokalnih proračuna, projekata Europske unije, potpora Ministarstva poduzetništva i obrta i vlastitih izvora financiranja. Tijekom godina djelovanja neki od poduzetničkih centara razvili su se u regionalne razvojne agencije. U Jedinственном registru poduzetničke infrastrukture upisano je 14 poduzetničkih centara.

Poduzetnički centar Grada Zagreba Plavi ured – primjer dobre prakse poduzetničkih centara

Plavi ured (<http://plaviured.hr/>) otvoren je u veljači 2015. godine kao poslovna jedinica Razvojne agencije Zagreb – Tehnološki park Zagreb. Plavi ured osnovan je s ciljem jačanja poduzetničke potporne infrastrukture na području Grada Zagreba te djeluje kao kanal i platforma za komunikaciju nadležnih institucija na državnoj i gradskoj razini sa zagrebačkim poduzetnicima. Aktivnosti Plavog ureda uključuju edukaciju, savjetovanje, programe potpore i promicanje poduzetničke kulture. U godinu dana djelovanja održano je 136 edukacija na kojima je sudjelovao 2061 polaznik. Najtraženija edukacija u Plavom uredu je Start-up akademija, program namijenjen poduzetnicima početnicima i onima koji to namjeravaju postati, a koji im pruža osnovna znanja potrebna za uspješno vođenje poduzeća. Poduzetnicima su također na raspolaganju usluge savjetovanja iz područja prava, poslovnog planiranja, internacionalizacije poslovanja, financija, prodaje, marketinga, vođenja projekata i inovacija.

Poduzetnički inkubatori i akceleratori

Poduzetnički inkubatori pružaju podršku poduzetnicima početnicima kroz niz poslovnih usluga i resursa, uključujući poslovne (radne) prostore po povoljnijim uvjetima, u pravilu do treće ili najduže do pete godine poslovanja. Poduzetnički inkubatori predstavljaju važnu kariku u sustavu

podrške za generiranje novih malih poduzeća, koja po izlasku iz inkubatora postaju financijski samoodrživa i neovisna.

Za razliku od inkubatora, poduzetnički akceleratori su specijalizirani poslovni subjekti zaduženi za pružanje usluga podrške poduzetnicima u postinkubacijskoj fazi, odnosno u fazi razvoja i širenja poslovanja na domaćem i stranom tržištu. U Jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture upisano je 15 poduzetničkih inkubatora i 2 poduzetnička akceleratora.

Koprivnički poduzetnik d.o.o. – primjer dobre prakse poduzetničkih inkubatora

Koprivničkim poduzetničkim inkubatorom upravlja Koprivnički poduzetnik d.o.o. (<http://www.inkubator.info/>), društvo u vlasništvu Grada Koprivnice, čija je uloga razvoj poticajne poduzetničke klime u Koprivnici te stvaranje uvjeta za lakši rast i razvoj novoosnovanih poduzeća.

Poduzetnicima se nude usluge pomoći kod prijave na EU i nacionalne natječaje za bespovratna sredstva, izrade poslovnih planova i studija, usluge najma prostora i opreme te edukativni programi, a poduzeća u inkubatoru mogu ostati maksimalno do 4 godine. Poduzetnici početnici koji su vlasnici i osnivači poduzeća do 6 mjeseci starosti poslovni prostor mogu dobiti za 1 kunu mjesečno, uz besplatne programe obrazovanja i izradu poslovnog plana. U inkubatoru posluju 24 poduzeća, koja zapošljavaju ukupno 55 djelatnika, a dodatnih 27 djelatnika zapošljavaju poduzeća koja koriste coworking prostor. Ukupni promet korisnika inkubatora u 2014. godini iznosio je 28,9 milijuna kuna, a tri izvozno orijentirana poduzeća ostvarila su skromni izvoz u iznosu od 150 tisuća kuna. U izradi je dokumentacija za gradnju novog Poduzetničkog inkubatora kreativnih industrija, što je investicija vrijedna oko 13 milijuna kuna.

Poslovni i znanstveno-tehnološki parkovi

Poslovni parkovi su registrirane pravne osobe koje osiguravaju fizički prostor, zemljište i resurse za smještaj poslovnih subjekata na komercijalnoj osnovi. U 2015. godini u Hrvatskoj su djelovali sljedeći poslovni parkovi: Poslovni park Bjelovar, Poslovni park Virovitica, Poslovni park Zagreb, Poslovni park Međimurje i Poslovni park Karlovac.

Tehnološki parkovi povezuju stručnjake i poduzetnike s namjerom ostvarivanja gospodarskih ciljeva uz pomoć novih tehnologija. Tehnološki parkovi naglasak stavljaju na razvoj i znanstveno - istraživačke aktivnosti te se osnivaju uglavnom u blizini visokoobrazovnih institucija i istraživačkih centara odnosno značajnih gospodarsko - tehnoloških sustava. U 2015. godini u Hrvatskoj su djelovali sljedeći tehnološki parkovi: Tehnološki park Varaždin, Tehnološko-inovacijski centar Rijeka, Tehnološki park Zagreb, Tehnološki centar Split, Centar za tehnološki razvoj – Razvojna agencija Brodsko-posavske županije, Tehnološko-inovacijski centar Međimurje, Znanstveno-tehnologijski park Sveučilišta u Rijeci, Tehnološki park BISC Nova Gradiška, Tehnološki park Vinkovci i Tera Tehnopolis - Tehnologijsko-razvojni centar u Osijeku.

Tehnološko-inovacijski centar Međimurje – primjer dobre prakse tehnoloških parkova

Primjer dobre prakse tehnoloških parkova u Hrvatskoj je Tehnološko-inovacijski centar Međimurje - TICM (<http://ticm.hr/>). TICM je osnovan 2011. godine kao trgovačko društvo za potporu tehnološki utemeljenom i inovativnom poduzetništvu, a smješten je u Centru znanja Međimurske županije, zajedno s ostalim županijskim poduzetničkim potpornim institucijama. Aktivnosti TICM uključuju inkubaciju inovativnih poduzeća u ICT sektoru, savjetodavne usluge iz područja poslovnog planiranja i zaštite intelektualnog vlasništva, pripremu projektnih prijedloga za apliciranje na različite natječaje, provedbu projekata odobrenih u okviru Poduzetničkog impulsa i drugih programa, organizaciju edukacija, seminara i konferencija namijenjenih postojećim i potencijalnim poduzetnicima te iznajmljivanje prostora i opreme korisnicima tehnološkog parka.

Tijekom 5 godina djelovanja tehnološkog parka, inkubirano je ukupno 29 poduzeća, a 6 poduzeća završilo je proces inkubacije. Krajem 2014. godine u tehnološkom inkubatoru bilo je smješteno 23 poduzeća sa 65 zaposlenika, a popunjenost prostora inkubatora iznosila je 93%. TICM provodi nekoliko projekata usmjerenih na promociju poduzetništva mladih, a aktivno je uključen i u razvoj projekata kojima se kroz investiranje iz strukturnih fondova EU planira realizirati dodatna zgrada za inkubacijske prostore, razvoj Centra za metaloprerađivačku industriju i Centra za primijenjeno računarstvo, te osnivanje i opremanje Instituta za promicanje kulture znanja, sve u sklopu Centra znanja Međimurske županije.

Centri kompetencije

Centri kompetencije provode istraživačke projekte razvojnog ili proizvodnog karaktera i razvijaju kompetencije u pojedinim područjima. Usmjereni su na razvojna i primijenjena istraživanja i njihovu komercijalizaciju te potporu i jačanje intelektualnog vlasništva unutar specifičnih tematskih područja i grana kompetencije. Osmišljeni su u svrhu pružanja podrške jačanju kapaciteta poslovnog sektora, uglavnom malih i srednjih poduzeća, kojima nedostaju vlastiti kapaciteti za istraživanje i razvoj, kako bi provodili projekte istraživanja i razvoja. Centri kompetencija mogu biti ustrojeni kao konzorcij između poduzetnika i jedne ili više organizacije za istraživanje i širenje znanja, kao inovacijski klaster čiji su članovi uključeni u aktivnosti istraživanja i razvoja ili kao pravni subjekt koji upravlja istraživačkom infrastrukturom koja obavlja ekonomske djelatnosti.

Centar kompetencije za obnovljive izvore energije – primjer dobre prakse centara kompetencije⁸⁵

Primjer dobre prakse centara kompetencije u Hrvatskoj je Centar kompetencije za obnovljive izvore energije (CKOIE), čiji je pokretač i vlasnik Grad Varaždin, a djeluje unutar Tehnološkog parka Varaždin. CKOIE je razvojno-istraživački centar usmjeren na primijenjena istraživanja i komercijalizaciju istraživačkih rezultata u području korištenja obnovljivih izvora energije. Aktivnosti Centra za korisnike njihovih usluga uključuju ocjenu energetskeg potencijala i definiranje održive tehnologije za iskorištavanje obnovljivih izvora energije, analizu rizika, verifikaciju tehnologije i standardizaciju te razvoj opreme. CKOIE provodi i vlastite istraživačke aktivnosti s ciljem razvoja novih proizvoda ili poboljšanja postojećih rješenja (tehnologije) za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.

85 <http://www.ckoie.hr/>, preuzeto 15.11.2015.

Europska poduzetnička mreža - European Enterprise Network (EEN)

Europska poduzetnička mreža (<http://een.ec.europa.eu/>) pruža potporu i savjetodavne usluge poduzetnicima u Europi u cilju iskorištavanja mogućnosti koje pruža EU i jedinstveno europsko tržište. Mreža je pokrenuta 2008. godine i okuplja oko 600 poduzetničkih potpornih organizacija i preko 3.000 eksperata iz više od 60 zemalja. EEN djeluje kroz 98 konzorcija, koje sačinjavaju gospodarske komore, razvojne agencije, tehnološki parkovi, instituti, sveučilišta. Rad mreže financira se kroz Program za konkurentnost malih i srednjih poduzeća COSME. Europska poduzetnička mreža Hrvatske (www.een.hr) partnerski je konzorcij kojeg sačinjava šest partnerskih institucija, koje podupiru poduzetništvo i inovacije: Hrvatska gospodarska komora ujedno i koordinator hrvatskog konzorcija), HAMAG-BICRO, Tehnologijsko-razvojni centar u Osijeku – Tera Tehnopolis, Znanstveno-tehnološki park Sveučilišta u Rijeci – STeP Ri, Ured za transfer tehnologije Sveučilišta u Splitu i Tehnološki park Varaždin.

Usluge Europske poduzetničke mreže namijenjene su prvenstveno malim poduzećima, ali mogu im se obratiti i veća poduzeća, sveučilišta i istraživački centri s upitima vezanim uz internacionalizaciju poslovanja, transfer tehnologije, pristup financiranju i financiranje istraživanja, savjetovanje o pravu i standardima EU, intelektualno vlasništvo i patente.

Tijekom 2014. i 2015. godine Europska poduzetnička mreža organizirala je više od 115 poslovnih susreta i *networking* događanja kojima su priustvovali i poduzetnici iz Hrvatske. Poslovni susreti u organizaciji EEN omogućuju poduzetnicima pronalaženje potencijalnih partnera u zemljama EU, a odvijaju se u sklopu međunarodnih sajmova u Hrvatskoj i diljem Europe.

8. Hrvatska kao članica Europske unije

Članstvo Hrvatske u Europskoj uniji zahtijeva i novi analitički pogled na promjene u području regulatornog okvira unutar kojeg djeluju gospodarski subjekti, te na kvalitetu ostalih komponenti poduzetničkog ekosistema.

Od 1. srpnja 2013. i ulaska u članstvo Europske unije, Hrvatska bilježi pozitivnu razliku uplata i isplata iz EU proračuna. Prema podacima Izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti upravljanja sredstvima EU fondova u Republici Hrvatskoj⁸⁶, Hrvatska je u razdoblju od 1. srpnja 2013. do 31. prosinca 2014. u proračun EU uplatila 699.491.530,06 EUR, a primila 721.874.335,58 EUR iz EU fondova, čime je navedeno razdoblje završila s pozitivnom razlikom od 22.382.805,52 EUR. Prema razini iskorištenosti sredstava strukturnih instrumenata do kraja 2014. godine Hrvatska je sa stopom od 50,3% na 24. mjestu od 28 država članica EU.

Pozitivna promjena posljedice punopravnog članstva u Europskoj uniji vidljiva je u značajnom povećanju iznosa ukupno dodijeljenih sredstava krajem 2013. i 2014. godine, u odnosu na 2012. godinu kada je Hrvatska još uvijek bila korisnica samo IPA programa. Krajem 2014. godine hrvatski su korisnici ugovorili projekte u ukupnom iznosu od preko 969 milijuna eura, a isplaćeno im je nešto više od 486 milijuna eura. Udio ugovorenih sredstava u ukupno dodijeljenim sredstvima iznosi 76,39%, a udio sredstava plaćenih krajnjim korisnicima u ukupno ugovorenim sredstvima iznosi 50,17%. Oba ova omjera su značajno povećanje u odnosu na ostvarene učinke krajem 2013. godine, ali i dalje među najlošijim rezultatima svih zemalja članica (tablica 42).

Tablica 42: Financijski pregled IPA i strukturnih fondova 2007.-2013. za Republiku Hrvatsku

	31.12.2012.	31.12.2013.	31.12.2014.
Ukupno dodijeljena sredstva, mil. EUR	693,73	1.254,66	1.269,12
Ugovorena sredstva, mil. EUR	111,47	133,89	969,52
Ugovoreno/ukupno dodijeljeno, %	16,07%	10,67%	76,39%
Plaćeno krajnjim korisnicima, mil. EUR	111,47	133,28	486,47
Plaćeno/ukupno ugovoreno, %	27,91%	23,82%	50,17%

Izvor: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, 2015.

Hrvatska je za financijsko razdoblje 2007. – 2013. imala na raspolaganju ukupno 748.621.736 EUR iz programa IPA, te dodatnih 433.583.988,60 EUR na raspolaganju iz strukturnih instrumenata, čime ukupno raspoloživa sredstva za navedeno razdoblje iznose 1.269,12 milijardi EUR. Prema pravilu n+3, rok za korištenje sredstava iz financijske perspektive 2007.-2013. je prosinac 2016. godine, odnosno do tada će se moći iskorištavati sredstva iz stare financijske perspektive, iako je već nastupila nova financijska perspektiva 2014.-2020. Nalaz državne revizije o učinkovitosti upravljanja sredstvima EU fondova⁸⁷ utvrdio je da je do kraja 2016. godine za ugovoriti preostalo još 207,4 milijuna EUR, od Europske komisije primiti još 426,5 milijuna EUR te isplatiti krajnjim korisnicima još 568,9 milijuna EUR. Stoga je preporuka Državnog ureda za reviziju nužno ubrzanje

86 Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti upravljanja sredstvima EU fondova u RH, <http://www.sabor.hr/izvjesce-o-obavljenoj-reviziji-ucinkovitosti-uprav>, preuzeto 24.2.2016.

87 Ibid.

aktivnosti nadležnih institucija usmjerenih na ugovaranje i isplatu sredstava krajnjim korisnicima jer postoji rizik da se sredstva neće iskoristiti do navedenog roka sukladno pravilu n+3.

U 2014. godini provedeno je istraživanje EUčinkovitost o sredstvima IPA programa (2007.-2013.) za potpore projektima privatnih i javnih organizacija u Republici Hrvatskoj dodijeljenim kroz natječaje za dodjelu bespovratnih sredstava⁸⁸. Prema rezultatima istraživanja, od ukupnog broja EU projekata financiranih u okviru IPA programa, 67% projekata dodijeljeno je javnom sektoru, 12% privatnom profitnom sektoru, a 21% privatnom neprofitnom sektoru. Prema regijama, najveći broj projekata dodijeljen je Kontinentalnoj Hrvatskoj (74,3%) koja obuhvaća 14 županija i 67% stanovnika, 25,3% projekata dodijeljeno je Jadranskoj Hrvatskoj koja obuhvaća 7 županija i 33% stanovnika, a 0,4% projekata dodijeljeno je međunarodnim organizacijama. Istraživanje je također pokazalo da je prosječno vrijeme od predaje projektnog prijedloga do potpisa ugovora iznosilo 14 mjeseci i 17 dana, te da iako ostvarenost zadanih rezultata iznosi 95%, broj projekata u kojima su ti rezultati u potpunosti održivi iznosi tek 50%. Nadalje, korisnici projekata su za administraciju projekata utrošili 15% više vremena od planiranog, a ocjena zadovoljstva korisnika projekata radom ugovornih tijela iznosi 3,44 (na skali od 1-najlošije do 5-najbolje). Korisnici bespovratnih sredstava smatraju da je stručna pomoć u postupcima javne nabave usluga u koju je najvažnije uložiti kako bi se povećala uspješnost EU projekata, zatim slijede stručna pomoć u upravljanju provedbom projekta te predavanja i radionice iz područja provedbe projekta.

Kohezijska politika Europske unije u financijskoj perspektivi 2014.-2020.

Ulaskom u članstvo Europske unije, Hrvatska je postala korisnica sredstava iz europskih fondova koji su usmjereni na podršku u provedbi politika Europske unije u zemljama članicama.

Kohezijska politika je druga financijski najznačajnija zajednička politika Europske unije, s glavnim ciljem ujednačenog razvitka unutar EU i jačanja gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije. Kohezijska politika ujedno je i glavna investicijska politika Europske unije usmjerena na ostvarivanje ciljeva strategije Europa 2020 – poticanja pametnog, održivog i inkluzivnog rasta te otvaranja novih radnih mjesta. Prioriteti ulaganja u programskom razdoblju 2014. – 2020. definirani su kroz 11 tematskih ciljeva:

1. Veća ulaganja u istraživanje, tehnološki razvoj i inovacije
2. Poboljšanje pristupa informacijskim i komunikacijskim tehnologijama te njihova korištenja i kvalitete
3. Poboljšanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća
4. Podržavanje prijelaza na gospodarstvo s manjim udjelom ugljika
5. Poticanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencije opasnosti i upravljanja
6. Očuvanje i zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa
7. Promicanje održivog prometa i poboljšanje mrežnih infrastruktura
8. Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podržavanje mobilnosti radne snage
9. Promicanje društvene uključenosti te borba protiv siromaštva i diskriminacije
10. Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje
11. Poboljšanje učinkovitosti javne uprave

---

88 Istraživanje EUčinkovitost provela je konzultantska kuća Projekt Jednako Razvoj d.o.o. Istraživanjem je obuhvaćeno 390 EU projekata, odnosno 67,7% od ukupno 576 EU projekata u Hrvatskoj koji čine populaciju istraživanja (projekti programa IPARD i prekogranični programi sa zemljama članicama EU nisu uključeni u istraživanje). Više informacija: <http://pjr.hr/pjr-eu-ucinkovitost/>, preuzeto 14.10.2015.

Glavni instrumenti za postizanje ciljeva kohezijske politike su Kohezijski fond, Europski fond za regionalni razvoj te Europski socijalni fond, dok se kroz Europski fond za pomorstvo i ribarstvo i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj financiraju projekti ulaganja u ribarstvo i poljoprivredu u sklopu Zajedničke poljoprivredne politike i Zajedničke ribarstvene politike.

Zajednički naziv za sve ove fondove je Europski strukturni i investicijski fondovi (ESIF), a njihov ukupni proračun u financijskoj perspektivi 2014. — 2020. na razini čitave EU iznosi 454 milijarde EUR. Kao punopravnoj članici, Hrvatskoj je u tom sedmogodišnjem razdoblju na raspolaganju 10,74 milijardi EUR iz ESI fondova, uključujući i sredstva Inicijative za zapošljavanje mladih (YEI)⁸⁹. Okvir za korištenje financijskih sredstava dodijeljenih Hrvatskoj iz ESI fondova predstavljaju operativni programi, koji su doneseni na temelju Sporazuma o partnerstvu između Europske komisije i Republike Hrvatske. Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020.⁹⁰ krovni je strateški dokument, koji sadrži strateške planove i investicijske prioritete Hrvatske pri korištenju raspoloživih sredstava.

Operativni programi su plansko-programski dokumenti u kojima se detaljnije opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje ESI fondova. Za razdoblje 2014.-2020. godine, Hrvatska je pripremila dva operativna programa za provedbu Kohezijske politike:

- Operativni program „Konkurentnost i kohezija“ za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda, ukupne indikativne alokacije od 6,88 milijardi eura, i
- Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“, za korištenje Europskog socijalnog fonda i Inicijative za zapošljavanje mladih, ukupne indikativne alokacije od 1,58 milijardi eura.

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske definira okvir za korištenje 2,03 milijarde EUR alociranih iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, dok se temeljem Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo definira korištenje gotovo 253 milijuna EUR dostupnih iz Europskog pomorskog i ribarskog fonda (tablica 43).

Tablica 43: Alokacije za Hrvatsku iz ESI fondova za razdoblje 2014.-2020.

Europski strukturni i investicijski fondovi	Alokacija za Hrvatsku (milijarda EUR)
Kohezijski fond	2,56
Europski fond za regionalni razvoj	4,32
Europski socijalni fond	1,52
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj	2,03
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo	0,25
Inicijativa za zapošljavanje mladih (YEI)	0,06
Ukupno	10,74

Izvor: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR>

89 Inicijativa za zapošljavanje mladih (YEI) pokrenuta je radi dodatne potpore mladim ljudima koji imaju do 25 godina i žive u regijama u kojima je nezaposlenost mladih 2012. bila viša od 25 %. U okviru Inicijative za zapošljavanje mladih najčešće se podupire naukovanje, stažiranje, posredovanje pri zapošljavanju i daljnje obrazovanje radi stjecanja kvalifikacije.

90 Sporazum o partnerstvu, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1223_en.htm, preuzeto 21.12.2015.

- **Kohezijski fond**

Kohezijski fond namijenjen je zemljama članicama, čija je vrijednost bruto nacionalnog proizvoda (BNP) po stanovniku manja od 90% prosjeka EU. U razdoblju od 2014. - 2020. godine Kohezijski fond je usmjeren na Hrvatsku, Bugarsku, Cipar, Republiku Češku, Estoniju, Grčku, Mađarsku, Latviju, Litvu, Maltu, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju. Sredstva kohezijskog fonda namijenjena su smanjivanju gospodarskih i socijalnih razlika među državama članicama te financiranju velikih infrastrukturnih projekata na području prometa, energetike i zaštite okoliša u svrhu postizanja gospodarske i socijalne kohezije Europske unije.

Ukupan iznos sredstava iz ovog fonda za razdoblje 2014.-2020. za Hrvatsku iznosi 2,56 milijardi EUR, a dozvoljeno je financiranje do 85% troškova projekta.

**Primjer dobre prakse iskorištenosti
sredstava Kohezijskog fonda u Hrvatskoj⁹¹**

Projekt "Sustav vodoopskrbe i odvodnje s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda Slavenskog Broda" financiran je iz Kohezijskog fonda u programskom razdoblju 2007.-2013. kroz Operativni program „Okoliš“. Glavni ciljevi ovog projekta započetog 2009. godine uključuju unapređenje vodoopskrbnog sustava Slavenskog Broda te priključenje novih 4.300 stanovnika na vodoopskrbnu mrežu, unapređenje sustava odvodnje otpadnih voda te priključenje novih 9.950 stanovnika na sustav gradske kanalizacije te izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda. Svi predviđeni radovi na sustavu vodoopskrbe i odvodnje dovršeni su do kraja prosinca 2012. godine. Vrijednost ukupne investicije je 29,6 milijuna EUR, od čega je udio EU financiranja 17,4 milijuna EUR.

- **Europski fond za regionalni razvoj**

Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) ima za cilj doprinjeti gospodarskoj i socijalnoj koheziji u Europskoj uniji kroz smanjenje razlika u razvijenosti između Europskih regija, odnosno kroz potporu razvoju i strukturnoj prilagodbi regija koje zaostaju i preobrazbu industrijskih regija u nazadovanju, te kroz potporu prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj suradnji. Posebna pažnja pridaje se urbanim regijama te financiranju održivog urbanog razvoja, kao i regijama koje su izložene ozbiljnim i trajnim prirodnim ili demografskim poteškoćama, kao što su najsjevernije regije s vrlo niskom gustoćom naseljenosti te otočne, pogranične i planinske regije. Prioritetna područja u koja se usmjeravaju financijska sredstva EFRR su: inovacije i istraživanje, Digitalna agenda, podrška malim i srednjim poduzetnicima i prelazak na gospodarstvo s niskim emisijama ugljika, te na taj način EFRR pridonosi ciljevima strategije Europa 2020 za pametan, održiv i uključiv rast.

Ukupan iznos sredstava iz ovog fonda za razdoblje 2014.-2020. za Hrvatsku iznosi 4,32 milijarde EUR, a dozvoljeno je financiranje od 50 do 75% troškova projekta.

⁹¹ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/croatia/improving-water-supply-and-wastewater-treatment-in-slavonski-brod, preuzeto 21.12.2015.

Primjer dobre prakse iskorištenosti sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj u Hrvatskoj⁹²

U rujnu 2015. otvoren je na zagrebačkom znanstveno-sveučilišnom kampusu Borongaj Inkubacijski centar za bioznanosti i komercijalizaciju tehnologije „BIOCentar“. BIOCentar je namijenjen start-up tvrtkama na području bioznanosti iz Hrvatske, ali i šire regije te im omogućuje pristup infrastrukturi, transferu tehnologija, obrazovanju i umrežavanju. BIOCentar nudi usluge i programe kojima se potiče intenzivnije povezivanje znanosti i gospodarstva, kao što su program poslovne inkubacije (BIOInkubacija), transfera tehnologije (BIOTransfer), edukacije (BIOEdukacija), poslovnog povezivanja (BIOUmrežavanje) te dostupnost potrebne infrastrukture (BIOInfrastruktura).

Investicija ukupne vrijednosti 18,8 milijuna EUR, od čega je vrijednost EU financiranja gotovo 14 milijuna EUR, ostvarena je u sklopu Operativnoga programa „Regionalna konkurentnost 2007. - 2013.“.

• Europski socijalni fond

Europski socijalni fond (ESF) osnovan je s namjerom povećanja mobilnosti radnika i mogućnosti zapošljavanja na zajedničkom tržištu. Usmjeren je na četiri tematska cilja: promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podršku mobilnosti radne snage, promicanje socijalne uključenosti, borbu protiv siromaštva i svakog oblika diskriminacije; ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i strukovno osposobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje; jačanje institucionalnih kapaciteta javnih tijela i zainteresiranih strana te učinkovite javne uprave. ESF posebnu pažnju pridaje mladima, ženama i drugim osobama u nepovoljnom položaju na tržištu rada. Djelomično se iz ESF financira i Inicijativa za zapošljavanje mladih, kojom se podupiru mladi koji nisu zaposleni niti su u sustavu obrazovanja ili osposobljavanja (skupina NEET – **n**either in **e**mployment nor in **e**ducation and **t**raining) u regijama u kojima je stopa nezaposlenosti mladih veća od 25 %.

Ukupan iznos sredstava iz ovog fonda za razdoblje 2014.-2020. za Hrvatsku iznosi 1,52 milijardi EUR, a dozvoljeno je financiranje do 85% troškova projekta.

Primjer dobre prakse iskorištenosti sredstava Europskog socijalnog fonda u Hrvatskoj⁹³

U Splitu je u srpnju 2015. godine započela provedba projekta “Poduzetnički kafić Split – Malom kavom do velikog posla!”, financiranog iz Europskog socijalnog fonda, u okviru Operativnog programa Razvoj ljudskih potencijala 2007.-2013. Nositelj projekta je Grad Split, a provodi se u suradnji s Hrvatskom udrugom poslodavaca i UHY savjetovanjem d.o.o. Cilj mu je stvaranje pozitivnog poduzetničkog okruženja, unapređenje poduzetničke kulture te umrežavanje postojećih i potencijalnih poduzetnika organiziranjem neformalnih druženja i razmjenom iskustava u Poduzetničkom kafiću Split. Projekt se provodi kroz 8 kampanja – poduzetničkih druženja u okviru kojih mladi od 15 do 29 godina sudjeluju u Student Case Study Challenge natjecanju te razgovaraju s iskusnim gostujućim predavačima-poduzetnicima o temama poduzetništva u turizmu, poduzetništva u poljoprivredi, ženskog poduzetništva, društvenog poduzetništva, start-up i IT poduzećima.

Ukupna vrijednost jednogodišnjeg projekta je 38.917 EUR, od čega EU sufinancira 85%, odnosno 33.080 EUR.

92 http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/projects/croatia/supporting-biotechnology-and-life-science-business-start-ups-in-croatia; <http://www.safu.hr/hr/vijesti/otvoren-biocentar>, preuzeto 21.12.2015.

93 <http://poduzetnickikafic.hr/o-projektu/>;

<http://www.esf.hr/projekti/splitsko-dalmatinska-zupanija/malom-kavom-do-velikog-posla/>, preuzeto 21.12.2015.

- **Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj**

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) ima za cilj doprinjeti razvoju teritorijalno i okolišno uravnoteženijeg, klimatski povoljnijeg i otpornijeg, konkurentnijeg te inovativnijeg poljoprivrednog sektora Unije, te održivom razvoju ruralnih područja. EPFRR kao jedan od instrumenata Zajedničke poljoprivredne politike također treba pridonositi dugoročnim strateškim ciljevima politike ruralnog razvoja EU: poticanju konkurentnosti poljoprivrede, osiguravanju održivog upravljanja prirodnim resursima i akcijama protiv klimatskih promjena, postizanju uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.

Ukupan iznos sredstava iz ovog fonda za razdoblje 2014.-2020. za Hrvatsku iznosi 2,03 milijardi EUR, a dozvoljeno je financiranje do 85% troškova projekta.

**Primjer dobre prakse iskorištenosti sredstava
Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj u Sloveniji⁹⁴**

Projekt „Širenje svijesti i unapređenje prodaje usjeva i proizvoda iz ekološkog uzgoja“ financiran iz EPFRR provodio se od 2012. do 2015. godine u Murskoj Soboti u Sloveniji. Projekt je provodila lokalna poljoprivredna zadruga, a uz podršku profesionalne marketinške agencije kreiran je marketinški plan, kojim su definirane aktivnosti promocije organskih proizvoda na seoskim domaćinstvima i prodajnim sajmovima. Poljoprivrednici su prošli edukaciju o marketingu i komunikaciji s krajnjim potrošačima, kojom mogu adekvatno prezentirati prednosti i korist vlastitih proizvoda. Kroz promotivne aktivnosti, događanja i materijale nastojalo se povećati vidljivost organskih poljoprivrednih proizvoda te graditi povjerenje potrošača kao osnove za povećanje prodaje i zarade organskih proizvođača okupljenih u poljoprivrednu zadrugu. Ukupno je u okviru projekta organizirano 55 događanja, 27 radionica za djecu i mlade, 79 kušanja proizvoda, a uključeni zadrugari sudjelovali su i na 41 prodajnom sajmu na nacionalnoj razini.

Ukupna vrijednost projekta je 342.840 EUR, od čega je doprinos EPFRR 199.990 EUR.

- **Europski fond za pomorstvo i ribarstvo**

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) financijski je instrument Europske unije kojim se nastoji doprinjeti postizanju ciljeva nove, reformirane Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) i poticati provedbu Integrirane pomorske politike (IPP) Europske unije. EFPR usmjeren je također na poticanje održivog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva i akvakulture, zatim na promicanje gospodarskog rasta, društvene uključenosti, stvaranje radnih mjesta i pružanje podrške upošljivosti i mobilnosti radne snage u obalnim i kontinentalnim zajednicama koje ovise o ribolovu i akvakulturi te na diversifikaciju aktivnosti u ribarstvu.

Ukupan iznos sredstava iz ovog fonda za razdoblje 2014.-2020. za Hrvatsku iznosi 252,6 milijuna EUR, a dozvoljeno je financiranje do 85% troškova projekta.

---

94 http://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/gp_webtemplate_ekosi.pdf, preuzeto 16.11.2015.

Primjer dobre prakse iskorištenosti sredstava Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo u Finskoj⁹⁵

„Turistički trening za ribare u Laponiji“ projekt je koji se provodio u Finskoj od 2010. do 2013. godine i sufinancirao sredstvima Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo. Kroz projekt je educirano 14 ribara kako bi stekli znanja i vještine potrebne za rad s turistima, i to vještine i potrebne dozvole koje propisuje zakon, marketinške vještine potrebne za kreiranje turističkog proizvoda i njegovu promociju te vještine potrebne za održavanje dobrih odnosa s kupcima i lokalnim turističkim agencijama. Rezultat projekta su kreiranih 11 turističkih proizvoda, objavljenih u brošuri distribuiranoj svim turističkim poduzećima u projektnom području. Ukupna vrijednost projekta iznosi 163.420 EUR, od čega je iz EFPR financirano 63.734 EUR.

Mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća iz fondova EU

Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020. prepoznaje sektor malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj kao važan sastavni dio gospodarskog rasta i pokretača otvaranja radnih mjesta. Tematski cilj 3 „Jačanje konkurentnosti MSP-ova, poljoprivrednog sektora te sektora ribarstva i akvakulture“ definira prioritete ulaganja i korištenje financijskih instrumenata za potporu hrvatskim malim i srednjim poduzećima iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova. Preporuka Europske komisije za Hrvatsku je poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se poboljšala poslovna okolina, čime bi se doprinjelo europskom cilju povećanja konkurentnosti kroz veću produktivnost. Okvirni iznos potpore EU u razdoblju 2014.-2020. za ovaj cilj iznosi 970 milijuna EUR, odnosno ukupno 1,9 milijardi EUR uključujući ulaganja u povećanje konkurentnosti poljoprivrednog sektora te sektora ribarstva i akvakulture.

Ovim Sporazumom definirana je namjera korištenja sredstava ESI fondova za poboljšanje konkurentnosti i produktivnosti malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj kroz poboljšanje poslovnog rasta potaknutog učinkovitošću i inovacijama. Prioriteti ulaganja iz ESI fondova obuhvaćaju pristup financiranju, nove tehnologije, kvalificiranu radnu snagu i logistiku, adekvatne i profesionalne institucije za potporu malih i srednjih poduzeća, te poslovnu infrastrukturu kao najvažnije elemente u stvaranju konkurentskih prednosti za poduzeća. Sporazum o partnerstvu tako definira sljedeće prioritete za povećanje konkurentnosti poduzeća⁹⁶:

- Olakšanje pristupa izvorima financiranja za mala i srednja poduzeća povećanjem ponude financiranja i uvođenjem usluga podrške poslovanju koje olakšavaju malim i srednjim poduzećima pristup financijskim sredstvima
- Unapređenje inovacija i rasta malih i srednjih poduzeća
- Povećanje broja novih poduzeća (novonastalih poduzeća) i osiguravanje opstanka postojećih poduzeća, posebno u sektorima s velikim potencijalom rasta i od velikog lokalnog/regionalnog značaja.

U razdoblju korištenja pretpristupnih fondova Europske unije sredstva dostupna Republici Hrvatskoj bila su ograničena, a posebice za mala i srednja poduzeća. Krajem 2013. godine raspisan je prvi javni poziv za mala i srednja poduzeća za ostvarivanje sufinanciranja iz strukturnih

⁹⁵ <http://bit.ly/1oGIMNv>, preuzeto 16.11.2015.

⁹⁶ Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020., str. 61

fondova - Povećanje gospodarske aktivnosti i konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, u okviru Operativnog programa za regionalnu konkurentnost 2007.-2013. Nakon ovog prvog natječaja koji je omogućio malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj da ostvare sufinanciranje iz ESF fondova, uslijedio je tijekom 2014. godine još jedan natječaj za iste potencijalne prijavitelje - Primjena informacijske i komunikacijske tehnologije za poboljšanje poslovnih procesa, također u okviru Operativnog programa za regionalnu konkurentnost 2007.-2013.

U financijskoj perspektivi 2014.-2020., temeljem Operativnog programa Konkurentnost i kohezija otvoreno je nekoliko natječaja namijenjenih hrvatskim malim i srednjim poduzećima. Bespovratna sredstva dodjeljuju se putem trajno otvorenih poziva na dostavu projektnih prijava, a do iskorištenja raspoloživih sredstava (tablica 44).

Tablica 44: Pregled otvorenih natječaja i natječaja u najavi za mala i srednja poduzeća temeljem Operativnog programa Konkurentnost i kohezija

Naziv natječaja	Status	Razdoblje podnošenja prijava	Prijavitelji	Ukupno raspoloživa sredstva (u kn)	Iznos potpore po projektu (u kn)
Ulaganje u proizvodnu tehnologiju MSP	Otvoren	Do 31.12.2020.	Mali i srednji poduzetnici, obrtnici	357.200.000	500.000 do 5.000.000
Izgradnja proizvodnih kapaciteta MSP i ulaganje u opremu	Otvoren	Do 31.12.2020.	Mali i srednji poduzetnici, obrtnici	760.000.000	1.500.000 do 15.000.000
Podrška razvoju MSP u turizmu povećanjem kvalitete i dodatne ponude hotela	Otvoren	Do 31.12.2016.	Mali i srednji poduzetnici, obrtnici	304.000.000	1.000.000 do 10.000.000
Inovacije novoosnovanih MSP	U najavi	Do 31.12.2016.	Mali i srednji poduzetnici, obrtnici	22.800.000	150.000 do 1.500.000
Povećanje razvoja novih proizvoda i usluga koji proizlaze iz aktivnosti istraživanja i razvoja	U najavi	Do 31.12.2020.	Mali i srednji poduzetnici, mikro poduzetnici, veliki poduzetnici	760.000.000	190.000 do 57.000.000

Izvor: www.strukturnifondovi.hr/natjecaji

Osim iz strukturnih fondova, mala i srednja poduzeća mogu aplicirati za bespovratna sredstva i iz Programa Unije, kojima centralizirano upravlja Europska komisija, a od kojih su za financiranje projekata malog i srednjeg poduzetništva specijalizirana dva Programa – Obzor 2020 i COSME.

Obzor 2020. (Horizon 2020) program je Europske unije za istraživanje i inovacije za razdoblje od 2014. do 2020. godine. S budžetom od 78,6 milijardi EUR Obzor 2020. usmjeren je na tri glavna prioriteta: Izvrsna znanost, Industrijsko vodstvo i Društveni izazovi, s ciljem rješavanja društvenih izazova te premošćivanja jaza između istraživanja i tržišta. Financijske potpore malim i srednjim poduzećima u okviru Obzor 2020. programa pokrivaju cijeli inovacijski ciklus, od faze idejnog koncepta i studije izvodljivosti preko istraživanja, razvoja i testiranja, pa sve do komercijalizacije i izlaska na tržište.

Instrument za mala i srednja poduzeća (SME Instrument) u okviru programa Obzor 2020. namijenjen je visoko inovativnim malim i srednjim poduzećima s velikim potencijalom rasta. SME Instrument provodi se u tri faze, s ciljem preobrazbe disruptivnih ideja u konkretna, inovativna rješenja s europskim ili globalnim utjecajem, a poduzeća se prijavljuju na pojedinu fazu ovisno o stupnju spremnosti inovacije. Prva faza namijenjena je projektima kojima je potrebno izraditi procjenu koncepta i studiju izvodljivosti kojom bi se potvrdila izvodljivost predložene disruptivne inovacije ili koncepta, a financira se s 50.000 EUR. Kroz Fazu 2 financiraju se inovacijske aktivnosti kao što su demonstracija, testiranje, pilotiranje, skaliranje i/ili minijaturizacija, za što se može dobiti sufinanciranje EU od 0,5 do 2,5 milijuna EUR. Faza 3 je faza komercijalizacije inovacije, odnosno prilagođavanja inovacije u proizvod spreman za ulazak na tržište, te ne uključuje financijsku potporu inovativnom poduzeću, nego sveobuhvatnu podršku, trening, mentorstvo i pomoć prilikom pristupa sredstvima rizičnog kapitala. U 2014. i 2015. godini, ukupno su četiri poduzeća iz Hrvatske dobila potporu kroz Fazu 1 – **Amphinity Technologies** iz Zagreba, **AS2CON-Alveus** iz Rijeke, **Rimac** iz Svete Nedelje i **TEMA** iz Pule⁹⁷.

COSME je Europski program za mala i srednja poduzeća, s proračunom od 2,3 milijarde EUR, u okviru kojega se malim i srednjim poduzećima pruža potpora u sljedećim područjima: olakšavanje pristupa financijskim sredstvima, potpora internacionalizaciji i pristupu tržištima, stvaranje povoljnog okruženja za razvoj konkurentnosti te poticanje kulture poduzetništva. Cilj programa COSME je omogućiti pristup financiranju putem kreditnih jamstava za do 330.000 malih i srednjih poduzeća, ukupne vrijednosti do 21 milijarde EUR. Također, kroz osiguranje rizičnog kapitala za fondove koji ulažu u mala i srednja poduzeća u fazi rasta, programom se nastoji omogućiti lakši pristup kapitalu potrebnom za rast za do 560 poduzeća, ukupnog iznosa do 4 milijarde eura. Kroz program COSME financira se Europska poduzetnička mreža, Portal za internacionalizaciju malih i srednjih poduzeća, službe za pomoć u području prava intelektualnog vlasništva te Centar za industrijsku suradnju između EU i Japana⁹⁸.

Projekt vaučera “Moj EU projekt” Hrvatske gospodarske komore⁹⁹

HGK pokrenula je početkom 2015. godine projekt vaučera „Moj EU projekt“, kojima se poduzećima članicama HGK dodjeljuje izravna financijska potpora za izradu prijavne dokumentacije za projekte sufinancirane iz fondova Europske unije. Vaučeri se isključivo mogu koristiti za izradu prijavne dokumentacije koja podrazumijeva izradu poslovnog plana/investicijske studije, pripremu prijavnih obrazaca i/ili prikupljanje popratne dokumentacije propisane pravilnicima i raspisanim natječajem od strane nadležnog tijela.

Prvi natječaj raspisan u siječnju 2015. bio je namijenjen članicama HGK koje planiraju prijaviti svoje projekte za sufinanciranje iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Ukupna vrijednost ovog natječaja iznosila je 350.000 kuna, a 35 uspješnih prijavitelja ostvarilo je pravo na vaučer vrijednosti 10.000 kuna. Drugi natječaj za dodjelu vaučera raspisan je u svibnju 2015. godine, ukupne vrijednosti 300.000 kuna, a njime je dodijeljeno 30 vaučera za financiranje izrade projektne dokumentacije. Projekt se nastavlja i u 2016. godini.

97 <https://ec.europa.eu/easme/en/sme-instrument-beneficiaries>, preuzeto 20.11.2015.

98 http://ec.europa.eu/growth/smes/cosme/index_en.htm, preuzeto 21.11.2015.

99 http://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_medunarodniodnosi/moj-eu-projekt-vaucer, preuzeto 21.11.2015.

Zaključak

Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2015. prikazuje stanje sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj u 2014. i 2015. godini. CEPOR publicira Izvešće od 2011. godine, na hrvatskom i engleskom jeziku, u cilju objedinjavanja mnoštva fragmentiranih informacija i podataka o stanju, aktivnosti, podršci i okruženju malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj. Izvešće omogućuje cjelovit uvid u problematiku i tendencije razvoja tog važnog sektora gospodarstva. Slični prikazi stanja o malim i srednjim poduzećima raspoloživi su i u drugim zemljama, npr. Sloveniji¹⁰⁰ i Francuskoj¹⁰¹ te na razini cijele Europske unije¹⁰².

U nastavku su identificirani zaključci Izvešća, na temelju analize rezultata o performanci te preporuka domaćih i međunarodnih istraživanja za unapređenje sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj.

Stanje sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj

Sektor malih i srednjih poduzeća predstavlja izuzetno važan segment hrvatskog gospodarstva, a njegova uloga prepoznaje se kroz udio u ukupnom broju poduzeća (u 2014. godini 99,7%), udjelu koji mala i srednja poduzeća imaju u ukupnom prihodu (53%), te udjelu u ukupnom izvozu (48,5%) i zaposlenosti (68,4%).

U 2014. godini, nastavlja se vrlo blaga tendencija jačanja poslovne performanse sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj – raste udio u ukupnom prihodu za 0,9 postotnih poena, udio u zaposlenosti za 0,4 postotna poena, te udio u izvozu za 0,3 postotna poena, u odnosu na 2013. godinu.

Sektor malih i srednjih poduzeća u razdoblju od 2010. do 2014. godine bilježi kontinuirani blagi pad prosječnog broja zaposlenih uz istovremeni porast ukupno ostvarenih prihoda što ukazuje na racionalizaciju poslovanja, te trend povećanja produktivnosti malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj.

U 2014. godini 50,9% zaposlenih u malim poduzećima sudjelovalo je s 40,5% u ukupno ostvarenoj neto konsolidiranoj dobiti gospodarstva Hrvatske, dok je 31,6% zaposlenih u velikim poduzećima sudjelovalo s 44,1% u ukupno ostvarenoj neto konsolidiranoj dobiti gospodarstva, što i dalje ukazuje na značajan prostor za unapređenje poslovne efikasnosti i konkurentnosti malih poduzeća u Hrvatskoj.

Prema rezultatima GEM istraživanja u Hrvatskoj, u 2014. godini velika većina rastućih poduzeća u Hrvatskoj, njih čak 72,7% imaju proizvode koji nisu novi nikome, dok je samo 8,2% poduzeća čiji proizvodi su novi svima, što ukazuje na nisku razinu inovativnog kapaciteta. Ulaganje u istraživanje i razvoj jedna je od ključnih komponenti povećanja inovativnosti i konkurentnosti gospodarstva. Unatoč tome, u 2014. godini hrvatski bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj smanjeni su za 3,5% u odnosu na 2013. godinu.

Analizirajući rang-listu regija s obzirom na aktivnost pokretanja poslovnog pothvata u 2014. godini – na prvom mjestu su Zagreb i okolica i Dalmacija dok su na začelju Lika i Banovina, te Slavonija i Baranja.

---

100 Rebernik, M., Širec, K. (eds): „Slovenska podjetja in značilnosti start-up ekosistema – Slovenski podjetniški observatorij 2015“, Univerza v Mariboru, Ekonomska – poslovna fakulteta, 2016.

101 Dufourcq, N.: „PME 2014 Rapport sur l'évolution des PME“, BPI France, 2015.

102 Annual Report on European SMEs 2014/2015 – SMEs start hiring again, European Commission, 2015.

Žensko poduzetništvo

U razdoblju od 2010. do 2014. godine raste udio žena – vlasnica poduzeća u hrvatskom gospodarstvu sa 17,3% na 20,3%. Žene su poduzetnički aktivne pretežito u uslužnim djelatnostima, odnosno u tim djelatnostima je manja razlika u vlasničkoj strukturi poduzeća između žena i muškaraca, dok je u proizvodnim djelatnostima udio poduzeća u vlasništvu muškaraca značajnije veći od udjela žena vlasnica društava.

GEM istraživanje prati razliku u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata žena i muškaraca. Nakon što je u razdoblju od 2010. do 2013. godine u Hrvatskoj zabilježeno kontinuirano smanjenje jaza između aktivnosti pokretanja poslovnih pothvata žena i muškaraca, u 2014. godini taj jaz je ponovno povećan, te je aktivnost žena u pokretanju poslovnih pothvata 2,4 puta manja od aktivnosti muškaraca. Konzistentno prisutan jaz u aktivnosti žena i muškaraca u pokretanju poduzetničke aktivnosti ukazuje na prepreke, te zahtijeva temeljitu evaluaciju postojećih programa i mjera za razvoj i jačanje ženskog poduzetništva u Hrvatskoj.

Institucionalni i zakonodavni okvir

Hrvatska je već duže vremena uključena u niz međunarodnih istraživanja koja prate kvalitetu institucionalnog i zakonodavnog okvira u kojima djeluju poslovni subjekti. (Doing Business – Svjetska banka, konkurentnost – Svjetski gospodarski forum, poduzetništvo – Global Entrepreneurship Monitor, SBA Facts Sheet – EU...). U svim tim istraživanjima se konstatira da je složenost i netransparentnost zakonodavnog okvira najznačajnija prepreka za jačanje intenziteta poduzetničke aktivnosti u Hrvatskoj. Jedan od problema je i izostanak redovite evaluacije efekata zakonodavnog okvira na okruženje u kojem mala i srednja poduzeća posluju, naročito prilikom uvođenja novih zakonskih regulativa koje bi Vlada trebala provoditi, u skladu s *Think Small First* principom koji je usvojila Europska unija.

Ministarstvo poduzetništva i obrta u 2014. godini i dalje djeluje kao glavni nositelj operativnih programa koji bi trebali biti prenešeni na implementacijske agencije i institucije (kao što su HAMAG BICRO i HBOR). Uloga Hrvatske udruge poslodavaca, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore i CEPORA – Centra za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, po uzoru na najrazvijenija gospodarstva Europske unije, trebala bi biti vidljivija i naglašenija u razvoju politika vezanih uz sektor malih i srednjih poduzeća.

Pristup financijskim sredstvima

Tržište bankarskih kredita namijenjenih malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj vrlo je razvijeno. Gotovo sve banke u svojoj ponudi imaju različite vrste kredita namijenjene sektoru malih i srednjih poduzeća. Uz ponudu financijskih proizvoda, banke poduzetnicima omogućuju i dodatne linije financiranja koje se temelje na poslovnoj suradnji sa ministarstvima, HBOR-om, HAMAG-BICRO-om, jedinicama lokalne samouprave, gradovima, županijama, te međunarodnim financijskim institucijama. Uprkos tome, pristup financijskim sredstvima za mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj može se ocijeniti vrlo ograničenim, dijelom zbog neodgovarajućih garancijskih shema, a dijelom zbog nedostatka financijskih izvora za rizičnije faze razvoja poduzetničkog pothvata, kao što su fondovi rizičnog kapitala i poslovni anđeli. CRANE – krovno hrvatsko udruženje poslovnih anđela bilježi mali broj projekata te je u 2014. godini realizirana samo jedna investicija, a u 2015. godini su financirana četiri poduzetnička pothvata.

Mikrofinanciranje u Hrvatskoj, u usporedbi s najboljom međunarodnom praksom, također je nerazvijeno, a kao glavni problemi identificirani su: vrlo restriktivni regulatorni okvir, neodgovarajuće garancijske sheme, neadekvatna ponuda bankovnih proizvoda i usluga

(kreditne unije ne mogu obavljati platni promet, štednja nije osigurana kod Narodne banke) te neinformiranost korisnika o financijskim proizvodima.

Učinkovitost Vladinih programa za osiguravanje pristupa financijskim sredstvima malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj teško je evaluirati zbog nepostojanja detaljnih povratnih informacija o doprinosu postojećih programa kreditiranja kreiranju novih radnih mjesta, zadržavanju radnih mjesta ili pokretanju novih poduzetničkih pothvata, te netransparentnosti, nepovezanosti i nekoordiniranosti programa financiranja namijenjenih malim i srednjim poduzećima koja provode resorna ministarstva. Uključenost Ministarstva poduzetništva i obrta u operativno provođenje programa financiranja predstavlja udaljšavanje Ministarstva od primarne uloge, a to je usmjerenost na *policy* i regulatorni aspekt sektora malih i srednjih poduzeća.

Edukacija za poduzetništvo

Obrazovanje za i o poduzetništvu slabo je i nedovoljno zastupljeno na svim formalnim razinama u hrvatskom obrazovnom sustavu. Poduzetničko obrazovanje i dalje nije prepoznato i minimalno je zastupljeno u nastavnom programu na primarnoj razini obrazovanja. U srednjoškolskom obrazovanju poduzetništvo je prepoznato kao važan skup znanja i vještina samo u stručnim školama te postoji kao obavezan predmet u nastavnom programu ekonomskih srednjih škola. U sustavu visokog obrazovanja, poduzetništvo je prisutno na barem jednoj razini studija na šest hrvatskih sveučilišta, te na četiri veleučilišta i dvije visoke škole.

Neformalno obrazovanje za poduzetnike početnike i / ili već pokrenuta poduzeća nude institucije poput centara za poduzetništvo, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske udruge poslodavaca i privatna poduzeća aktivna u sektoru obrazovanja odraslih osoba.

Pristup informacijama i savjetodavnim uslugama

Važan čimbenik razvoja poduzetničke aktivnosti čini pristup informacijama i savjetodavnim uslugama. Prema Zakonu o unapređenju poduzetničke infrastrukture, poduzetničku infrastrukturu u Hrvatskoj u užem smislu čini sustav poduzetničkih zona te poduzetničkih potpornih institucija, u koje se ubrajaju razvojne agencije, poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori i akceleratori, poslovni parkovi, znanstveno-tehnološki parkovi te centri kompetencije.

Prema rezultatima Studije konzultantskog tržišta u Hrvatskoj iz 2014. godine, savjetodavnu infrastrukturu za razvoj sektora MMSP u Hrvatskoj čine dvije vrste institucija - poduzetničke potporne institucije i privatna profesionalna konzultantska poduzeća. Usluge poduzetničkih potpornih institucija usmjerene su primarno na pružanje informacija i savjetodavnih usluga vezanih uz izradu poslovnih planova te projektne prijave na objavljene natječaje, dok profesionalni konzultanti, za razliku od većine poduzetničkih potpornih institucija, pružaju i složenije i uže specijalizirane savjetodavne usluge.

U 2014. godini GEM istraživanje u Hrvatskoj bilježi rast ocjene o percepciji kvalitete komercijalne i profesionalne infrastrukturne podrške za razvoj sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj s 2,7 u 2013. godini na 2,9 u 2014. godini, što je gotovo na razini ocjene o percepciji kvalitete koju imaju zemlje koje sudjeluju u GEM istraživanju (3 u 2014. godini).

Hrvatska kao članica EU

Razdoblje od ulaska u članstvo EU 1. srpnja 2013. do kraja 2014. godine Hrvatska je završila s pozitivnom razlikom uplata i isplata iz EU proračuna u visini od gotovo 22,4 milijuna EUR. Ipak, prema razini iskorištenosti sredstava strukturnih instrumenata EU do kraja 2014. godine, Hrvatska je sa stopom od 50,3% tek na 24. mjestu od 28 zemalja članica.

U novoj financijskoj perspektivi 2014.-2020. Hrvatskoj je iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova na raspolaganju 10,74 milijardi EUR. Krovni strateški dokument kojim su definirani strateški planovi i investicijski prioriteti Hrvatske za ovo razdoblje je Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije.

Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije definira cilj korištenja sredstava ESI fondova u svrhu jačanja konkurentnosti hrvatskih malih i srednjih poduzeća. Preporuka Europske komisije za Hrvatsku je poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se poboljšala poslovna okolina, čime bi se doprinijelo europskom cilju povećanja konkurentnosti kroz veću produktivnost, za što je predviđen okvirni iznos potpore EU od 970 milijuna EUR u razdoblju 2014.-2020. U navedenom sedmogodišnjem razdoblju hrvatska mala i srednja poduzeća mogu aplicirati na natječaje i ostvariti bespovratne potpore u okviru Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija“. Visoko inovativna mala i srednja poduzeća s velikim potencijalom rasta mogu ostvariti potpore i iz Programa Unije – Obzor 2020. i SME Instrument.

Literatura:

- *Akcijski plan podrške izvozu 2014. - 2015.*, Vlada Republike Hrvatske, Povjerenstvo Vlade za internacionalizaciju hrvatskoga gospodarstva, Zagreb, 2014.
- *Akcijski plan za provedbu Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.*, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2014.
- *Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2014. godini*, FINA, Zagreb, 2015.
- *Analiza udjela žena poduzetnica u vlasničkoj strukturi trgovačkih društava*, FINA, Zagreb, 2014.
- *Analiza zadrugarstva u Hrvatskoj do 31.12.2014.*, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, Zagreb, 2015.
- *Annual Report on European SMEs 2014/2015 – SMEs start hiring again*, European Commission, 2015.
- *Bilten 217*, Hrvatska narodna banka, Zagreb, 2015.
- *Broj i struktura poslovnih subjekata u prosincu 2014.*, Priopćenje br. 11.1.1/4., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2015.
- Dufourcq, N.: „PME 2014 Rapport sur l'évolution des PME“, BPIFrance, 2015.
- *Doing Business 2015, Croatia – Economy Profile*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2015.
- *Doing Business 2016, Croatia – Economy Profile*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2016.
- *Doing Business 2016, Germany – Economy Profile*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2016.
- *Doing Business 2016, Slovenia – Economy Profile*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2016.
- *GEM Hrvatska – rezultati istraživanja 2010.*, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2010.
- *GEM Hrvatska – rezultati istraživanja 2011.*, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2011.
- *GEM Hrvatska – rezultati istraživanja 2012.*, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2012.
- *GEM Hrvatska – rezultati istraživanja 2013.*, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2013.
- *GEM Hrvatska – rezultati istraživanja 2014.*, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2014.
- *Godišnji financijski izvještaji Hrvatske banke za obnovu i razvitak za 2014. godinu*, Hrvatska banka za obnovu i razvitak, Zagreb, 2015.
- *Godišnje izvješće 2014.*, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, Zagreb, 2015.
- *Godišnje izvješće 2014.*, Hrvatska narodna banka, Zagreb, 2015.
- *Gospodarska kretanja 5/6*, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2015.

- *HUP skor 2015.*, Hrvatska udruga poslodavaca, Zagreb, 2015., <http://bit.ly/23SyDcb>, preuzeto 21.12.2015.
- *Indeks percepcije korupcije 2015.*, Transparency International Hrvatska, Zagreb, 2015.
- *Istraživanje i razvoj u 2014.*, Priopćenje br. 8.2.1., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2015.
- *Istraživanje potreba za obrazovanjem i usavršavanjem žena poduzetnica*, Hrvatska gospodarska komora, 2013., http://www.hgk.hr/wp-content/blogs.dir/1/files_mf/zene_poduzetnice.pdf, preuzeto 1.10.2015.
- *Izveštaj o aktivnostima istraživanja i razvoja za 2015. godinu – Srednja Europa*, Deloitte, 2015.
- *Izvešće o globalnoj konkurentnosti 2014.-2015.: Pozicija Hrvatske*, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, 2014.
- *Izvešće o globalnoj konkurentnosti 2015.-2016.: Pozicija Hrvatske*, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, 2015.
- *Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2012.*, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2012., http://www.cepor.hr/SME%20godisnjak_2013.pdf, preuzeto 11.11.2013.
- *Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2013.*, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2013., http://www.cepor.hr/Izvesce%20o%20malim%20i%20srednjim%20poduzecima%202013_CEPOR.pdf, preuzeto 10.12.2014.
- *Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2014.*, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2015., <http://www.cepor.hr/nova/wp-content/uploads/2015/03/SME-report-2014-HR-web.pdf>, preuzeto 15.4.2015.
- *Izvešće o obavljenoj reviziji učinkovitosti upravljanja sredstvima EU fondova u RH*, Državni ured za reviziju, 2015., <http://www.sabor.hr/izvjesce-o-obavljenoj-reviziji-ucinkovitosti-uprav>, preuzeto 24.2.2016.
- *Izvešće o radu za 2014.*, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Zagreb, 2015.
- *Izvešće opservatorija malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj*, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2013.
- *Key Competences for Lifelong Learning – European Reference Framework, European Communities*, 2007., http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf, preuzeto 25.11.2015.
- *Obrazloženje makroekonomskih pokazatelja 2014.*, Hrvatski sabor, Zagreb, 2015.
- *Obrtništvo u brojkama 2015.*, Hrvatska obrtnička komora, Zagreb, 2015.
- *Poduzetnički impuls - Program poticanja poduzetništva i obrtništva za 2015. godinu*, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2015.
- *Porezni sustav Republike Hrvatske*, 2015., www.porezna-uprava.hr, preuzeto 10.11.2015.
- *Prijenos poslovanja – minivodič za poslovnu zajednicu*, CEPOR Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2014.
- *Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2014.*, Priopćenje br. 7.1.4., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2015.
- Rebernik, M., Širec, K. (eds): „Slovenska podjetja in značilnosti start-up ekosistema – Slovenski podjetniški observatorij 2015“, Univerza v Mariboru, Ekonomska – poslovna fakulteta, 2016.

- *Rezultati istraživanja Poslovna očekivanja HUP-a u 2016.*, Hrvatska udruga poslodavaca, 2015., <http://bit.ly/23SyDcb>, preuzeto 21.12.2015.
- *SBA Fact Sheet Croatia 2015*, European Commission, 2015., <http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review>, preuzeto 25.11.2015.
- Singer, S. et al.: „Što čini Hrvatsku (ne)poduzetničkom zemljom? GEM Hrvatska 2002-2011“, CEPOR, 2012.
- Singer, S. et al.: „Što čini Hrvatsku (ne)poduzetničkom zemljom? GEM Hrvatska 2012-2015“, CEPOR, 2016.
- *Small Business Act for Europe*, European Commission, 2008., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008DC0394&from=EN>, preuzeto 5.10.2015.
- *Statističke informacije 2015.*, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2015.
- *Strategija razvoja klastera u RH 2011.-2020.*, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Zagreb, 2011.
- *Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020.*, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2013.
- *Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.*, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2014.
- *Strategija učenja za poduzetništvo 2010.-2014.*, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Zagreb, 2010.
- *Strateški plan Ministarstva poduzetništva i obrta za razdoblje od 2015. – 2017. godine*, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2014.
- *Strukturni i investicijski fondovi*, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, http://www.strukturnifondovi.hr/strukturni-fondovi_2014_2020, preuzeto 15.12.2015.
- *Studija konzultantskog tržišta u Hrvatskoj*, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, 2014.
- *Technology Fast 50 - Powerful connections*, Deloitte, 2015.
- *The Global Innovation Index 2015: Effective Innovation Policies for Development*, Cornell University, INSEAD i WIPO, 2015., <https://www.globalinnovationindex.org/content/page/gii-full-report-2015/>, preuzeto 5.10.2015.
- *Training Needs Analysis for SMEs*, SEECEL, 2013.
- *Zakon o kreditnim unijama*, Narodne novine, br. 14/06, 25/09, 90/11
- *Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva*, Narodne novine br. 29/02, 63/07, 53/12, 56/13
- *Zakon o računovodstvu*, Narodne novine, br.109/07, 54/13
- *Zaposleni prema područjima djelatnosti i po županijama, stanje 31. ožujka 2014.*, Propćenje br. 9.2.4., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2015.
- *Žene poduzetnice – pokretači stvaranja novih radnih mjesta na području jugoistočne Europe*, SEECEL, 2014., <http://www.seecel.hr/UserDocsImages/zene-poduzetnice-12557>, preuzeto 1.10.2014.
- www.asoo.hr
- www.azvo.hr

- www.cepor.hr
- www.cepor.hr/cepra
- www.cesi.hr
- www.ckoie.hr
- cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR
- www.crane.hr
- www.dzs.hr
- www.eacea.ec.europa.eu
- www.ebrd.com/womeninbusiness
- www.ec.europa.eu
- www.ec.europa.eu/eurostat
- www.een.hr
- www.eizg.hr
- www.epp.eurostat.ec.europa.eu
- www.eur-lex.europa.eu
- www.fina.hr
- www.globalinnovationindex.org
- www.gtf.hr
- www.hamagbicro.hr
- www.hbor.hr
- www.hgk.hr
- www.hok.hr
- www.hr.gew.co
- www.hrvatski-izvoznici.hr
- www.hub.hr
- www.hukreditneunije.hr
- www.hup.hr
- www.hzz.hr
- www.icelconf.eu
- www.inkubator.info
- www.nn.hr
- plaviured.hr
- poduzetnistvo.gov.hr
- www.porezna-uprava.hr
- www.prosperus-invest.hr
- www.ravidra.hr
- razvoj.gov.hr
- reg.minpo.hr/pi/public/#
- www.seecel.hr

- www.strukturnifondovi.hr
- www.ticm.hr
- www.transeo-association.eu
- vlada.gov.hr
- www.womeninadria.com
- www.zadruga.coop/hr
- www.zakon.hr

Europski fond za jugoistočnu Europu

Cilj Europskog fonda za jugoistočnu Europu (EFSE) je poticanje gospodarskog razvoja i prosperiteta u regiji jugoistočne Europe, uključujući istočno susjedstvo Europske unije European Eastern Neighbourhood Region, kroz održivo pružanje dodatnog razvojnog financiranja. Fond nudi dugoročne instrumente financiranja kvalificiranim partnerskim kreditnim institucijama kako bi bolje opsluživali potrebe za financiranjem mikro i malih poduzeća i privatnih domaćinstava s niskim prihodima.

EFSE-ove partnerske kreditne institucije su komercijalne banke, mikrofinancijske banke, mikrokreditne organizacije i nebankarske financijske institucije, poput leasing društava. Oni sredstva dobivena od EFSE-a dalje posuđuju krajnjoj ciljnoj skupini Fonda: mikro, mala poduzeća i privatna domaćinstva s niskim prihodima. Sve EFSE-ove partnerske institucije su pažljivo izabrane: osim toga što su financijski stabilne, institucije se prema svojim klijentima moraju odnositi pošteno i transparentno.

Potporu investicijskim aktivnostima EFSE-a pruža EFSE Development Facility (EFSE DF), koji je osnovan 2006. godine kako bi podržavao EFSE-ov mandat razvojnog financiranja. Njegova je misija pružanje djelotvorne, ciljane i inovativne tehničke pomoći kako bi se maksimizirao utjecaj i doseg mandata razvojnog financiranja Fonda u ciljnim zemljama. Usluge izgradnje kapaciteta koje pruža EFSE DF uključuju izgradnju kapaciteta i obuku, potporu financijskom sektoru, kao i primijenjena istraživanja s ciljem jačanja unutarnjih kapaciteta i operacija Fondovih partnerskih kreditnih institucija.

EFSE je prvo javno-privatno partnerstvo ove vrste i prvi privatno upravljani fond u području razvojnog financiranja koji koristi privatna sredstva za financiranje mikro i malih poduzeća u ciljnoj regiji. Fond je 15. prosinca 2005. godine osnovala Njemačka razvojna banka (KfW) od četiri multi-donatorska programa kojima je upravljala. Kapital osiguravaju donatorske agencije, međunarodne financijske institucije i privatni institucionalni investitori, uključujući Savezno ministarstvo za gospodarsku suradnju i razvoj SR Njemačke (BMZ), Europsku Komisiju, Vladu Albanije, SMBCS - podružnicu Središnje banke Armenije za kreditiranje malih i srednjih poduzetnika, Austrijsku razvojnu banku (OeEB), Švicarsku agenciju za razvoj i suradnju (SDC), Dansku međunarodnu razvojnu agenciju (Danida), KfW kao glavnog investitora, Međunarodnu financijsku korporaciju (IFC), Nizozemsku razvojnu banku (FMO), Europsku banku za obnovu i razvoj (EBRD), Europsku investicijsku banku (EIB), Sal. Oppenheim i Deutsche Bank.

Za više informacija o EFSE i EFSE DF, molimo posjetite: <http://www.efse.lu>

CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva je neovisni policy centar koji se bavi problematikom malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj. CEPOR je osnovan 2001. godine na temelju sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Instituta Otvoreno društvo Hrvatska.

Institucionalni osnivači CEPORa su: Ekonomski institut Zagreb, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku - Ekonomski fakultet u Osijeku, Institut za međunarodne odnose Zagreb, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, REDEA Razvojna agencija Međimurje – Čakovec, IDA Istarska razvojna agencija – Pula, Centar za poduzetništvo Osijek, Institut Otvoreno društvo Hrvatska i UHIPU Udruga hrvatskih institucija za poticanje poduzetništva.

Misija CEPORa je utjecati na javno-političko okruženje naglašavajući ulogu poduzetništva, te malih i srednjih poduzeća na razvoj gospodarstva Hrvatske. CEPOR želi doprinijeti oblikovanju poduzetničke kulture, te stvaranju stimulativnog institucionalnog i regulatornog okvira za poduzetničko djelovanje.

CEPOR

Centar za politiku razvoja malih
i srednjih poduzeća i poduzetništva

